

ALDINETM

Revistă editată de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, Filiala „Valeriu Braniște” – Timiș
• Anul I • Numărul 1/2026 • 60 pagini

UMBRELE - diferențe ca între cer și pământ... (Foto: Constantin Duma)

Din sumar:

- *Din istoria presei bănățene • Presa și biserica • Seniorii presei timișorene*
- *Jurnal de filială • Presa în comunitate • Presa rurală • Presă din diaspora*
- *Știință, tehnică și tehnologie • Cultură și învățământ • Eseu • Conexiuni • Foileton*
- *Despre demnitate, cu ALDINE • Ziaristul ... altfel • Hobby*

ISSN 3153 – 3558

ISSN-L 3153 – 3558

S U M A R
ALDINE - Anul I., Nr. 1 / 2026

Ioan DAVID, Unitate în diversitate	1
Gheorghe CRIȘAN, O nouă construcție jurnalistică	2
Liana PĂUN, Incursiuni în istoria presei bănățene (I)	3
Tiberiu CIOBANU, Otilia BREBAN, Valeriu Braniște – remarcabil publicist și om politic	4
Constanța Sylvia HÎRCEAGĂ, Ziarul „Banatul” - Tribună de luptă a unioniștilor bănățeni	6
Redacția, Presa timișoreană - (1989 - 1990) (documentar)	8
Gheorghe CRIȘAN, La Timișoara, dilemele s-au mutat în presă	10
Mihaela ROȘA, Muzeul Presei „Sever Bocu” din Jimbolia - unic în țară	11
George BOIERU, Presa timișoreană la televizor, în Suedia	12
Constantin JICHÎȚA, Rolul presei în reflectarea Lugojului	13
Dinu BARBU, O călătorie la Praga	14
Ionel POPESCU, Raze de lumină din potirul presei bisericești bănățene	16
Valentin BUGARIU, Pastorală, misiune și presă bisericească (I)	18
Constanța Sylvia HÎRCEAGĂ, Ion MEDOIA - Cavaler al serenității	20
Octavian STĂNCIOIU, Nicolae SECOȘAN - vocea fotbalului bănățean	21
Gheorghe CRIȘAN, Stare de ... staționare	22
Redacția, Cronică trimestrială a activităților U.Z.P.R. - Filiala „Valeriu Braniște”	24
Comitetul Director, În așteptarea viitorului	28
Redacția, Sărbători în familie	28
Mariana CERNICOVA-BUCĂ, IA - aliat, dușman sau înlocuitor?	29
Mircea MITRUȚIU, Lobby-ul, advocacy-ul și jurnalismul - 3 verișori primari	30
Marcel SĂMÂNȚĂ, De la print la Tik-Tok, cu escală online	32
Delia S. BARBU, Identitatea satelor din Banat în litere de tipar	33
Maria MÂNDROANE, Casa condeierilor plugari	34
Ion TRAI, Monografiștii satelor bănățene	36
Veronica BALAJ, Liant între două continente: Ziarul „Observatorul”, Toronto (Canada)	38
Daniela MARCHETTI, Anul Cultural România – Italia 2026	40
Luciana FRIEDMANN, Orașul care dispare pentru câteva minute	42
Dumitru MNERIE, Neconvențional vs. Convențional	43
Dan GÂRLEA, Între dorință și putirință	44
Alexandru USUSAN, Blasius Hoksary	45
Monica CONDAN, Brâncuși - 150	46
Dumitru TOMONI, 120 de ani de la primul zbor. Traian Vuia (1872-1950)	48
Teodora IDVOREAN, Ariergarda – peregrinii patrimoniului	49
Daniela FLORIAN, Cine a fost „Tata Iancu”	50
Dan Dumitru GÂRJOABĂ, Ironia ca formă de cunoaștere	52
Marius GIURA - BIO, Grandoare și decadență. Încercări de resuscitare	54
Nicoleta POPESCU, Piața imobiliară pe „seismograful” economiei	55
Eugen COCEA, Noi apariții în peisajul auto timișorean	56
Florian MIHALCEA, Prețul la pompă	57
„Ambrozel”, „Minți, ca o gazetă!”	58
Gheorghe CIULPAN, Gheorghe CRIȘAN, Epigra - rebus	59
Gheorghe CRIȘAN, Dumitru MNERIE, Viața de dincolo de cuvinte	60
Dumitru MNERIE, 255 de ani de la apariția primului ziar în Banat	61

Ioan DAVID

Președintele Filialei Valeriu Braniște Timiș a UZPR

Conferențiar universitar doctor. Absolvent al Facultății de Ziaristică, București (1980). A lucrat în presa timișoreană: „Drapelul roșu”, „Renașterea bănățeană” și „Publitem”, cu colaborări și la alte ziare și reviste locale și naționale.. Doctor în filologie (2005) al UVT. Cadru didactic asociat la universitățile timișorene „Tibiscus”, „Politehnica” și Universitatea de Vest. Cercetător științific în cadrul Academiei Române - Filiala Timișoara.

Director al Bibliotecii Academiei Române - Filiala Timișoara (din 2015) și al Institutului de Studii Banatice „Titu Maiorescu” al Academiei Române, Filiala Timișoara (din 2017). A publicat, în reviste de specialitate, din țară și străinătate, peste 70 de articole și studii, a editat și îngrijit 30 de cărți din domeniul filologie, istorie culturală și a presei

Unitate în diversitate

Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România Filiala Valeriu Braniște este o organizație non-profit de utilitate publică care reunește peste 100 de ziariști și colaboratori, **creatori care lucrează (sau au lucrat) în mass-media** din județul Timiș.

Reunirea lor s-a realizat **sub semnul unor tradiții de asociere sub diverse forme**, dintr-o dorință sinceră de colaborare, dar și din **convingerea că împreună se pot realiza lucruri mai bune**, pentru afirmarea unității și a idealurilor comune.

Dacă înainte de 1989, la Timișoara funcționa cu rezultate dintre cele mai bune - un Sindicat al Ziariștilor, imediat după Revoluție, această dorință de a fi împreună s-a păstrat și s-a accentuat, dar de-abia în jurul anului 2000 - după câteva încercări firave de unificare - a luat ființă și a funcționat **Asociația Presei Timișorene - APT**, care a reunit peste 600 de creatori, din toate instituțiile media timișorene, din presa scrisă, Radio și TV, dar și corespondenți și colaboratori ai presei centrale.

Conștientă că una din rațiunile existenței acestei organizații este **susținerea și promovarea profesionalismului**, APT a acordat anual **Premii de creație pentru cei mai valoroși și talentați ziariști timișoreni**, aducând astfel un **elogiu și o recunoaștere meseriei și breslei** celor care o practică.

O preocupare deloc întâmplătoare în orașul care - din cele mai vechi timpuri - și-a făcut un **titlu de mândrie din preocuparea de a face totul la nivel de vârf, cu pasiune și talent**, în cadrul unei organizații care **ține la standarde și luptă pentru a le păstra** și ridica la cote tot mai înalte.

Un oraș care **se mândrește cu Pomul Breslelor**, ca simbol al unității de acțiune a meseriașilor din diverse domenii, cei care au făcut din Timișoara un oraș modern și care a promovat multe idei valoroase, ce l-au impus pe harta unor priorități naționale și internaționale. Un oraș în care **breslele înseși și-au organizat activitatea, impunând reguli proprii stricte**, promovând, dar și sancționând pe cei care nu țineau pasul cu aceste rigori și cu meseria.

Ideea de breaslă, cu tot ce o presupune ea în adevăratul înțeles al cuvântului, **a fost însușită**, cum era și firesc, **și de către ziariști**, deși în acest domeniu multe din elementele definitorii au un pronunțat caracter subiectiv.

Iată de ce, odată cu dispariția treptată a APT, **dorința de reunire a breslei s-a manifestat cu acuitate**, iar **șansa oferită prin reluarea activității** Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (inclusiv prin perseverența regretatului Doru Dinu Glăvan, bănățean de-al nostru) **a fost valorificată pe deplin**.

Mai ales că ziariștii timișoreni **au regăsit în statutul și în obiectivele U.Z.P.R.** o bună parte din **dezideratele urmărite în profesie**.

Treptat-treptat, organizația a crescut numeric și a atras în rândurile sale mulți dintre profesioniștii presei, unii dintre ei aflați la sfârșit de carieră.

Buni meseriași, ei au înțeles că **pentru a fi utili comunității este nevoie** - ca în orice domeniu **să acționeze uniți, să fie sprijiniți și protejați**, astfel încât **dreptul fundamental de a se exprima sub diverse forme să nu fie afectat de nici un impediment**, nici măcar de precaritatea unor resurse sau de anumite îngrădiri legislative. Adică **să formeze o comunitate specială, o adevărată breaslă**, care **să țină**, cu noblețe, la ceea ce, metaforic vorbind, **înseamnă un adevărat blazon**.

Mass-media redă vieții și posterității - așa cum inspirat se afirma în titlul unui volum al Filialei noastre - **clipele trecătoare, care altfel nu se mai reîntorc în memoria noastră**, a trăitorilor acestora, dar - și mai important - a comunității în ansamblul ei.

De aceea, **în tot ceea ce facem** - ca Filială de bază a U.Z.P.R. - **încercăm să realizăm acea unitate în diversitate, care ne dă forță și determinare**, consolidate de sentimentul că ai, tot timpul, pe cineva alături ...

Animăți de gândul reînvierii tradiției breslelor de altădată și **mândri de a face parte dintr-un grup de meseriași**, respectiv de creatori, la cel mai înalt nivel, de valori materiale și spirituale, **sperăm că acest demers de utilitate publică** - editarea unei reviste a filialei - **să fie încununat de succes!** Să urăm, așadar, **ediții nepieritoare publicației "ALDINE"!**

Gheorghe CRIȘAN

Ziarist în presa centrală (Scânteia tineretului, Tineretul liber, Zig-Zag, Economistul, România Pitorească), redactor șef - de-a lungul timpului - al revistelor Forum Studentesc, Orizonturi Universitare și Viața Economică Bănățeană), fondator și președinte al Asociației Presei Timișorene, doctor în management public.

Cadru didactic la Universitățile Banatul și Tibiscus și consultant la Agenția de dezvoltare economico-socială a județului Timiș și la Ministerul Educației și Cercetării, specialist în comunicare, administrație publică și fonduri europene. Autor și coautor la peste 10 cărți de specialitate. Coordonator al volumului Redând vieții clipa trecătoare, editat de UZPR - Timiș.

O nouă construcție jurnalistică

Punând piatra de temelie la o nouă ctitorie ești cuprins întotdeauna de îndoieli, concretizate în chinuitoare întrebări, nicicând cu răspunsuri certe, mai ales atunci când la mijloc este propria persoană sau *familia* din care faci parte.

Familia însemnând, de această dată, breasla căreia îi aparții, cea care te-a format și crescut până la devenirea deplină, ca adevărat profesionist.

Ori, în acest caz, vorbim de o breaslă extrem de importantă, plină de talent și de dăruire dar, în egală măsură, foarte complexă și grea de gestionat.

De o breaslă cu o misiune majoră, aceea de a *reda vieții clipa trecătoare*, immortalizând-o pentru eternitate. De o breaslă care încearcă - sub toate formele ei de exprimare - să rețină momentele mai semnificative din viața unei comunități.

De aici derivă și marea responsabilitate cu care ea se încarcă și care-i sporește, implicit, rolul și importanța sa socială.

Și care-i inoculează - picurând zilnic câte-un strop - licoarea îi poate-ntuneca vederea și o poate subjugă - PUTEREA!

Prezenți totdeauna în primele rânduri ale realității, slujbașii ei - ziariștii - sunt tentați să se creadă că fac parte chiar din careul de ași ai Puterii ... Cum Puterea nu poate fi însă separată niciodată de Politică, iar Presa trebuie să fie independentă și obiectivă, relația celor două entități este mereu într-un echilibru precar, asemenea mersului pe sârmă ...

Într-un asemenea context, a încerca să aduni într-o familie unită atâtea personalități puternice și diverse - ca indivizi și ca voci publice - este o încercare riscantă pe care a trebuit să mi-o asum împreună cu alți colegi, odată cu facerea acestei reviste.

Cred, însă, că nici experiența acumulată acum peste 25 de ani, ca președinte al Asociației Presei Timișorene, și nici înțelepciunea vârstei actuale nu pot să-mi garanteze succesul acestui demers.

Presa s-a schimbat, noi ne-am schimbat, societatea s-a schimbat ...

Și nimic nu mai e ca altădată ... Nici măcar publicul nostru ... Bună parte din cei de-acum un sfert de secol (aș putea spune chiar dintre cei mai valoroși) îmi sunt din

nou alături, în cadrul Filialei Valeriu Braniște a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România ...

Dar și așa, misiunea de a face o revistă a unei bresle este dificilă, poate chiar o aventură ...

O revistă care să pătrundă în istoria și bucătăria unei profesii, care să reflecte implicarea acesteia în societate și care să pună-n lumină valorile și atuurile unor comunități de excepție - cea timișoreană, recte bănățeană.

Revista ALDINE va aduna în juru-i - sperăm cât mai tentant și mai plăcut pentru public - un colectiv de excepție.

Ceea ce ne onorează și ne obligă să asigurăm revistei o ținută deosebită și un conținut interesant care să atragă - inclusiv prin intermediul noilor tehnologii media - cât mai mulți cititori.

Ea va trebuie să devină, pentru breasla noastră, un spațiu care ne unește, dincolo de simpatii și de antipatii, dincolo de lucrurile care încă ne separă.

În egală măsură, realizatorii ei își doresc să contribuie - și astfel - la teaurizarea unor informații și imagini speciale, despre fapte și evenimente deosebite, inclusiv din viața și activitatea de ziarist.

Acest prim număr are statut de *ediție-pilot*, în care experimentăm tematici diverse, punerea în pagină și rubricizarea spre care tindem, aspectul grafic și, de ce nu, echipa pentru viitor, urmând ca forma finală să o consacram la următorul număr.

ALDINE - așa cum îi spune numele - înseamnă și evidențierea, la propriu și la figurat, a unor caractere deosebite, ce ies în relief, și ne rămân mai bine întipărite-n memorie...

Intenția noastră este de a edita o variantă online, astfel încât să fie accesibilă în orice colț al globului și, în măsura posibilităților, să o dublăm și cu varianta print, cea la care simți - mai plăcut și mai puternic - greutatea cuvântului scris.

Credem, mai presus de toate, că publicația nu este doar o necesitate, ci și șansa de a ne mai face vocea auzită, de a ne spune cuvântul în comunitate, de a arăta lumii că nasc și la Timișoara ziariști...

Vom reuși? - aceasta-i întrebarea cea mai chinătoare, dătătoare de îndoieli, la ceasul primei cărămizi pusă la baza noii noastre construcții jurnalistice.

Liana PĂUN

Incursiuni în istoria presei bănățene (I)

Seria războaielor austro-turce începute la sfârșitul secolului al XVII-lea s-au soldat cu numeroase câștiguri teritoriale în favoarea Habsburgilor, printre care cetatea Timișoarei și apoi întregul Banat. În anii în care Banatul s-a aflat sub stăpânire habsburgică, cetatea Timișoarei a cunoscut o schimbare radicală, atât în privința aspectului edilitar cât și al modului de viață și a obiceiurilor locuitorilor. Încă din secolul al XVIII-lea au apărut primele tipografii și ziare, iar la începutul secolului al XIX-lea, prima bibliotecă publică. Presa timișoreană a fost diversă și a avut un rol important și în deceniile următoare, în timpul regimului austro-ungar și a anilor interbelici.

În acest interval, au apărut la Timișoara nu mai puțin de 584 de ziare, cele mai multe în limbile vorbite în mod curent în oraș, dintre care 138 de ziare, reviste sau foi săptămânale în limba română, 163 în limba germană și 176 în limba maghiară, alături de care au mai existat în jur de 100 de publicații în două sau trei limbi, cinci în limba sârbă, un ziar în bulgară și un trimestrial în esperanto.

Cel mai vechi ziar a fost un săptămânal de tip „Intelligenz-Blatt”, iar din secolul al XIX-lea sunt cunoscute 80 de ziare în limba germană, cel mai longeviv fiind se „Temesvarer Zeitung”, apărut între 1852-1940.

Printre aparițiile mai deosebite se remarcă „Kundschaftblatt”, un ziar care publica doar reclame, „Österreichisch-Ungarische Gasthofzeitung”, destinat restaurantelor și chelnerilor, sau „Union”, un ziar al francmasonilor care se expedia membrilor în plic închis.

Nu lipseau nici ziarele de scandal, precum „Die Posaune” (1876-1932), săptămânal umoristic-satiric care ironiza multe oficialități.

Din 1858, când apărea la Timișoara săptămânalul „Delejtű”, prima publicație în limba maghiară, au apărut, până în 1919, 72 de ziare și reviste care abordau diverse teme, adresându-se unor largi categorii de cititori.

Prima publicație timișoreană în limba română a fost săptămânalul umoristic, „Priculiciu”, apărut din ianuarie 1874 până în decembrie 1875, urmat de revista lunară de sănătate „Higiena și școala”.

„Luminătorul”, apărut în 1880, a fost prima publicație cu caracter politic iar primul cotidian politic a fost „Dreptatea”, editat din 1894, care i-a avut printre fondatori pe Eugen și Zeno Mocioni, Vincențiu Babeș, Coriolan Brediceanu, Emanoil Ungureanu. Director al ziarului era Cornel Diaconovici iar primul redactor-șef

a fost Valeriu Braniște. În cei patru ani de apariție, ziarul a avut nu mai puțin de 74 de procese, dintre care 23 de procese i-au fost intentate lui Valeriu Braniște, pentru susținerea intereselor românilor, el fiind catalogat drept „instigator tribunist”.

În anii interbelici existau 125 de publicații românești, fiind remarcată o creștere sensibilă a numărului acestora. Publicațiile erau de o mare diversitate – săptămânale politice, umoristice, medicale, culturale, economice, bisericești, agricole, comerciale sau almanahuri. Printre cele mai cunoscute erau „Banatul românesc” editat de Avram Imbroane, „Voința Banatului” sau „Vestul”, printre proprietarii cărui se număra și Sever Bocu. Între 1929 și 1935 Ioachim Miloia edita „Analele Banatului”, periodic artistic și istoric.

La Timișoara au apărut numeroase publicații bilingve, sau chiar trilingve, prima dintre acestea fiind publicația lunară „Apicultorul – Bienenzüchter – Méhész”. O altă publicație trilingvă a fost „Abstinența”, „oficiosul districtualei Bunilor Templieri din Banat”, care apărea lunar și desfășura o adevărată campanie a Ordinului Bunilor Templieri pentru combaterea alcoolismului și a stupefiantelor.

Între 1930 și 1936 a apărut trimestrialul în esperanto „Urmiginta Statoj de Europe” și în 1932 a fost înregistrată publicația „Tel-Chaj”, un bilunar evreiesc, care nu a publicat nici un număr.

**Dușan Baiski – *Crocus portocaliu*.
Cloisonné & vitraliu fals.**

Tiberiu CIOBANU

Conferențiar universitar doctor, este membru de onoare al Academiei Pontificale Mariane Internaționale (Cetatea Vaticanului), Vicepreședinte al Filialei

„Mihai Pârvulescu” Timiș a Societății de Științe Istorice din România, fondator și director

al revistei de cultură istorică „Columna 2000”.

Redactor-șef al anuarului „Studii și cercetări istorice bănățene”, redactor-șef adjunct al periodicului de cultură și educație „Demnitatea”, realizator și moderator al emisiunii „Convergențe” de la TV Europa Nova, prorector al Universității „Ioan Slavici” Timișoara, director al Liceului Teoretic „Vlad Țepeș” Timișoara.

Valeriu Braniște – remarcabil publicist și om politic

În cei aproape 200 de ani de istorie a presei scrise în limba română, intelectualul ardelean Valeriu Braniște a jucat un rol deosebit de important. Astfel că, apreciem oportun ca în numărul inaugural al revistei „Aldine”, realizată cu contribuția membrilor UZPR ai Filialei „Valeriu Braniște” Timiș, să fie prezentată în parte biografia mentorului spiritual ales.

Valeriu Braniște s-a născut în data de 10/22 ianuarie 1869, Cincu Mare, județul Brașov. Deși a fost licențiat în domeniul *limba și literatura maghiară și limba germană*, și-a demonstrat cu tenacitate, în permanență, spiritul patriotic față de poporul român. Studiile doctorale și le-a finalizat în 1891 la Budapesta, cu o abordare filozofică asupra personalității poetului și revoluționarului român Andrei Mureșanu. În același an, Valeriu Braniște a fost numit profesor la Gimnaziul Superior Ortodox Român din Brașov, el profesând dascălia doar doi ani, după care s-a dedicat aproape exclusiv activităților politice și gazetărești. În anul 1892 a organizat prima întrunire a „solidarității românilor gimnazială la Blaj. A debutat cu articole științifice în „Revista filologică maghiară”.

Otilia BREBAN

Profesor, redactor- Șef al publicației „Praeuniversitaria”, Redactor-șef al revistei de cultură istorică „Columna 2000”, Membru de onoare al Societății Literar-Artistice „Tibiscus” din Uzdin (Voivodina, Serbia),

Membru-fondator al Filialei „Mihai Pârvulescu” Timiș a Societății de Științe Istorice din România, Profesor învățământ

primar, grad didactic I, titulară la Școala Gimnazială nr. 7 „Sfânta Maria” Timișoara.

Vicepreședinte al Sindicatului Independent din Învățământul Preuniversitar Timiș - „Federația Spiru Haret”.

Începând cu 17/29 august 1893 a fost redactor la „Tribuna” din Sibiu. Referitor la activitatea jurnalistică de pe meleagurile bănățene, demne de amintit sunt articolele științifice de debut ale lui Valeriu Braniște, apărute în „Revista filologică maghiară”.

După ce a devenit un nume mai cunoscut în presă și în cercurile politice românești, Alexandru Mocioni, alături de un grup de intelectuali bănățeni, l-a invitat la Timișoara, pentru a prelua funcția de *redactor responsabil* al noului ziar „Dreptatea”, primul număr apărând în 25 decembrie 1893 (pe stil nou, 6 ianuarie 1894). S-a ocupat și de ziarul „Römanische Jahrbücher”. Împreună cu Cornel Diaconovich, a făcut din acest ziar o adevărată armă de luptă pentru drepturile românilor din Ungaria.

Nu de puține ori Valeriu Braniște a sfidat codul penal maghiar pentru a susține cauza națională. El a folosit mereu presa pentru susținerea drepturilor românilor, aflați sub imperiul maghiar. Pentru cauza națională, sfidând legile care guvernau, a suportat grele detenții și strămutări forțate.

A fost târât prin numeroase procese de presă, în martie 1895 fiind condamnat pentru „agitații” în nu mai puțin de 24 de procese, la 2 ani de închisoare și 1.300 florini amendă. Apărătorul său a fost Coriolan Brediceanu, cu care va lega o prietenie puternică. Procesul de la Timișoara a început în 28 decembrie 1894, Braniște fiind acuzat pentru cele 72 de articole apărute în „Dreptatea”, în care era atacat guvernul de la Budapesta. După 15 luni de detenție la Văț, a fost amnistiat, cu condiția de a nu reveni la Timișoara.

Menținându-și pasiunea pentru gazetărie și din dorința de a propovădui cuvântul românesc acolo unde era mai mare nevoie, la invitația istoricului Gheorghe Popovici a preluat, în iunie 1897, redacția ziarului „Gazeta Bucovinei”. De asemenea, a înființat la Cernăuți gazeta „Patria”, care va apare de trei ori pe săptămână până în 1900.

Și aici și-a atras noi acuze din partea autorităților, salvându-se prin reîntoarcerea în Banat. Astfel, el a fondat bisăptămânalul lugojean „Drapelul” și s-a ocupat timp de 18 ani de redactarea acestei publicații. Din 1905, concomitent cu „Drapelul”, a coordonat și revista „Banatul”, devenind un model reprezentativ pentru jurnalistică bănățeană a acelor vremuri.

Referitor la cariera politică urmată de Braniște, relevante sunt următoarele informații: a fost membru în Consiliul Dirigent al Transilvaniei, s-a implicat activ în organizarea *Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918* și a fost și membru al Marelui Sfat Național Român.

La 7 iunie 1919 a fost desemnat membru de onoare al Academiei Române. De asemenea, el a fost ales senator în circumscripția Marghita-Bihor, dar nu s-a prezentat la Senat. În 1920 a făcut parte

dintr-o misiune diplomatică la Londra, ca membru al delegației române la Conferința de Pace de la Paris. În volumul său *Oameni, fapte, întâmplări* sunt publicate mai multe amintiri, schițe, portrete și „impresiuni”. Un loc aparte îl reprezintă amplele portrete ale lui *Andrei Șaguna* și *George Pop de Băsești*. În ziarele pe care le-a condus a publicat, în afară de articolele cu caracter politic, o serie de monografii, comentarii istorice, descrieri de călătorie, schițe, evocări, amintiri. Dintre monografiile sunt de reținut cele consacrate lui *Ciprian Porumbescu*, *Alexandru Mocioni*, *Octavian Smigelschi* și *G. A. Petculescu*. Comentariile și studiile literare au fost consacrate culturii și literaturii din Transilvania, cum ar fi prezentarea unor poezii necunoscute ale lui Andrei Mureșianu, sau a unor aspecte din creația populară, respectiv a unor probleme de limbă.

La doar nici 59 de ani, în 1 ianuarie 1928, remarcabilul publicist și om politic bănățean (prin adopțiune), Valeriu Braniște, și-a găsit sfârșitul în propria-i casă din Lugoj, fiind înmormântat în cimitirul ortodox din localitate.

În cartea *Valeriu Braniște. Un portret pentru educație*,

autorii Daniela și Dragoș Curelea îl descriu pe Valeriu Braniște drept „un militant constant în favoarea națiunii române din Austro-Ungaria, manifestându-se prin scris și acțiune în toate cele trei provincii românești, Transilvania, Banat și Bucovina. A activat și a militat vreme de mai bine de trei decenii în sensul obținerii drepturilor politice, economice, sociale, culturale de către românii din cadrul statului bicefal. Istoriografia studiilor, articolelor, publicațiilor, memorialisticii despre el se înscrie în sfera mai atotcuprinzătoare a studierii și a înțelegerii momentului și a personalităților Marii Uniri din 1918”.

Pentru activitatea, atitudinea și personalitatea jurnalistului Valeriu BRANIȘTE, avem datoria păstrării recunoștinței și promovării imaginii și faptelor sale.

Constanța Sylvia HÂRCEAGĂ

Născută la 29 decembrie 1948 în Jugureni (Dâmbovița). Membru UZPR și președinte al Cenaclului literar „Seniorii”. Colabo-rări la revistele: „Coloana Infinitului”, „Tibiscus” - Uzdin, „Arcadia” - Anina, „Dacia nemuritoare” - București, „Vestea Meha-diei” - Mehadia, „Muntele”, „Eminescu” și „Icoane Bănățene”.

Membră în colegiul de redacție al ziarului „Rezervistul de Vest”, al ziarul online „timnews” și al ziarului „Suflet Nou” din Comloșu Mare. Cărți publicate: 15 de poezie, 3 de proză.

Ziarul „Banatul” - Tribună de luptă a unioniștilor bănățeni

(...) În panopia ziarelor care și-au făcut pe deplin datoria față de cititorii și locuitorii acestui ținut - Banatul și față „de un neam bătut de toate nenorocirile istoriei, așezat în calea vișorului tuturor năvălirilor barbare, istovit și stors până în măduva oaselor, cu trupul sfâșiat de ghearele nobile ale atâtor vulturi regali” („Salvarea țării”, Banatul Românesc, nr. 33, din 26 aug. 1923, pag. 1)¹ și care, în ceasuri de mare cumpănă, și-a ridicat glasul, atrăgând atenția asupra situației sale critice în care se afla, trebuie să evidențiem ziarul „BANATUL”.

A fost fondat de Avram Imbroane, mare personalitate a vieții politice, culturale și ecleziastice românești, unul din marii patrioți și luptători pentru Unire și cauza bănățenilor, care avea să simtă încă din adolescență, nedreptățile și persecuțiile la care era supusă populația românească din Imperiul Austro-Ungar, și de aceea va veni să studieze la liceul „Andrei Șaguna” din Brașov. Elev silitor, se implică în activitățile „Societății literare” din cadrul liceului și va fi remarcat de profesorul său, Valeriu Braniște, cu care mai târziu se va întâlni la Lugoj.

În acest oraș bănățean se stabilește Avram Imbroane, în toamna anului 1911, primind postul de redactor la ziarul „Drapelul”, fondat de Valeriu Braniște în anul 1901. În această perioadă, 1911-1914, el se va implica cu toată dăruirea în viața culturală a lugojenilor, dar va începe și o intensă activitate politică pro-unionistă, fiind președintele mai multor societăți culturale și participând la manifestările societății „Astra”, filiala Lugoj.

Apoi, împreună cu fratele său, Nicolae Imbroane, vor fi prezenți la Marea Adunare Națională de la 1 Decembrie 1918, de la Alba-Iulia, fiind printre cei 69 de trimiși din Banat.

Ziarul „BANATUL” a fost înființat în de Avram Imbroane, la București, ca o tribună de luptă a refugiaților bănățeni, un ziar care va fi glasul conștiinței bănățene, răsunând pentru instaurarea drepturilor și libertăților, repararea nedreptăților suportate, pentru trezirea conștiinței naționale și a apartenenței de neam,

pentru afirmarea limbii, exprimarea ideilor, opiniilor și aspirațiilor poporului român. În perioada 13 aprilie -7 august 1919, Avram Imbroane transferă ziarul la Lugoj, unde redactor-șef va fi Camil Petrescu și unde va apărea de 3 ori pe săptămână. Ulterior, stabilindu-se la Timișoara, va aduce cu el și ziarul, care va avea apariție bisăptămânală (10 august 1919-1924).

Ținând cont de realitățile de ordin politic, social, începând cu nr. 8 al ziarului din anul 1919, Avram Imbroane îi modifică subtitlul în „ziar politic-național”, extinzând astfel aria problemelor ce vor face obiectul articolelor de presă.

Din 7 august 1919, se schimbă numele ziarului (pentru a nu se confunda cu „Banatul”, ziarul timișorean condus de Aurel Cosma), numindu-se „Banatul Românesc”, ce devine astfel un ziar politic, folosit ca o tribună de luptă de către oratorul Avram Imbroane, ce cheamă poporul la fapte îndrăznețe și să creadă în idealul Unirii. „Rezultate mari în viața popoarelor s-au ajuns mai mult prin acte îndrăznețe, dictate de inima revoltată, decât prin calcule la masa verde. Când este în joc viitorul, existența unui neam, acest neam trebuie să pornească la luptă – fie că este vorba de o luptă cu arma legilor sau de o luptă sângeroasă – cu toată puterea materială și morală de care dispune, mișcând totul ca să câștige totul”. (Testament Politic, pag. 66) (...).

Implicat tot mai activ în rezolvarea problemelor majore ale românilor bănățeni și, văzând că rezultatele întârziu să apară, Avram Imbroane înființează la Timișoara, în anul 1919, „Liga Bănățeană”, cu scopul de a face cunoscut opiniei publice drepturile românilor asupra Banatului.

O delegație a Ligii, formată din preotul din Rudăria, Ioan Sârbu, prof. univ. dr. Iosif Popovici, Avram Imbroane și prof. Constantin Nedelcu, se va deplasa la Paris, pentru a susține cauza Banatului (...).

Animat de un adânc sentiment patriotic, legat de vechea glie strămoșească, de Banatul românesc, iubitor de neam și atașat valorilor umaniste, Avram Imbroane scrie adesea la ziar despre graiul armonios și sufletul frumos al românului din sate și orașe, despre calitățile și virtuțile lui, despre frumusețea spirituală, împletită cu cea a naturii.

¹ Dr. Avram Imbroane, Testament Politic. Din publicistica unui liberal bănățean, Editura Brumar, Timișoara, 2017, ziarele Banatul și Banatul Românesc (anii 1919, 1921, 1924).

Pe 23 octombrie 1919 se constituie, la Timișoara, gruparea politică „Uniunea Bănățeană”, al cărei program prevedea ample reforme culturale și sociale, iar ziarul „Banatul Românesc” devine organul de presă al grupării.

Scopul și motivarea înființării acestei grupări, prezentate în paginile ziarului, sunt: să fie un organ de control, să urmărească unirea definitivă și necondiționată cu vechiul regat, fără „nici un fel de amânare, nici din motive principiare, nici tehnice”, obligându-se ca - în cazul unei amânări - să convoace românii bănățeni la o mare adunare națională pentru alipirea Banatului (...).

Ziarul se lansează în critici dure la adresa celor care trebuiau să salveze Banatul în granițele lui, pentru că se impunea ca noile hotare trasate să cuprindă „și cele 3 județe bănățene, poftite cu atâta zgomet” (...).

Ziarul prezintă fără menajamente opinia unioniștilor bănățeni în ceea ce privește chestiunea Banatului, exprimând nemulțumirea față de reprezentarea la Conferința de Pace de la Paris.

El se desolidarizează de toți românii - indiferent din ce partid fac parte - care au renunțat la integritatea Banatului, pentru a ajunge mai repede, sub orice formă și cu orice preț, la o înțelegere cu aliații.

De asemenea, îi cheamă la unire și la unitate de idei pe toți cei ce sunt buni români și sprijină interesele statului român și, în special, pe ale bănățenilor.

Vorbind de problemele Banatului, mereu dezbătute în paginile ziarului, se arată și greșelile săvârșite de diplomația românească și de liderii politici li se aduc reproșuri pentru întârzierea delegației bănățenilor, căci „bănățenii, dacă erau prezenți, nu lăsașu pe Ionel Brătianu să săvârșească marea greșală de a nu primi oferta de plebiscit făcută de Vestnici”.

Găsim în coloanele ziarului și „Memoriul” bănățenilor prezentat la Londra și Paris, prin care se cerea redeschiderea problemelor legate de Banat și în care sunt cuprinse argumente, analize doveditoare, că hotărârile luate la Conferința de Pace nu au respectat principiile de drept ale popoarelor și au fost flagrantă contradicție cu principiul respectării voinței popoarelor.

Se cere și trimiterea unei Comisii internaționale în Banat, pentru a se convinge la fața locului de faptul că frontiera trasată nu satisface pe nimeni.

Militanții bănățeni - strânși în jurul acestui organ de presă - nu au încetat să facă demersuri și să spere că soarta ținutului lor va fi alta.

Au adunat un bogat material statistic pe care l-au pus la dispoziția ministrului de externe, au voit chiar să contacteze guvernul și parlamentul de la Belgrad, pentru a căuta soluții satisfăcătoare, considerând că doar popoarele, ele singure, prin voința, calitatea și înțelegerea lor pot realiza și garanta echilibrul și pacea în estul Europei.

Revoltat peste măsură de acțiunile celor „de alte neamuri, pripășiți printre noi”, care s-au bucurat de toate bogățiile pământului și de bunăvoința bănățeanului și care, atâta vreme, „nu au schimbat întru nimic icoana etnografică a acestui pământ”, Avram Imbroane le dă un „ultimatum” ca „să înceteze deci încercările ce se fac, intrigile ce urzesc și amenințările ce se rostesc pe șoptite și cu glas tare, în case întru patru ochi, pe stradă cu priviri semețe, în presă și în conventicole cu glas cutezător” (...).

Chiar la un an după marele act al Unirii de la 1 Decembrie 1918, ziarul „Banatul” se află încă în luptă, sesizând pericolele unor teorii lansate atunci prin care se contestă caracterul românesc al unor ținuturi cu majoritate românească zdrobitoare, spunându-se - ca pe vremea lui Tisza - că nu suntem români, ci numai o „naționalitate română” (...).

Ca ziar politic, „Banatul” - sub numele „Banatul Românesc” - va intra din anul 1919 în dispute și polemici cu alte publicații, va critica activitatea unor personalități, șefi de partide sau regionalismul politic, va dezbate în paginile sale probleme sociale, politice, economice, istorice, religioase, de politică internă și externă, inclusiv legate de trasarea frontierei și va trage un semnal de alarmă constatând dispariția satelor românești din cauza scăderii natalității, apărând mereu drepturile bănățenilor.

Ziarul „Banatul” a fost, așadar, se poate spune, cea mai revoluționară și combativă publicație, a fost trompeta care a răsunat din inima României, de la București și apoi din inima Banatului, amplificând glasul conștiinței bănățene, strigând dorința de unire cu Patria Mamă ...

Dușan Baiski – *Floarea-soarelui*.
Cloisonné & vitraliu fals

Documentar

Presa timișoreană (1989 - 1990)

1989

decembrie, 22 - apare, pe structura fostului cotidian județean *Drapelul roșu*, cotidianul *Luptătorul bănățean*. În 4 ianuarie 1990 își schimbă denumirea, devenind *Renașterea*.

✓ decembrie 22 - *Studioul teritorial de radio Timișoara* își reia activitatea, cu afirmația: „Aici e Radio Timișoara Liberă”. Primele luni ale anului 1990 denumirea se păstrează, ulterior redacția adoptă formula simplă de „Radio Timișoara”.

✓ decembrie, 24 - începe să emită *Televiziunea Liberă Timișoara* (TLT). La început (1989 – 1990), TLT emite pe același canal cu TVLR, după terminarea programului acesteia. După aceea, TLT a început să emită pe canalul 34.

✓ decembrie, 27 - apare ziarul social-cetățenesc *Victoria*, periodic independent al Societății „Victoria” a Conducătorilor Revoluției de la Timișoara.

✓ decembrie, 29 - *Zvonul*, ziar într-un singur exemplar, afișat la panoul cinematografelor din Timișoara (Piața Maria).

1990

✓ ianuarie, 1. Timișoara - apare trimestrial *Altarul Banatului* a Mitropoliei Banatului. *Altarul Banatului*, revista teologică a Arhiepiscopiei Timișoarei, Episcopiei Aradului și Episcopiei Caransebeșului.

✓ ianuarie - cotidianul *Curier sportiv bănățean*, având ca editor Direcția Județeană pentru Tineret și Sport.

✓ ianuarie, 5 - ziarul *Nașa reč* (*Limba noastră*), pe structura cotidianului *Banatske novine* (*Foaia bănățeană*), editor Uniunea Sârbilor din România.

✓ ianuarie, 11 - ziarul *Nașa glas* (*Glasul nostru*), organ al minorității naționale bulgare din Banat.

✓ ianuarie, 23 - revista *Gazeta de Vest*, apare pe structura publicației *Forum studențesc*, ca organ de presă al Societății tinerilor gazetari.

✓ ianuarie, 23 - ziarul *Timișoara*, editor SC Avif Production SRL, distribuit la nivel județean.

✓ ianuarie, 28 - ziarul *Dialog liberal*, care, de la numărul 3, devine oficios al Comitetului Județean PNL-Timiș.

✓ februarie, 3 - săptămânalul *Sindicatul bănățean*, apariție efemeră (4 numere, până la 28 februarie 1990).

✓ februarie, 11 - săptămânalul *Agenda*, editat de Trustul de Presă *Agenda*, cu difuzare regională.

✓ februarie, 12 - revista *Pardon*, cu profil cultural-literar, editor Emil Șain, având numeroase suplimente.

✓ februarie, 16 - revista *Anabasis*, editor Mișcarea Ecologistă din România, cu suplimentul *Hobby Magazin*.

✓ februarie, 21 - ziarul săptămânal *Contact*, ce-și încetează apariția după câteva numere.

✓ februarie, 24 - periodicul *Amicul public nr. 1*, editori Societatea Intelectualilor Progresiști și Editura „Fildeș”.

✓ februarie, 24 - săptămânalul *Strada*, editor SC Strada (Întreprindere mică: Liviu Curtuzan, Traian Abruda, Radu Stoica, Radu Clețiu), publicație de caricatură.

✓ februarie - *Timpolis*, publicație editată de Inspectoratul Județean de Poliție Timiș (numerele 1 – 38) și Asociația Timpolice de la numărul 39).

✓ februarie - *Citadela*, editat de Partidul Republican, filiala Timiș.

✓ martie, 2, Făget - *Gazeta Făgetului* (serie nouă), editori Casa de cultură „Axente Brașovan” și Cenaclul literar-artistic „George Gârda”.

✓ martie - revista *Mozaic*, ce-și încetează apariția după zece numere.

✓ martie - Ziarul *V*, care, după 8 numere, devine *Alternativa*, având ca editor Frontul Salvării Naționale.

✓ aprilie, 10 - ziarul *Fapta bănățeană*, editor Partidul Democrat al Muncii.

✓ aprilie, 15 - publicația *Învierea*, editor Arhiepiscopia Timișoarei, cu apariții bilunare și diverse suplimente.

✓ aprilie, 19 - singurul exemplar al publicației „20”, supliment cultural al PNL.

✓ aprilie, 21 - revista de literatură, artă și cultură **Meridianul Timișoara**, editor scriitorul și publicistul timișorean Anghel Dumbrăveanu.

✓ aprilie - săptămânalul social-politic **Revoluția**, editor Frontul Democrat Român.

✓ aprilie - singurul număr al ziarului **Clepsidra**, supliment al publicației **Citadela**.

✓ mai - revista **Anotimpuri**, editor Clubul specialiștilor agricoli din județul Timiș, cu periodicitate trimestrială.

✓ mai - publicația **Scandal**, apărută în doar câteva numere.

✓ mai - revista de educație sentimental-morală **Ea & El**, editori Ion și Tatiana Arieșanu.

✓ mai, 4 - **Gazeta de Timișoara**, cu doar 4 apariții.

✓ mai - **Primăria**, editată în doar 3 numere de Primăria municipiului Timișoara.

✓ iunie, 1 - **Publitim**, editor Întreprinderea Mică „Publiccompact”, cu 3 suplimente.

✓ iunie, 7 - săptămânalul **EcoBanat**, editor Întreprinderea mică „EcoBanat”, schimbat ulterior în **Mercur**.

✓ iunie, 20 - la Lugoj apare ziarul **Redeșteptarea**, editor Redeșteptarea Press-Lugoj, sub egida Fundației Europene Drăgan.

✓ iunie - publicația **Ciao Italia**, apărută pe perioada Campionatului Mondial de fotbal din Italia.

✓ iunie - jurnalul de sexologie **El și Ea**, supliment al revistei **Dreptul la timp**.

✓ septembrie, 9 - singurul număr al ziarului **Alba/Neagra**.

✓ septembrie - ziarul **Banatul**, editat de Frontul Democrat Român.

✓ septembrie - **Sport** (septembrie 1990 – mai 1991), care devine **Sport Vest** (decembrie 1991 – decembrie 1994), iar ulterior **Fotbal Vest**, editor SC Fotbal Vest.

✓ octombrie, 15 - singurul număr al revistei **Club T**, editor Eurotim.

✓ octombrie - **Memento** (devenit supliment al ziarului **Timișoara**), editor Asociația Foștilor Deținuți Politici.

✓ noiembrie - săptămânalul **Accent**, editor Horia Rusu (Partidul Liberal – Aripa Tânără).

✓ decembrie, 1 - **Curierul Banatului**, editori Asociația „Astra Română” și Liga Drepturilor Omului, apărut într-un singur număr.

Alte publicații ocazionale apărute în 1990:

✓ Revista de satiră și umor **Cine poate oase roade**, supliment al revistei **Pardon**.

✓ **Cocktail Enigma**, prima revistă particulară de rebus din România, editor Fundația „ROS”.

✓ **Debila comedie**, supliment de satiră și umor al revistei **Pardon**.

✓ **Dreptul la timp**, editor Societatea literar-artistică „Nichita Stănescu”.

✓ **Ecologistul**, editor Mișcarea Ecologistă din România.

✓ **Elim**, editată de Biserica creștină penticostală „ELIM” din Timișoara.

✓ **Érted szól (Pentru voi)**, editor Organizația Studenților Maghiari din Timișoara.

✓ **Ezredvég (Sfârșit de mileniu)**, editor Centrul pentru Creație Populară.

✓ **Gazeta de Vest Prim**, desprinsă din Gazeta de Vest.

✓ **Merci, pardon, scuzați**, periodic de satiră și umor, editor Ștefan Popa Popa s.

✓ **Mutlică**, editori Ștefan și Gabriel Gota.

✓ **O glaslo ăl romengo (Glasul romilor)**, supliment al publicației **Citadela**.

✓ **Rock Info**, revistă de cultură muzicală.

✓ **Sărutul** - publicația periodică de cultură și educație erotică, editor SC Mecena.

✓ **Tim 17** - editor Societatea „Levitație”.

✓ **Viața economică bănățeană (VEB)**, editor Fundația ROS și ulterior Asociația Economiştilor, Timiș.

✓ **Universul**, editor Societatea particulară **Univers**.

✓ **Üdvözenek (Mesajul mântuirii)**.

✓ **Harul** (Lugoj), a Comunității Bisericilor Creștine Baptiste Timișoara.

Din 1990 începe să emită **TVT 89**, continuatoarea **Televiziunii Libere Timișoara (TLT)**, editor MCT Impex SRL.

(Informații cuprinse în volumul **Universul mediatic timișean**, de Mariana CERNICOVA - BUCĂ, Editura Orizonturi Universitare, 2009)

Gheorghe CRIȘAN

La Timișoara, dilemele s-au mutat în presă

Întortocheate și ascunse sunt căile Revoluției din Decembrie 1989 de la Timișoara!

Ca ziarist în presa centrală, am trăit-o, evident, în primele rânduri! Într-o oarecare teamă și expectativă, căci orice mesaj transmis la București ar fi putut avea efecte și influențe deosebite!

De la-nceput, când lucrurile au prins să se miște la Timișoara, iar colegii din redacția centrală au înțeles că *totul s-a pornit*, am decis, de comun acord cu conducerea redacției, să stau și să observ tot ce se-ntâmplă, evident neavând nici o șansă de a reflecta în ziar realitatea de pe teren!

După ce flacăra revoltei s-a aprins și la București, iar Ceaușescu și-a luat, la propriu și la figurat, zborul, la Timișoara a început să crească speranța!

Am decis, într-un final, să fac un prim pas și, deși revoluționarii erau suspicioși în privința presei, am ajuns și în Balconul Operei, ajutat de faptul că veneam de la un ziar al tineretului, putând fi astfel mai ușor asimilat cu unul de-al lor ...

Odată cu mine, a ajuns acolo, ajutat de mine, și un coleg de la o revistă de știință în limba maghiară ...

Nu intenționez, însă, să fac acum o cronică a Balconului ...

Căci s-au scris atâtea pagini despre asta, mai din interior și, mai ales, din exterior!

Personal, deși știam că nu puteam să public nimic la București, am încercat să-mi fac meseria și să surprind atmosfera, cunoscând o bună parte din nucleul consacrat al grupului (peste ani, aveam să reiau, în fiecare decembrie, discuțiile cu principalii protagoniști, ajung la concluzii interesante).

Mi-a fost de mare folos pentru integrarea în grup - destul de atent la cei nou veniți la balcon - și faptul că eram cunoscut de Lorin Fortuna și de profesorul Ivan, doi dintre lideri, căroră le-am fost anterior student.

Așa am ajuns ca atunci când s-a decis formarea unui colectiv revoluționar - care să preia responsabilitățile la nivel de județ - să mi se propună să mă ocup de presă, ceea ce, evident, am refuzat. În schimb, colegul din presa de limbă maghiară nu a refuzat, ajungând ulterior, în cercurile puterii ...

Spre seară, în fosta clădire a Drapelului, i-am întâlnit și pe Bulza și Boieru pregătind ziarul, dar și pe Bălan, dând telefoane pentru a mai liniști lucrurile...

Zilele au trecut, atenția s-a mutat spre Capitală, la Timișoara dilemele s-au mutat în presă, iar eu, evident, nu am mai prezentat interes pentru colegii din București,

ocupați cu evenimentele majore derulate acolo cu repeziciune.

La un moment dat, într-una din seri, odată cu răspândirea psihozei legată de existența teroriștilor și a zvonurilor că Timișoara va fi atacată cu tancurile, a trebuit să mă adăpostesc, în drum spre casă, la sediul fostei Gospodăriei Comunale, ajungând în siguranță la domiciliu doar după ce directorul mi-a pus la dispoziție o mașină.

Director care, chipurile, avea să fie declarat, a doua zi, drept terorist...

Într-una din ultimele zile ale lui 1989, am fost căutat de Lorin Fortuna care m-a rugat ca - împreună cu Ion Dancea și Harald Zimmermann - să adunăm, în a doua zi a lui 1990, la sediul fostei județene de partid, pe ziariștii pe care îi consideram capabili să scoată un ziar nou, alternativă la *Luptătorul bănățean* ...

Evident, am reușit să-i conving pe o parte din cei pe care îi știam din presa studențească, dar și oameni de litere valoroși, mulți dintre ei prezenți în stradă în zilele Revoluției ...

Căci mirajul de a face, în sfârșit, presă liberă, era foarte tentant pentru a nu refuza invitația ...

Dar totul s-a destrămat după scurt timp ...

Odată adunați, propunerea lui Lorin Fortuna era să facem un ziar nou, care să susțină și să reflecte activitatea Frontului Democratic Român, noua formațiune politică născută după Revoluție ...

Approape instantaneu, refuzul a fost pe linie ...

Iar grupul s-a risipit care încotro, nu înainte ca unii dintre cei prezenți să decidă să meargă la sediul unor instituții de presă timișorene, forțând schimbarea...

Ulterior, am aflat că, de fapt, încă din 27 decembrie, Lorin Fortuna înființase ziarul *Victoria!* Și-atunci, poate, el doar căuta ziariști pe care să-i angajeze aici ...

Firește, lumea adunată acolo refuzase pe loc, nedorind să mai facă presă de partid, fiecare preferând să-și încerce norocul și să-și croiască un drum în presa liberă, inclusiv riscând să se aventureze în presa privată, de toate formele și din toate domeniile.

Paradoxal, deși născută din Revoluție, *Victoria* ne pusese pe toți, pe fugă, atrași de vântul cald al libertății de exprimare, care începuse să adie ...

Personal, am rămas la *Tineretul* devenit *Liber*, unde am devenit și acționar, până ce niște investitori rapace - George Pădure (GEPA), Lucian Cornescu - Ring și celebru grup INTACT - ne-au amăgit cu cumpărarea acțiunilor, punând capac existenței celui de-al treilea ziar important al țării ...

M-am mai consolatat doar cu faptul că m-am numărat printre fondatorii, în 1990, ai primei reviste private de rebus, născută din entuziasm la Timișoara...

Drept dovadă că, uneori, și *Victoria* poate avea un gust amar...

Mihaela ROȘA

Absolventă a Liceului „Grigore Moisil” Timișoara și a Universității Politehnica Timișoara. Din 1 februarie 1999, redactor la ziarul „Renașterea bănățeană”

Muzeul Presei „Sever Bocu” din Jimbolia - unic în țară

De aproape două decenii, orașul timișean Jimbolia găzduiește un **muzeu unic în țară - al presei**, instituții similare existând doar în Germania, la Aachen, și în Portugalia.

Înființat în 2007, la inițiativa scriitorului Petre Stoica, muzeul a avut drept nucleu de pornire colecția pe care acesta o deținea la acea vreme. Ulterior, zestrea muzeului s-a îmbogățit prin donații făcute de instituții publice, redacții ale unor publicații din România și de peste hotare, dar și colecționari. Muzeul poartă acest nume în memoria lui Sever Bocu (1874-1951), un important om politic, deputat și publicist bănățean din perioada interbelică.

În prezent, zestrea Muzeului Presei „Sever Bocu” din Jimbolia cuprinde publicații apărute de-a lungul timpului, începând cu prima jumătate a secolului al XIX-lea, pe teritoriul României și nu numai, în Basarabia, nordul Bucovinei, Banatul Sârbesc, Ungaria, Viena, Paris. Publicațiile sunt redactate în limbile română, germană, maghiară, sârbă, croată, turcă, ebraică, engleză, franceză, italiană și bulgară. Domeniile cuprinse în paginile ziarelor și revistelor sunt numeroase, printre care istorie, literatură, medicină, modă, sport, industrie.

Colecția este structurată cronologic (secolul XIX, 1900-1950, 1950-1989, după 1990), în funcție de limba în care a apărut publicația și de locul geografic - în țară sau în

străinătate. Muzeul are în colecția sa și diferite calendare, almanahuri, cărți de vizită ale gazetarilor, precum și câteva mașinării ce făceau parte odinioară dintr-o tipografie. Cea mai veche publicație deținută, în original, de Muzeul Presei „Sever Bocu” din Jimbolia este „Albina Românească” din anul 1837. Toate vorbesc despre trecutul și evoluția poporului și limbii române, dar și despre multiculturalitatea Jimboliei (prin intermediul publicațiilor în limbile germană, maghiară și română) și a Banatului.

Colecția muzeului se îmbogățește în permanență, atât prin achiziții (din anticariate, din librării sau primul număr al noilor periodice), cât și din abonamente plătite sau gratuite, oferite de publicații culturale din țară (București, Satu Mare, Pitești).

În prezent, muzeul are nu doar misiunea de a cerceta și conserva inegalabila-i zestre, ci și de a o face cunoscută unui public cât mai larg, prin vizite și expoziții tematice, simpozioane, cafenele culturale, lansări de carte și tabere de jurnalism.

Activitățile curente sunt, de câțiva ani, în coordonarea Cristinei Dema. „*Avem vizitatori de toate vârstele, vin foarte mulți elevi în cadrul programului „Școala altfel”, oameni care văd muzeul presei pe Internet, studenți. Avem vizitatori din toate categoriile. Și, bineînțeles, organizăm evenimente în mod constant*”, ne-a declarat doamna Dema.

Ne vom întoarce cu siguranță la Jimbolia, căci gazetăria de odinioară, cu lumea ei fascinantă, așteaptă să fie readusă la viață!

George BOIERU

...fost ziarist, fost inginer constructor, bunic pensionar

Presa timișoreană la televizor, în Suedia

Există o regulă nescrisă a narațiunii moderne: începutul trebuie să te prindă. Fie că vorbim de filme, seriale sau documentare, publicul este invitat, din primele secunde, într-un punct de tensiune. De acolo, povestea se întoarce în trecut și începe să-și desfășoare sensurile.

Dacă ar fi să-mi imaginez propriul „cadru de deschidere”, el ar suna cam așa, pe banda unei televiziuni suedeze de la începutul anilor '90: „*Pressen från Timișoara: den rumänska revolutionen fortsätter*” „*Journalisternas stad övervinnet svårigheterna med föråldrad teknik*”.

Nu știu dacă asemenea titluri au existat vreodată în realitate. Probabil nu. Sau nu în forma aceasta ușor dramatizată. Televiziunile de atunci nu alergau după senzațional cu aceeași obstinație de astăzi. Dar reportajul a existat — mi-a fost confirmat de un fost coleg stabilit în Suedia. Iar ceea ce a surprins, sunt convins, a fost esența unui moment irepetabil.

Ianuarie 1990. Întreprinderea Poligrafică Timișoara, secția ziare. Un spațiu care devenise, aproape peste noapte, laboratorul presei libere. Acolo se tipăreau, în ritm febril, peste douăzeci de publicații. Atmosfera era haotică, dar vie, aproape incandescentă.

Aveai senzația, greu de descris astăzi, că participi direct la istorie. Se lucra fără oprire. O dezordine aparentă, dar guvernată de un singur lucru: fluxul tehnologic care ducea inevitabil la rotativă. În momentul în care ziarul ajungea acolo, fiecare redacție își lua câteva exemplare proaspăt tipărite, încă mirosind a cerneală, și le ducea — adesea — direct în cutiile poștale ale vecinilor. Apoi, oamenii plecau acasă, epuizați. A doua zi, totul reîncepea: documentare, scris, alergătură, corecturi pe genunchi, glume între tipografi și redactori, „bun de tipar”.

Nu exista rigoare, nu existau proceduri clare. Materialele veneau pe fluxul de producție în forme rudimentare: unele scrise de mână, altele bătute stângaci la mașină. Prioritățile se stabileau ad-hoc, funcție de energie, de insistență sau de bunăvoința tipografilor. Era o oboseală enormă, compensată însă de ceva ce astăzi pare greu de reconstituit: *libertatea brută a expresiei*.

Cea mai grea etapă era culegerea la linotip. Pentru cei care nu au cunoscut acea tehnologie, imaginea cea mai apropiată ar fi a unui mecanism complex, aproape organic, în care metalul topit și mișcarea precisă a pieselor transformau textul în materie tipografică. Fiecare rând devenea o mică

bară de metal, literele fiind turnate invers. Era muncă fizică, migăloasă și extrem de solicitantă.

Termeni precum „punct tipografic”, „cicero”, „cvadrat”, „fotozincare”, „rotativă” intrau atunci, pentru mulți, în vocabularul cotidian. La fel și noțiuni precum „aldine”, „verzale” sau „cursive”. Nu toți știau să facă paginație, iar paginatorii experimentați nu pierdeau ocazia să ironizeze stângăciile celor noi. Și totuși, în ciuda limitărilor tehnice și a aglomerației, ziarele apăreau zilnic. Un mic miracol repetat.

Toate acestea veneau după zilele dramatice din decembrie 1989. În 21–22 decembrie, tipografia fusese evacuată de parașutiști, din teama tipăririi unor materiale subversive. Și totuși, chiar și atunci, câțiva oameni au reușit să păcălească vigilența și să scoată manifeste. După 22 decembrie, s-a lucrat, la propriu, sub gloanțe. Clădirea fusese vizată, iar reacția militarilor care o „apărau” a fost atât de intensă încât, a doua zi, holul era acoperit de tuburi de cartuş.

În acest decor ajunge, într-una din acele zile, echipa de televiziune din Suedia. Îi însoțea șeful secției ziare. Nu mai știu numele postului, dar îmi amintesc inscripția „Sverige” pe echipamente.

Erau 6 sau 7 oameni, vizibil surprinși de ce vedeau: un furnicar uman, lucrând la limita posibilului, cu o tehnologie care părea, chiar și atunci, depășită. Cea mai „modernă” piesă era rotativa din RDG, din 1952.

După ce au depășit șocul inițial, au început să lucreze metodic. Au montat un sistem de șine, pe o distanță de zeci de metri, de la intrare până la rotativă. Pe el au fixat o cameră, care era deplasată de doi tehnicieni. Un translator ne-a cerut, prin megafon, să ne comportăm firesc și să ignorăm prezența lor. Am încercat. Dar curiozitatea era inevitabilă. Au filmat, au luat declarații, au demontat instalația, au plecat. Totul în câteva ore.

Despre reportaj am aflat ulterior, indirect. Nu mai știu detaliile exacte, dar sunt convins că au surprins ce conta cu adevărat: tensiunea, improvizația, energia și sentimentul că presa se naște din nou.

Astăzi, Întreprinderea Poligrafică Banatul nu mai există. Nici ziarele, în forma lor de atunci. Lumea s-a mutat în digital, iar statutul de „ziarist” este accesibil oricui are o conexiune la internet.

Și totuși, rămâne o întrebare. Multe bresle și-au păstrat relicvele: un tramvai tras de cai, un utilaj de pompieri, un tun, o mașină de calcul. În biblioteci mai găsim colecții de ziare. Dar acele mașinării tipografice, care au modelat o epocă și destinele atâtor oameni — nu ar fi meritat și ele salvate, măcar ca memorie?

Constantin JICHIȚA

A lucrat la ziarele „Drapelul roșu” și „Renașterea bănățeană” din Timișoara și a editat revista „Doctorul Natură”, la Laboratoarele „Favisan” din Lugoj. A coordonat patru ziare locale și șase almanahuri în comunele Topolovațu Mare, Bucovăț, Moșnița, Boldur și a scris cinci cărți.

Rolul presei în reflectarea Lugojului

Ziarele *Redeșteptarea* și *Actualitatea*, cele care apar online - *Lugojeanul.ro* și *Lugoj Express.ro*, cât și grupurile de media alternative, *Lugojul*, *orașul nostru* și *Lugojul de altădată*, joacă un rol vital în dinamica orașului, ca mijloace de informare și mediere rapidă între autorități și cetățeni. Impactul lor se manifestă prin agilitatea cu care generează reacții prompte în comunitate.

Ele actualizări constante din viața orașului, cum ar fi anunțurile privind repararea rețelelor de distribuție, restricțiile de trafic, curățenia urbei, întreținerea spațiilor verzi, depozitarea selectivă a deșeurilor ș. a. Ziarele urmăresc derularea lucrărilor de modernizare, cum sunt cele din zona spitalului sau infrastructura rutieră, facilitând o mai mare transparență din partea administrației lugojene.

Publicațiile locale reprezintă spațiul de exprimare a cetățenilor, care pot semna probleme punctuale (gropi, deșeuri, avarii), sesizări ce sunt preluate și transformate în subiecte de presă. De asemenea, susțin vizibilitatea proiectelor de revitalizare urbană, precum cele de urbanism, în colaborare cu Primăria, facilitând implicarea tinerilor și a voluntarilor în viața orașului. Ele contribuie la succesul campaniilor umanitare, oferind credibilitate cazurilor ce necesită strângeri de fonduri sau sprijin comunitar rapid.

Nu în ultimul rând, pun accent pe interacțiunea directă cu cetățenii, oferind o perspectivă analitică și istorică a unor evenimente din viața comunității, cum ar fi valorificarea zestrei edilitare din domeniul monumentelor istorice și atenția acordată întreținerii acestora.

Iată cum se diferențiază ele în abordarea investigațiilor și a subiectelor de interes public. În vreme ce *Actualitatea* semnalează, cu precădere, nereguli administrative, semnalate de cetățeni (probleme de infrastructură, servicii publice), *Redeșteptarea* tinde să dezvolte investigații de durată, bazate pe documentări extinse și context istoric.

Atât *Redeșteptarea*, cât și *Actualitatea*, folosesc platformele sociale pentru a documenta “în direct” situații precum perchezițiile sau incidentele de securitate publică, așa cum a fost investigația privind explozia de la sediul Poliției Lugoj, în ianuarie 2026. Urmăresc contractele de achiziții publice și activitatea Primăriei, servind, ca un “câine de pază”, ce solicită autorităților să ofere explicații în urma sesizărilor primite de la cititori.

Actualitatea mobilizează opinia publică pentru soluții imediate, iar *Redeșteptarea* păstrează memoria instituțională și analizează impactul pe termen lung al deciziilor, precum proiectele reconfigurate după rezilierea contractelor P.N.R.R.

Actualitatea și *Lugojeanul.ro* acționează ca „serviciu de alertă”, postând pe Facebook zonele cu probleme și rutele ocolitoare.

Redeșteptarea intervine cu explicații tehnice de la specialiști și autorități, oferind contextul necesar: „De ce s-a produs avaria și cât va dura reparația”, „Cine sunt vinovații pentru pierderea finanțării privind construcția unui spital nou în Lugoj?” ș.a.

Când o problemă trenează, cum a fost criza apei de lungă durată, publicațiile au adoptat un ton critic, accentuând asupra cauzelor și vinovaților, oferind sugestii administrației locale pentru remedierea acestei situații.

Epopoea Spitalului Municipal (PNRR) a fost „investigația continuă”. Jurnaliștii au urmărit, pas cu pas, licitațiile anulate, rezilierea contractelor și riscul pierderii banilor europeni. Investigarea modului în care s-au făcut documentațiile tehnice a fost esențială pentru a explica cetățenilor de ce lucrările nici n-au început. Și *reabilitarea Podului de Fier*, simbol al orașului, a generat multe anchete. Presa a investigat întârzierile și costurile suplimentare, scoțând la iveală neconcordanțe între promisiunile electorale și realitatea de la fața locului. Iar *explozia de la sediul Poliției*, în ianuarie 2026, a reprezentat un subiect de impact major, în care investigația jurnalistică a dublat ancheta oficială. Presa a documentat pagubele colaterale suferite de cetățenii din zonă și a cerut măsuri sporite de siguranță în centrul orașului.

Periodic, apar anchete despre firme care câștigă contracte de consultanță, jurnaliștii verificând istoricul acestora și legăturile lor cu personaje din sfera politică. Investigațiile nu rămân fără ecou. Adesea, după o serie de articole documentate, în *Redeșteptarea* și *Actualitatea*, apar urmărit: demisii sau remanieri în Primărie, audituri interne, mobilizare civică sub formă de petiții sau proteste de stradă.

Deși nu sunt ziare, în sens tradițional, paginile și grupurile de Facebook, precum *Lugoj*, *orașul nostru* și *Lugojul de altădată*, funcționează ca “redacții cetățenești”. Aici se nasc majoritatea subiectelor de investigație; jurnaliștii preiau nemulțumirile cetățenilor și le transformă în articole documentate, urmărind remedierea situațiilor semnalate. *Lugoj Express.ro* este o alternativă online ce se concentrează pe știri scurte, în general informații de ultimă oră, din spectrul social și polițienesc.

Relația dintre media online și cetățeni chiar funcționează”; o postare pe site-ul acestora are impact imediat, comparativ cu o cerere depusă la registratura Primăriei. Presa scrisă și online din Lugoj este dinamică, suplinind absența unei televiziuni locale.

Dinu BARBU

Născut la Timișoara la 25 mai 1951. Absolvent al Facultății de Istorie-Filozofie, Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj Napoca. Cadru didactic, între 1973-2002 la Școala gimnazială nr 11, Timișoara, Liceul „Ion Mincu” Timișoara și Școala generală nr 18 Timișoara. Profesor de istorie gradul I din 1988. Manager al Editurii „Almanahul Banatului (1992-2002).

Consilier superior în cadrul Consiliului Județean Timiș. Consilier editorial acreditat de Ministerul Culturii din 1991. Menționat într-o serie de dicționare, cataloage și antologii.

O călătorie la Praga

Pe cutiuța de bachelită în care stă ascuns negativul primei mele excursii jurnalistice scrie:

„Anul 1993”. În acel an, să fie așa, am văzut Praga, pe gratis, grație unui june patron de firmă de turism (i-am uitat numele), fiul unui fost șef de post de la Peciu Nou. Părea un tip de treabă și se purta modern: purta un rucsac mititel în spate care i-a atras porecla - elaborată rapid de una dintre doamnele din presă - de „Ghiozdănel”. Avea sediul firmei pe bulevardul Cetății, într-un apartament de bloc, era un tânăr domn cu care mă aflam în relații de amicitie.

Ne-am îmbarcat (era o zi destul de friguroasă, plouase rece toată noaptea) într-un autocar condus de un șofer tembel care nu permitea distinșilor colegi și colege să-și facă necesitățile fiziologice decât din 200 în 200 de kilometri! Pe atunci, autotcarele firmelor de turism de la noi nu aveau toaletă ecologică și cum până la Praga era un drum de vreo 800 de kilometri, oprirea într-o parcare mărginașă era o adevărată mană cerească!

Eram un grup eterogen: ziaristi, majoritatea, dar și vreo doi trei „intruși”, de altfel cunoștințe comune, acceptate fără mofturi. Seniorul expediției era domnul Ion Medoia, corespondentul de Banat al „*României libere*”. „Renașterea bănățeană” era reprezentată de Mașa Cernicova, care avea un rucsac plin cu sendviciuri, așa că a fost destul de ocupată până la Praga.

Cotidianul „*Timișoara*” era prezent prin junii Valentin Sămânță, Cristian Munteanu și cu mine. Bebe Costinaș ne era atunci redactor șef și a fost boier cu noi: ne-a lăsat să plecăm cu grămada în expediția pragheză, care a durat trei zile. Tica Bobescu reprezenta „Radio Timișoara, iar de la „*Temesvári Új Szó*” (Heti Új Szó, din decembrie 1994) era prezent Zoltan - Zoli Makkai.

Din Vechiul Regat ne-a fost tovarăș de drum un băiat simpatic, redactorul șef al revistei bucureștene „*Flagrant independent*” (îl chema tot Barbu, dar nu-i mai țin minte prenumele).

Tot din București venise în excursia noastră gratuită și un tinerel de 22 de ani, student la drept, jurnalist la ziarul „*Azi*”, oficiosul de atunci al FSN.

Fusese coleg de redacție cu celebra Gabriela Firea, căreia tânărul turist avea să-i reproșeze dur, în 2014, atacul aspru comis de aceasta la adresa lui Johannis: „*Ne cunoaștem de mai bine de 20 de ani, de când ai venit cu bocceluța în mână de la Bacău, chemată de Octavian Știreanu la ziarul „Azi”. Am fost colegi de birou și, cred eu, într-o vreme chiar prieteni*”.

Căci Dan Mihalache, despre el era vorba, va sări la gâtul fostei colege de redacție Gabriela Firea în 2014 atunci când a devenit responsabil cu strategia campaniei prezidențiale a Președintelui PNL, Klaus Johannis, care, peste puțin timp îl va și decora cu Ordinul Național „Steaua României” în rang de Cavaler.

În centrul imaginii, redactorul șef „*Flagrant independent*”. În dreapta, din profil, Valentin Sămânță („*Timișoara*”) - Berăria pragheză Jan Podjbrany (Hrad).

Junele ziarist de la „*Azi*” a fost acceptat rapid de grupul nostru majoritar de timișoreni. Ne-am înțeles fain cu el, mai ales că era născut la Timișoara și ținea la tăvăleala glumelor făcute la adresa lui pe bază de „mitici de București” și de „ziarul lui Ilici”.

L-am reîntâlnit peste opt ani, la sediul ApR Timiș, pe strada Dorobanți nr. 49, la parterul blocului mamut păzit de poliști pe bază de colocatară Constanța Cârstea, procurorul din Goicea Mică, județul Olt, poreclită aiuritor

„Sivia Conti” de Banat. Tânărul domn Mihalache stătea de vorbă (era o persoană importantă în ApR, a fost secretar executiv), cu câțiva ziariști locali, printre ei Lili Vrabie, fosta mea elevă, excelentă gimnastă (antrenoarea ei, dna profesor Mariana Tomceanu: „*Deșteaptă, silitoare și dragă mie !!*”), cred că făcea atunci muncă pre-electorală în preajma alegerilor din anul 2000...

Regretata Tica Bobescu („Radio Timișoara”).

Ca să nu o mai lungesc, fostul coleg al Gabrielei Firea, după eșecul electoral cu Alianța pentru România, a ajuns consilier al premierului Adrian Năstase, deputat de Maramureș, apoi liberal și consilier al lui Crin Antonescu, bașca responsabil cu strategia campaniei electorale prezidențiale victorioase a lui Klaus Johannis, cel care-l va numi, în 2016, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al României în Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord.

Contestat de Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu, în general de cei de la Grupul de Dialog Social, pentru mine Dan Mihalache rămâne valabil în amintirea acelui drum Timișoara-Praga și retur, dar în mod special pentru cuvintele rostite în iunie 2018 la recepția de rămas bun dată în onoarea lui Dorian Branea (Farewell Party for Dorian Branea), directorul Institutului Cultural Român din Londra (coleg de redacție în „călătoria jurnalistică” pe care am făcut-o împreună, în anii 1991-1992, la „Dialog liberal”). Acel Doru Branea care, prin câteva reportaje excelent realizate pentru „Dialog liberal” (în perioada 1991-1992), a descoperit, împreună cu Emil

Secuianu, „Harlemul Banatului”, undeva în Căraș.. Redau un fragment din discursul ambasadorului Dan Mihalache, petrecut la Londra cu ocazia „Farewell Party for Dorian Branea”: „*Din punctul meu de vedere, Doru este cel mai bun director din rețeaua ICR și, în același timp, un foarte bun colaborator și prieten. În cei doi ani în care am lucrat împreună, am construit, cu el și cu soția sa Daciana, o relație de prietenie și încredere dincolo de cadrul instituțional. Voi regreta absența lor la Londra!*”

Dan Mihalache și Ion Medoia

În urma recomandării făcute de Dan Mihalache, la 28 iunie 2018 Președintele României i-a acordat - lui Dorian Alexandru Branea - Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler, categoria F (Promovarea culturii). Doru Dorian Branea, eseist, ziarist, traducător, antreprenor cultural și diplomat, este, din 2018, directorul Institutului Cultural Român de la New York. Excelența Sa Dan Mihalache a fost retras din Marea Britanie și trimis în anul 2021 ambasador în Cipru. Marți, 17 februarie 2026, Nicușor Dan, Președintele României, a semnat decretul privind rechemarea lui Sorin-Dan Mihalache din calitatea de ambasador extraordinar și plenipotențiar al României în Republica Cipru.

Viața merge înainte, uneori și înapoi...

Ionel POPESCU

Preot doctor, profesor de Teologie timp de 27 de ani. Consilier administrativ-eparhial și vicar eparhial la Arhiepiscopia Timișoarei (2003-2026) și preot paroh la Parohia Timișoara Iosefin (începând cu 2001). Doctor în istorie la Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca.

Raze de lumină din potirul presei bisericești bănățene

Biserica Ortodoxă Română a tipărit, de-a lungul vremii, reviste, ziare ori „foi” bisericești, cum au fost și încă mai sunt numite în Banat, înființate pe lângă episcopii, școli de Teologie, mănăstiri și chiar pe lângă parohii.

În Banat, pământ românesc aflat până la 1918 sub stăpânire străină, autoritățile imperiale habsburgice și mai apoi austro-ungare, nu au permis înființarea de tipografii.

Așa încât o primă gazetă românească a fost tipărită la Viena în anul 1794, de scriitorul și luptătorul român Paul Iorgovici, împreună cu doctorul Ioan Molnar, suprimată rapid de autorități.

A urmat o lungă perioadă de timp până ce Eftimie Murgu a scos un ziar românesc litografiat, în 1848, pentru a-i informa pe românii bănățeni asupra evenimentelor legate de derularea revoluției.

În cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, au apărut „*Albina*” din Viena (1866), subvenționată de renumita familie Mocioni și „*Luminătorul*” de la Timișoara, redactat de către protopopul Meletie Drăghici și avocatul Pavel Rotariu.

Intellectualii bănățeni din Timișoara, Lugoj, Oravița, Lipova, Făget, Caransebeș, în rândul cărora s-au aflat și mulți preoți, cu toții luptători pentru drepturile românilor din fosta Monarhie Austro-Ungară, au editat, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, și alte publicații, precum: „*Timișoara*” (1885), „*Gazeta poporului*” (1886-1892), „*Dreptatea*” (1894-1898), „*Deșteptarea*” (1880-1881), „*Drapelul*” (1901-1920), „*Progresul*” (1907-1916) ș.a.

Toate aceste publicații au fost bastioane ale luptei pentru apărarea ființei naționale, pentru unitatea și identitatea poporului român și au pregătit terenul pentru înfăptuirea Marii Uniri de la 1 decembrie 1918.

După înființarea Mitropoliei Ardealului (1864), cu cele două eparhii sufragane de la Arad și Caransebeș,

ierarhii bănățeni au format teologi, unii cu studii în Apus, care au desfășurat apoi o activitate însemnată și pe tărâmul presei bisericești.

În acest context, au fost înființate, în sfârșit, tipografii eparhiale în care au apărut, la Arad, revistele „*Speranța*” (1869), „*Lumina*” (1872) și „*Biserica și Școala*” (1877), precum și „*Foaia Diecezană*” de la Caransebeș (1886).

Aceste reviste au publicat, de-a lungul anilor, nu doar materiale cu specific teologic (articole, predici, lecții de religie, pastorale ale ierarhilor), ci au abordat și aspecte literare, politice, sociale, economice, de apărare a credinței strămoșești, a școlii și a limbii române.

Spre pildă, „*Foaia Diecezană*” de la Caransebeș a fost „*un organ al luptei pentru unitatea poporului român ...*”, în paginile căreia se vor regăsi și „*cestiunile privitoare la istoria, limba și literatura română*”, așa cum se preciza în articolul „*Către onorabilii cititori*”, publicat chiar în primul număr al acestei longevive „foi” eparhiale.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și la începutul celui următor apar „*Calendarele diecezane*”, apoi „*Anuarele*” institutelor teologice și pedagogice.

Preotul David Voniga, din parohia Giroc, redactează, la Timișoara, „*Revista preoților*” (1910-1918), tot el fiind și redactorul ziarelor „*Lumina*, *Foaia de Duminică*, *Banatul și Luminătorul*”.

Între anii 1941-1948 apare, la Timișoara, revista „*Duh și Adevăr*”, organ omiletic al preoțimii din eparhia Timișoarei, în paginile căreia au publicat și preoți din alte eparhii, precum: Zosim Oancea, Ștefan Slevoacă, Vasile Coman (fostul episcop al Oradiei) etc.

După reactivarea episcopiei Timișoarei a fost înființată revista oficială a acesteia, „*Biserica Bănățeană*” (1941-1948), precedată de „*Buletinul Sfintei Episcopii ortodoxe române a Timișoarei*” (1 aprilie 1940-30 martie 1941).

Începând cu anul 1948, situația publicațiilor bisericești din Patriarhia Română se schimbă radical, presa bisericească și presa românească, în general, intrând sub controlul atent al statului comunist.

Marea majoritate a ziarelor, calendarelor almanah și revistelor bisericești ale Bisericii noastre și-au încetat activitatea, la Timișoara fiind tipărită, o vreme, „Foaia Arhidiecezană”, adusă de la Caransebeș, după desființarea episcopiei, înlocuită apoi de revista „Mitropolia Banatului” (din 1990, „Altarul Banatului”).

Abia în anul 1980 se aprobă reeditarea vechiului Calendar eparhial, cu denumirea de „Îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic” al Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului, cu apariție anuală, devenit, după 1990, „Calendarul almanah” al Arhiepiscopiei Timișoarei.

La 1 aprilie 1990, a apărut ziarul (foaia) „Învierea”, la propunerea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, atunci Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei și cu binecuvântarea mitropolitului Nicolae Corneanu, având apariție bilunară, iar mai târziu lunară.

Înainte de a încheia aceste rânduri, trebuie să menționăm că, în Banatul românesc și în așa numitul Banat sârbesc, au apărut încă pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, ziarele sătești, la inițiativa unor țărani condeieri, mici proprietari de pământ.

În aceste ziare au publicat țărani cu știință de carte, preoții și învățătorii satelor bănățene, cuprinsul lor fiind centrat pe istoria locală, folclor, tradiții, graiul dialectal, portul țărănesc, prezentarea sărbătorilor bisericești, a rugilor (hramul bisericesc), evenimentele majore din viața parohiei, a satului, zonei și Banatului.

Fenomenul țărănilor condeieri, ziariști, poeți în grai bănățean, compozitori, folcloriști, unic la nivel național, l-a impresionat în mod plăcut pe Camil Petrescu care a subliniat, în articolele sale, nivelul cultural al „truditorilor brazdei” și al satelor bănățene.

În concluzie, presa bisericească și laică din părțile Banatului a oferit preoților, învățătorilor, studenților în Teologie și credincioșilor articole și studii de Teologie

Ea a abordat și aspecte de natură culturală, politică, școlară atât de utile românilor aflați, până la 1 decembrie 1918, sub stăpânire străină.

Confruntate cu lipsa resurselor bănești, cu legislația imperială restrictivă, apoi cu controlul strict al autorităților comuniste, ziarele, revistele și calendarele bisericești au fost redactate cu mult curaj, dăruire de sine și chiar jertfă de oameni ai Bisericii și de intelectuali patrioți, care au răspândit învățătura evanghelică și morala creștină, dar au contribuit și la dezvoltarea învățământului românesc, la aprofundarea cunoștințelor de limbă română și a istoriei naționale.

Publicațiile bisericești de azi - “Învierea”, “Altarul Banatului” și “Calendarul almanah” de la Timișoara, “Biserica și Școala” de la Arad, “Foaia diecezană” și “Calendarul românului” de la Caransebeș -, continuatoare ale străvechilor publicații bisericești de la noi, au un rol important în spațiul publicisticii bisericești și în viața pastoral-misionară.

Prin intermediul acestor ziare și reviste cunoaștem activitatea Bisericii noastre, a eparhiilor din țară și de peste hotare, a așezămintelor monahale, culturale și filantropice, a școlilor teologice, precum și problemele cu care se confruntă societatea în care trăim.

Dușan Baiski – Fluture 1.
Cloisonné & vitraliu fals.

Valentin BUGARIU

Preot paroh la Parohia Ortodoxă Birda, Timiș (din 2012). Redactor șef al revistei trimestriale de cultură și religie rurală

„Arhanghelul” (din 2012), membru în Colegiul de Redacție al revistei eparhiale „Logos” (suplimentul publicistic al studenților teologi, 1999-2001) și al publicațiilor „Învierea” a Arhiepiscopiei Timișoarei (din 2016), „Anghelos” (Sânmihaiu Român), „Morisena” (Cenad) și „Sfeșnicul” (Mașloc). A inițiat și condus revista parohială „Lumină lină” (2005-2011). În prezent, membru în Asociația publiciștilor presei rurale din Banat.

Pastorală, misiune și presă bisericească (I)

Preotul este pentru comunitatea încredințată lui spre păstorire (îndrumare) un educator. Predica în multiplele ei forme este o lecție a credinței. Cultura reprezintă pentru Biserică provocarea de zi cu zi. Pentru a face față unei astfel de provocări, clericul sau responsabilul cu educația creștină pe lângă o parohie (preotul sau diaconul responsabil de cateheză sau mireanul) trebuie să cunoască organismul launtric al culturii.

În adevăratul ei sens, pentru mine, cultura nu este câtuși de puțin o suprafață fără nicio altă extensie decât aceea în lungime, și nici un șes cu ruine sau o câmpie presărată cu oseminte. În ea există ceva cu adevărat sacru: ea este nu numai amintirea chipului exterior și pământesc al părinților noștri, ci și ducerea mai departe a inițierilor la care au ajuns ei. Este o memorie vie, veșnică, care nu moare odată cu cei ce se regăsesc în aceste inițieri. Căci acestea din urmă le-au fost transmise, prin părinți, descendenților lor îndepărtați și nici măcar o iotă din literele, cândva noi, scrise în răbojul spiritului omenesc, care este mereu unul singur, nu se va șterge. În acest sens, cultura nu este numai a monumentelor, ci și una inițiatoare a spiritului. Căci Memoria, stăpâna divină a acesteia, face ca adevărații ei slujitori să aibă parte a inițierilor părinților și, reînviindu-le în ei, le transmite puterea inițierii, aceea de a îndrăzni de a zămisli lucruri noi. Memoria este un principiu dinamic: uitarea înseamnă oboseală, întrerupere a mișcării, întoarcere la o stare de relativă stază¹.

Ajuns într-o parohie, preotul trebuie să comunice un mesaj prin intermediul celor aflate la îndemână: predică, cateheză, meditație, uneori chiar prin cuvântul scris, mai ales nu pentru parohia activă care participă

activ la viața comunitară de rugăciune, educație, misiune și filantropie creștină, ci pentru parohia numită în literatura de specialitate: sociologică. Aceasta este compusă din „creștini cu numele”, ce aparțin Bisericii doar nominal, având contacte sporadice cu preotul și cu corpul activ al parohiei. Aceștia se manifestă cu ocazia unor evenimente semnificative din viața lor, care impun o confirmare religioasă publică: botezul copiilor, căsătoria tinerilor, înmormântarea părinților².

Preotul (catehetul) de la început pornește un dialog, văzut și nevăzut cu enoriașii încredințați, cu caracter pedagogic având ca țintă finală inițierea în taina sacralului lăcașului de cult. Preotul trebuie să știe să vorbească fiecărui om pe măsura inimii lui, încât să-i spună cel dobândit la adevărul creștin, precum i-au spus ucenicii lui Hristos: „Doamne, unde să ne ducem? Tu ai cuvintele vieții veșnice!”. (Ioan 6, 68). Cu un singur cuvânt poți să dobândești pe fratele tău, spune Patericul, și iarăși cu un cuvânt poți să-l pierzi pentru totdeauna³.

Cadrul în care se dezvoltă îndrumarea pastorală, educația creștină și celelalte forme ale dragostei creștine este cultura. Astăzi, mai mult decât odinioară, cel care își dorește eficientizarea discursului său catehetic și misionar trebuie să cunoască particularitățile credincioșilor, care sunt altfel decât cei de acum 10 ani și, bineînțeles, ei nu mai au nimic în comun cu cei de acum 30-40 de ani. Fără cultură, nu poți stabili relații. Fără relații, nu poți stabili adevăruri. Fără un minim de adevăruri, nu poți fi în armonie. Rămâi în dezechilibru. Și, venind la noi acasă, ce echilibru ar putea da credincioșilor săi un preot aflat el însuși în dezechilibru! Exigențele lumii moderne au crescut și din alte puncte de vedere. Se cere, în plus, cultură.

¹Tomáš Špidlík, Marko Ivan Rupnik, *Teologia pastorală. Pornind de la frumusețe*, trad. Ioan Milea, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2007, p. 39. (Se va prescurta în continuare *Teologia pastorală...*).

² Ion Bria, *Liturghia după Liturghie. O tipologie a misiunii apostolice și mărturiei creștine azi*, Editura Athena, București, 1996, p. 111. (Se va prescurta în continuare *Liturghia după Liturghie...*).

³ Ion Buga, *Pastorală. Calea preotului*, Editura Sfântul Gheorghe – Vechi, București, 1999, p. 145.

Nu mai merge numai cu *Ceaslovul* și *Molitvelnicul*. Preotul trebuie să fie egal în cultură cu păstoriții lui, dacă nu chiar superior lor, fiindcă numai așa mai poate sta de vorbă cu ei. Trebuie să răspundă la exigențele lor, trebuie să vorbească limba lor, limba veacului nostru, să macine ideile veacului nostru și ale societății noastre, să poată deci răspunde preocupărilor credincioșilor de azi⁴.

Baza culturii o reprezintă cultul, adică totalitatea actelor religioase de la biserică și din casa credinciosului (rugăciunea, icoana, Scriptura, Ceaslovul, busuiocul, tămâia ș. a.). Cultul oferă unitate spirituală și integrare culturală. Prin bogăția artistică și simbolul estetic, cultul devine o icoană, în care cultura națiunii primește dimensiunea de sfințenie. Cultul și cultura converg în acest proces de transfigurare⁵.

Evangelizarea reprezintă, în fond, un act de cultură. Ea presupune ca finalizare convertirea, deci o schimbare radicală a mentalității culturale. Deci, Evanghelia este întâia carte de cultură a credinței. Primul pas al acțiunii evangelizatoare este acela de a te împărtăși din cultura celuilalt, tocmai pentru a te înțelege și a putea comunica, urmând parabola Întrupării, în care Dumnezeu este cel ce vine primul în întâmpinarea omului, făcând primul pas al comunicării. În acest proces de împărtășire, când se încearcă a se înțelege cultura celuilalt, trebuie făcută distincția pomenită mai înainte, pentru a se vedea care este cea mai profundă nevoie de mântuire, cea mai mare deschidere spre Mântuitor care își face auzit glasul în această cultură, și care sunt lucrurile care pot trezi ceea ce în viața spirituală se cheamă „căință”, adică ceea ce îi duce pe oameni la smerenie⁶.

Pastorația îmbracă astăzi haina generoasă a misiunii, nu îndreptată spre necreștini sau creștini de alte confesiuni (prozelitism), ci se adresează propriilor enoriași prinși în racilele timpului: indiferentism religios, nepăsare, individualism ș.a. Unor credincioși „doar cu numele” li se adresează efortul educativ al Bisericii, care încearcă nu doar stricta informare, ci crearea și cizelarea credinței. Obiectul formal al misiunii este credința Bisericii văzute, iar obiectivul ultim este cel de a penetra și reînnoi orice cultură. Ortodoxia își

orientează misiunea inclusiv între creștinii care s-au depărtat de la Tradiția Bisericii nedespărțite, astfel încât vocația misionară a Ortodoxiei este una ecumenică⁷.

Forma clasică de propovăduire a conținutului credinței este cateheza, care, așa cum am văzut până acum, trebuie îndreptată spre cei care nu participă la rugăciunea comunitară, ea îmbrăcând haina misiunii către credincioșii socotiți „sociologici”, deci doar numenali. Clericul e de neînlocuit în catehizare și fiindcă numai el are capacitatea de a lega catehizarea de întreaga lucrare pastorală a parohiei. Clericul botează, miruiește, catehizează, mărturisește, împărtășește, urmărește în orice moment mersul duhovnicesc al fiilor lui duhovnicești⁸.

Eficiența pastorației este dată și de mijloacele folosite. Din câmpul Media pot fi utilizate pe lângă biserică tipăriturile, prelucrările power-point care să ilustreze temele urmărite în pastorația misionară. Revista (buletinul parohial) poate fi însoțită și de alte lucrări: calendar ortodox de buzunar, carte poștală care ilustrează activitățile Bisericii, icoane, pliante aniversare sau comemorative, site-ul (blog-ul) parohial. Existența presei parohiale a fost identificată în timpul interbelic. Un precursor al genului, părintele David Voniga, sublinia: „*Presa e amvonul timpului modern. Niciodată și niciun predicator, fie cât de celebru n-a produs și nu produce atâta efect cât produce un ziarist iscusit în zilele noastre. Au fost și sunt oratori celebri, cărora le succede din vreme în vreme să atragă un auditor de câteva zeci de mii. Dar, «Universul», d. p., are zilnic peste 5-6 sute de mii de cititori; iar «Petit Parisien», tipărit zilnic într-un milion și jumătate de exemplare, la sigur că va avea cel puțin 3-4 milioane cititori. Rezultă, deci, că Biserica trebuie să recunoască importanța și puterea presei și s-o aprecieze după valoarea și după efectele ei. Iar a-i recunoaște aceste calități și a le aprecia, înseamnă: a-și impune sieși datoria de a și-o crea și a și-o susține la nivel, căci în zadar vom ridica școli și biserici, dacă vom neglija presa și dacă nu vom ține seamă de cuceririle ei moderne. Presa e Amvonul modern al timpului nostru*”⁹.

⁴ Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu, 1996, p. 111; 155.

⁵ Ion Bria, „Cultura creștină – un comandament misionar actual”, în vol. Ioan I. Ică jr., (coord.), *Persoană și comuniune. Prinos de cinstire Preotului Profesor Academician Dumitru Stăniloae (1903 – 1993)*, Editura și Tiparul Arhiepiscopiei Ortodoxe, Sibiu, 1993, p. 219.

⁶ Tomáš Špidlik, Marko Ivan Rupnik, *Teologia pastorală...*, p. 47.

⁷ Marius Florescu, *Misiunea în slujba unității Bisericii lui Hristos*, Editura Eurostampa, Timișoara/„Astra Museum”, Sibiu, 2014, p. 46; 178.

⁸ Gheorghios D. Metallinos, *Parohia – Hristos în mijlocul nostru*, trad. pr. prof. Ioan I. Ică, Editura Deisis, Sibiu, 2004, p. 116-117.

⁹ David Voniga, *Presa bisericească. Importanța ei și mijloacele de întreținere*, Tipografia Huniadi, Timișoara, f. a., p.

(Se va prescurta în continuare *Presa bisericească...*).

Constanța Sylvia HÂRCEAGĂ

Ion MEDOIA - Cavaler al serenității

Desprins parcă dintr-o carte colorată de povești, ziaristul Ion Medoia privește blând, oarecum visător, și totdeauna cu un subtil surâs enigmatic pe buze, ca și cum ar voi să te apropie sufletului său cald și senin, pentru a începe o discuție; să te oprească „la givan”, căci este mereu dornic de a depăna amintiri din

timperi mai vechi sau mai noi.

În singurătatea casei sale se îndeletnicește cu cititul și scrisul, cele mai dragi preocupări, în afară de îngrijirea florilor de pe balcon și a porumbeilor pe care-i hrănește; de aceea, de multe ori, pe orice vreme, se deplasează în piață să le cumpere semințe. Nu-i este greu să facă acest lucru, deși are o operație la picior, dar „mersul pe jos face piciorul frumos”, și chiar cu riscul de a primi observații din partea unor vecini mai puțin iubitori de animale .. Dar domnul Medoia știe să le amintească despre iubirea pe care trebuie să o arătăm oricărei ființe, viețuitoare, mai ales acelor care nu ne fac nici un rău, din contră ne mângâie și înseninează zilele.

Asta, în ciuda faptului că, odată pe vremuri, și dânsul a fost un pasionat de vânătoare, o pasiune despre care abia așteaptă să se lege de vreun cuvânt și să-ți povestească. Amintirile din acele vremuri ale tinereții, întâmplări cu aventuri cinegetice, îl fac să râdă cu poftă, văzându-le poate într-o altă lumină.

Trecut cu mulți ani de acele vremuri ale tinereții, aflat azi la senectute, chipul său emană acea seninătate care exprimă împăcare sufletească, stabilitate emoțională, luciditate și mai ales bucuria de a trăi. Foarte activ la toate activitățile organizate - în fiecare zi de luni- la UZPR, filiala „Valeriu Braniște”, precum și la alte manifestări culturale unde este invitat, are totdeauna un cuvânt de spus și de făcut completări, căci vastele sale cunoștințe din multe sfere ale vieții culturale, social-politice, nu fac decât să aducă un plus

de savoare, să îmbogățească comunicările cu noi și prețioase informații.

Și dacă niciodată nu-l vei auzi vorbind în contradictoriu, ridicând tonul, atrăgând în mod colegial, prietenesc, atenția cuiva asupra unui anumit lucru nu tocmai corect, trebuie știut că principiile sale de viață, care l-au călăuzit dintotdeauna, au fost cele ce nu agreează conflictele, disputele, care strică armonia și relațiile frumoase dintre oameni. Are o vorbă, pe care o repetă mereu: „Nu pot să mă supăr cu nimeni, pentru că nu știu dacă mai am timp să mă împac”. De aceea, privește cu seninătate și detașare, ca un adevărat cavaler al serenității, toate cele ce se întâmplă în viața sa și în jur, adoptă o trăire emoțională calmă și rațională, știind că tot ceea ce a făcut în viață a fost ceea ce trebuia, făcut cu pasiune, cu profesionalism și entuziasm.

I-a fost dragă meseria pe care și-a ales-o, de reporter la Studioul de Radio Timișoara, după terminarea Filologiei, în 1963, și apoi - prins de microbul gazetăriei - la ziarul național de mare anvergură „România liberă”, din anul 1966, ocupându-se de evenimentele din zona de vest a țării. A slujit peste 40 de ani jurnalismul românesc, neabătut de la normele deontologiei profesionale, de la care nu a abdicat nici după evenimentele din decembrie 1989, făcându-și cu conștiinciozitate datoria față de cititorii săi. Muncă i-a fost răsplătită din plin, cu diplome și premii, distincții înalte.

Pasiunea pentru scris îl însoțește și azi, la această vârstă frumoasă, căci alături de alți colegi de breaslă are contribuții la dezvoltarea culturii bănățene, prin cărți, articole, prin două dicționare ale graiului bănățean, pe care s-a străduit să le dea spre tipărire. Legat de localitatea natală, Vărădia, i-a rămas toată viața credincios, un om cu frica lui Dumnezeu, care nu a uitat vorba din copilărie, tradițiile și obiceiurile satului bănățean. Vorbește zilnic la telefon cu fiica sa Silvana, în străinătate.

Figura luminoasă a domnului Ion Medoia, frumoasele calități ale sufletului său, prietenia, empatia, spiritul său de înțelegere - pentru că mereu întreabă „pot să ajut cu ceva?” - te fac să înțelegi că ești alături de un om cu totul deosebit, pe care nu ai cum să nu-l iubești și să nu-l prețuiești. Îi dorim încă mulți ani, să-i parcurgă cu sănătate, bucurii și împliniri, să ne întâmpine mereu cu aceeași stare de spirit, optimistă și binevoitoare!

Octavian STĂNCIOIU

A absolvit Facultatea de Mecanică din cadrul Universității Politehnica Timișoara. Este realizator de emisiuni la Teleuniversitatea, purtător de cuvânt al clubului de fotbal Politehnica Timișoara. A scris cărțile „Legiunea străină – Fotbalul sfârșitului de mileniu”, apărută în 2001, la Editura Mirador (Arad), și „Politehnica Timișoara – Fotbalul și handbalul” (coautor Viorel Jurcuț), apărută în 2021, la Editura Politehnica (Timișoara).

Nicolae Secoșan - vocea fotbalului bănățean

Nicolae Secoșan va împlini, în 15 mai 2026, 81 de ani. Anii au trecut, dar nu și peste legendarul crainic radio.

S-a născut la 15 mai 1945, la Timișoara, cu tată bănățean și mamă basarabeancă. La doar 13 ani a fost prezent la celebra finală de Cupa României (Știința Timișoara – Progresul București 1-0, în 1958, la București). La fotbal, evident, pentru că de fotbal vom vorbi de acum încolo (deși a jucat și baschet, la juniori, și va transmite la radio și o mulțime de evenimente din alte sporturi). A fost junior la Știința Timișoara (actuala Poli), avându-l antrenor pe ex-internaționalul ripensist Beke.

A absolvit Facultatea de Economie (actuala ASE) din București. Din 1967 e crainic sportiv la Radiodifuziunea Română și viața i se va schimba pentru totdeauna.

În cadrul emisiunii radio „*Fotbal minut cu minut*” se transmitea etapa de Divizia A. Celebra emisiune în care nume precum Victor Tudor Popa, Aristide Buhoiu, Mircea Radu Iacoban, Ion Ghițulescu, Sebastian Domozină, Nicolae Secoșan, Gheorghe Minoiu, Nicolae Soare, Ioan Mureșanu, Octavian Vintilă, Dan Voicilă, Eftimie Ionescu, Radu Urziceanu, Hristache Naum, Teoharie Coca-Cosma, Dan Ștefănescu, Dumitru Pelican, Ilie Dobre, Corneliu Mihăilescu, Vasile Arhire, Teodor Mateescu și încă atâția alții, repere în istoria jurnalismului (nu doar sportiv sau radiofonic) românesc. Printre toți aceștia, timișoreanul Nicolae Secoșan.

Primul meci pe care l-a transmis ca și crainic radio a fost un Steaua – Universitatea Craiova, în 1969. Iar primul joc pe care l-a transmis de la Timișoara (Politehnica – ASA Târgu Mureș, în 1973) a prefațat celebrele „duble” ale alb-violeților în Cupa Cupelor 1980, cu Celtic Glasgow și West Ham United.

Cu antrenorul Ion V. Ionescu și cu jucătorii Politehnicii din anii '70-'80 va dezvolta o relație deosebită. Au urmat incredibilul meci Poli – Dinamo, din 1987, Revoluția din 1989, meciurile susținute de Poli în cupele europene, în 1990 și 1992. Dar și un „blat”, FC Bihor – Jiul Petroșani, în Divizia A, în 1991, joc la care s-a aflat la microfon.

Sesizând „regia”, Nicolae Secoșan a solicitat, în direct, să nu mai primească legătura radio decât la final, „să vă spun cu cât câștigă Jiul”!

La 11 martie 1990, dl Secoșan a înființat Divizia Sport la Radio Timișoara. Astfel vor începe și transmisiunile în direct ale meciurilor din liga secundă.

În 2008 s-a pensionat și a fost omagiat de galeria polistă, la un meci FC Timișoara – FC Brașov 4-0 (în Liga I, în același an). Fanii i-au dedicat un banner, iar clubul i-a oferit un tricou cu cifra numărului de evenimente sportive comentate (1.113!).

Relația sa cu Poli a pornit în anii '50 și continuă și azi. A fost „vocea” celebrei generații '78. Cu „Dembo”, cu „Tata Mare”, cu „Bilă”, cu Vio Vișan, cu Mehedințu, Șerbănoiu, Nadu, Tavi Roșca, Nucă, Romică Petrescu, Bathory. Acea echipă, cu foarte puțini localnici, a reprezentat ideal spiritul polist. Oameni veniți din toată țara pentru a ridica gloria Timișoarei și a alb-violetului. De aceea, aproape toți acei jucători s-au stabilit în orașul de pe Bega. Au fost asimilați de public, iar ei au asimilat publicul. O simbioză fantastică, ce va continua și cu generațiile următoare. Cu Adi Manea, Lone Nedelcu, Moise, Relu Șunda, echipa care a eliminat pe Celtic. Cu Mima Giuchici, „Roti”, Tiți Nicolae, Bozeșan I, Oancea, Bolba, echipa care a promovat în '84, după celebrul 4-1 cu „U”. Cu „Tim”, Tiți Varga, Sorin Vlaicu, Florin Bătrânu, Almășan, Jipa, Ionuț, Andreăș, Tavi Popescu, echipa care a eliminat Atletico. Cu Rosenblum, Cuc, Stoicov, Crăciun, echipa care a făcut 1-1 cu Real. Cu Băban, Gușatu, Săvoiu, Călin, Contra, Macavei, Urai, echipa promovării din '95. Apoi, după retrogradarea din '97, parcă nimic n-a mai fost la fel.

Nicolae Secoșan este cetățean de onoare al Timișoarei. În 1998 și în 2002 a primit Premiul „Sebastian Domozină” al Asociației Presei Sportive din România, iar în 2005 a primit Premiul „Ioan Chirilă” pentru cel mai bun comentator radio din țară.

Un gentleman, un om modest și de un fair-play desăvârșit. A albit, cumva, înainte de vreme, iar asta e singurul semn că anii au trecut. Forma

în care se menține e uluitoare: a jucat fotbal, cu prietenii, săptămânal, până la pandemie, adică până la 75 de ani!

Anii vor trece, apă pe Bega va tot curge, dar timbrul vocii lui Nicolae Secoșan ne va răsună pentru totdeauna în urechi: „Pe malul Begheului, studenții au deschis scorul”. Și, în fundal, uralele fanilor alb-violeți...

Gheorghe CRIȘAN

Stare de ... staționare

Regretatul nostru președinte, Sorin Stanciu, sublinia - după ultimul Congres al organizației - că una din prioritățile pentru perioada următoare va fi **funcționarea și sprijinirea filialelor** căci, în fond, **UZPR suntem noi, toți, egali!** Așa cum afirmam și într-un articol anterior¹⁰, *intenții nobile, dătătoare de speranțe pentru cele 60 de filiale declarate, care funcționează sub egida UZPR, fără a avea însă personalitate juridică și a beneficia de toate drepturile ce derivă din acest statut.*

În realitate, însă, situația este mult mai complexă.

Și spun asta și din experiența de 4 ani de președinte al Asociației Presei Timișorene, dar și de consilier al prefectului județului, responsabil cu sectorul ONG.

Fără îndoială, **bresla ziariștilor este una din cele mai încărcate de responsabilități și de frământări**, ce încearcă să supraviețuiască într-o lume plină de probleme și de contradicții, rezistând asaltului tehnologiilor moderne, schimbărilor interesului public general și, mai ales, al valorilor comunităților în care-și desfășoară activitatea. Ca organizație profesională de creație de utilitate publică, ea încearcă să **facă față tuturor acestor provocări, să-și găsească o linie de supraviețuire și să se dezvolte continuu**, ca un adevărat portdrapel și apărător al breslei.

Dar asta **nu se poate face funcționând doar la centru**, la București, ci, mai ales, în țară și în lume, ca un tot unitar. Ori, tocmai de aceea este necesar să se înțeleagă și să se aplice un principiu fundamental de funcționare - **delocalizarea activității și mutarea centrului de greutate spre membrii ei din țară**, dând libertate de acțiune, inclusiv asigurându-le - acolo unde este cazul și unde există voință - **dreptul la instituționalizare**. În fapt, **funcționarea de sine stătătoare a filialelor nu este doar un drept** (doar sucursalele nu au personalitate juridică!), ci - date fiind realitățile - **este, mai ales, o cerință majoră**, pe care, în spiritul subsidiarității, trebuie **să o promovăm și să o susținem**, inclusiv cu resurse și cu un cadru organizatoric adecvat. În fond, **Uniunea este suma filialelor, iar resursele ei - de toate felurile - sunt suma resurselor tuturor componentelor. Iar adevărul**

este unul singur: **Filiale puternice, prestigioase și active, înseamnă și o Uniune pe măsură!**

Dintr-o perspectivă similară, trebuie abordat și celălalt deziderat major - **utilitatea publică a Uniunii**, respectiv **creșterea prezenței și implicării ei**, a structurilor sale și, mai ales, a membrilor săi **în viața comunităților**. În fond, **utilitatea publică a UZPR este suma utilităților tuturor filialelor sale!**

Ori, **pentru ca aceasta să crească**, e nevoie și de valorificarea **superioară a tuturor oportunităților** avute la îndemână la nivelul acestora, **derivate din specificul local și din modul lor de interacționare**, dar și din conexiunile cu diversele organizații, publice și private. Pentru a face acest lucru este nevoie, însă, de **sporirea libertății de acțiune și de decizie a filialelor locale ale UZPR**.

Timișul, ca Filială, rămâne un **promotor al ideii de instituționalizare** de care, evident, se tem mulți, inclusiv o parte a conducerii centrale! În fapt, **și noi ne temem**, fiind convinși că **ne aventurăm într-o întreprindere riscantă**, în care multe lucruri ne sunt potrivnice ... Dar, poate, **am vrea să încercăm!** Altfel - **vorbind despre situația Filialei** (și a Filialelor, în ansamblul lor) - am putea să afirmăm că, în ciuda rezultatelor obținute, **starea noastră actuală este ... de stare, de staționare!**

În fond, ce poți să faci, **dacă nu ai instrumente** ca să-ți asiguri finanțarea, iar cotizația pleacă toată la București, fără șanse ca măcar o fărâma să se întoarcă? Ce să faci dacă vrei să organizezi ceva, găsești parteneri și chiar resurse, dar **nu poți angaja legal Uniunea**, șefii de Filiale neavând drept de a decizie și de semnătură? Ce să faci dacă vrei să scrii un proiect și, deși există finanțare la nivel local (Primărie și Consiliul Județean), **nu ești eligibil ca și Filială?**

Nu mai departe, **chiar și apariția acestei publicații** - ca expresie a creației de utilitate publică - **prezintă o serie de incertitudini** legate de statutul Filialei de editor și de titular al dreptului de proprietate intelectuală! ... Ceea ce **ne-a și îndemnat să-i dăm**, deocamdată, doar caracterul de ediție - pilot! ...

De unde provine, oare, această rețineră ? Căci **nu cred că cineva nu vrea dezvoltarea și întărirea organizației și creșterea prestigiului ei în comunitate** și, pe plan general, la nivel național! ...

Am lucrat, bunăoară, la proiectul de Statut al unei astfel de filială instituționalizată și, rezumând, **am păstrat integral liniile directoare ale Statutului UZPR**.

¹ Gheorghe Crișan, Miza pe filiale, site UZPR, 1 august 2024

Mai mult, **ca membri ai noii structuri nu vor fi acceptați decât membrii validați de Comisia de atestare profesională** de la nivelul UZPR ... Cotizațiile - chiar așa mărite (recent) - **nu vor fi revendicate în niciun procent, decât pentru susținerea unor acțiuni comune** sau acceptate de conducerea centrală ... Iar **în măsura în care vom găsi resurse sau vom câștiga proiecte, nu vom ezita să-i sprijinim și pe alții** în acțiunile de la nivel național ... Noi înșine, **avem rezerve că totul va funcționa**, dar decizia unanimă este de **a merge mai departe în acest demers!** ... Credem că - chiar dacă UZPR va asigura un cadru optim pentru instituționalizarea la cerere - **nu va fi mare înghesuială la obținerea de către Filiale a acestui nou statut** ...

Pe de altă parte, **nimeni nu dorește îndepărtarea de UZPR**, căci **instituționalizarea se va face exclusiv cu membrii ei**, în limitele cadrului legal și ale Statutului, și **fără a modifica raporturile cu Comitetul Director de la nivel central** (inclusiv în privința controlului acestuia asupra gestiunii portofoliului de membri și al acordării diverselor drepturi). Dar doar așa există însă - dincolo de posibilele greutăți și incertitudini - și **șansa ca prin instituționalizarea filialelor puternice**, cu potențial real și cu tradiții organizatorice la nivel local, **acestea să se poată implica mai bine în viața comunităților locale**, având posibilitatea de a reacționa rapid la orice oportunitate ce apare.

Utilizarea cotizațiilor rămâne, fără îndoială, cuiul lui Pepelea în problematica funcționării distincte a filialelor și în luarea deciziei de delocalizare reală a activității UZPR. **Procentul distribuției cotizațiilor între centru și filiale nu mai trebuie să fie o miză și o piedică în calea instituționalizării**, ci el **trebuie să țină cont**, eventual, **de criterii bine stabilite**, între care **numărul de membri și activitatea depusă să fie esențiale** - unde utilitatea publică este semnificativă și resursele se folosesc eficient, și procentul să fie mai mare; **unde nu, nu!**

Problema consolidării utilității publice nu se pune, însă, doar în termeni de resurse, ce **are în vedere și asigurarea posibilităților de extindere și de diversificare a formelor de colaborare** - la nivel central și local - ale UZPR, inclusiv prin inițierea unor protocoale sau proiecte comune.

Știm bine, cu toții, care sunt **atracțiile oferite de apartenența la UZPR**, dar ele **ne conduc**, inevitabil, spre **o organizație îmbătrânită**, cu capacitate și interes diminuat de acțiune. **E nevoie de altceva limitările**

impuse de lipsa de dreptului de decizie la nivel de Filială nu favorizează niciun demers.

Într-un final, **trebuie să medităm** asupra unei întrebări fundamentale – **Cine suntem?** De care depinde și răspunsul la o alta – **Unde vrem să ajungem?**, întrebări care și le pun, cu siguranță, și cei din jurul nostru, pentru a ști cum să reacționeze. Funcționând ca persoană juridică distinctă **putem da mai ușor răspuns la aceste întrebări**, și ne putem găsi locul potrivit în comunitate.

Ori, **exact asta trebuie să facem**, să marcăm trecerea noastră **cu urme tot mai multe vizibile** – ca profesioniști și cetățeni – **în viața semenilor noștri**, dovedind **utilitate publică sporită și intervenție** în bunul mers al treburilor de orice fel. **UZPR trebuie să fie puternică și numeric**, dar **să primeze aspectul calitativ** al acțiunii și existenței sale.

Ea trebuie și poate **să fie puternică prin ceea ce coagulează** (așa cum ziaristul în sine o face de multe ori!) **în jurul ei oameni sau organizații**, prin simpatizanți, prin parteneri, prin interese comune, **prin așa-zisa rețea de stakeholderi**, pe care să o genereze și să o **amplifice**, în jurul ei, **asemenea unei rețele de cercuri concentrice**.

Transformând starea noastră de ... stare, și arătând tuturor de ce suntem în stare!

Dușan Baiski – *Maci roșii 2*.
Cloisonné & vitraliu fals

Redacția

Cronică trimestrială a activităților U.Z.P.R. - Filiala „Valeriu Braniște”

Trimestrul I/2026

Pentru membrii filialei „Valeriu Braniște” Timiș, a UZPR, începutul de an 2026 a însemnat inițierea unor acțiuni culturale semnificative, cu un impact important pentru comunitatea timișeană.

Spre informare, prezentăm, în continuare, o scurtă cronică a activităților realizate în primul trimestru al anului 2026:

➤ După trecerea sărbătorilor de iarnă, în 12 ianuarie, în sediul de la Bastion a avut loc Simpozionul literar „*Mihai Eminescu omul deplin al culturii române*”. Acțiunea a fost organizată în colaborare cu Cenaclul literar „Seniorii”. În prima parte s-au susținut următoarele comunicări: „*Motivul Lunii în poezia eminesciană*” (Gheorghe CIULPAN), „*Mihai Eminescu militant politic pentru cauza unirii*” – (Constanța Sylvia HÂRCEAGĂ), „*Moduri de lectură a poeziei eminesciene*” – (Monica M. CONDAN), „*Relația lui Mihai Eminescu cu timpul*” – (Aura MUNTEAN). A urmat o interesantă dezbatere pe marginea materialelor prezentate, din care au rezultat câteva concluzii legate de genialitatea lui Mihai Eminescu, materializată într-o operă fundamentală pentru cultura națională, o referință marcantă pentru literatura universală. De asemenea, aproape fiecare participant la discuții a subliniat necesitatea unor eforturi generalizate pentru *protejarea patrimoniului cultural*. Evenimentul s-a încheiat printr-un frumos *moment poetic*, care a cuprins emoționante recitări din creații proprii, precum și din poezii celebre aparținând poetului național Mihai Eminescu.

➤ Membrii UZPR ai filialei au fost prezenți la mai multe acțiuni dedicate *Zilei Culturii Naționale*, cea mai atractivă dovedindu-se a fi manifestarea organizată de Filiala Timișoara a Academiei Române, chiar la sediul acesteia, în ziua de vineri, **16 ianuarie**. Atât prin implicarea în organizare, cât și prin participarea activă, Filiala „Valeriu Braniște” Timiș a UZPR, s-a dovedit un bun colaborator, continuându-se astfel o fructuoasă tradiție de parteneriat în raport cu mediul academic. Pentru a beneficia de o mai largă participare la acest eveniment moderat de conf. univ. dr. Ioan DAVID - cercetător științific II, coordonator al Bibliotecii Academiei Române, Filiala Timișoara și președinte al filialei locale UZPR, s-a asigurat și accesul on-line.

Cuvântul de întâmpinare a fost rostit de Acad. Dan DUBINĂ, președintele Filialei Timișoara a Academiei Române. Domnia Sa a făcut câteva precizări asupra

temei generice „*Exilul cultural românesc între istorie și memorie*”, invitând, mai apoi, auditoriul să urmărească cu atenție înregistrarea mesajului Președintelui Academiei Române, Acad. Ioan Aurel POP. Acesta a prezentat succint și o parte din istoria exilului unor importante personalități din cultura românească, amintind și de structura actuală a diasporei, numărând în prezent aproape șase milioane de români – în fapt, reprezentând un mare potențial cultural.

Cu prezență fizică în prezidiu, Academia Română a fost reprezentată de acad. Mircea DUMITRU - vicepreședinte al acesteia și, totodată, președintele Secției de Filosofie, Teologie, Psihologie și Pedagogie - care a susținut prelegerea „*«Frânghia» lui Wittgenstein și problema identității. Provocări și resurse ale diasporei contemporane*”. Apoi, Aula, devenită neîncăpătoare prin numărul mare de participanți, a intrat în comunicare directă cu renumitul jurnalist Emil HUREZEANU, una din vocile cele mai cunoscute ale exilului românesc, mai ales datorită activității sale la *Radio Europa Liberă* din München.

Din expunerea cu tema „*Exilul și împărăția. Marginalii la viața unui exilat, azilant politic și, apoi, ambasador în aceeași țară*”, s-a evidențiat deosebita experiență personală de azilant politic în Germania, până la căderea regimului ceaușist în 1989, respectiv a experienței excepționale acumulate, ulterior, în calitate de ambasador al României în patria lui Goethe, ca Ministru român al Afacerilor Externe.

„*Rezistența prin scris, o formă autentică de libertate în exil*” a fost tema interesantei prezentări a conf. univ. dr. Anca STÂNGACIU, cadru didactic la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

O abordare din sfera jurnalismului a avut doamna prof. univ. dr. Mihaela ALBU, critic și istoric literar, scriitor, membru al UZPR, Președinte al Asociației Culturale „Carmina Balcanica” din Craiova, a prezentat expunerea „*Rolul presei culturale din exil în istoria literaturii române*”.

Cu mare interes a fost urmărită și expunerea complexă „*Eminescu în ochii exilului*” susținută de prof. univ. dr. Adrian Dinu RACHIERU, critic și istoric literar, eseist și prozator timișorean.

Manifestarea a fost înobilată de trei momente artistice distincte, asigurate de participanți de excepție. Cunoscutul publicist și cineast Victor POPA, membru UZPR al filialei „Valeriu Braniște” Timiș, a prezentat filmul documentar intitulat „*Secvențe din exilul românesc pe 16 mm*”. Emblematic pentru arta plastică timișoreană contemporană, pictorul Mihai Teodor OLTEANU a bucurat privirile participanților cu o frumoasă expoziția tematică de pictură intitulată „*Omagiu lui Mihai Eminescu*”.

extrem de plastică și sugestivă a îndemnat asistența și factorii responsabili la eforturi multiple pentru integrarea culturii din diasporă în marea cultură națională întrucât „*cele șase milioane de fibre împletite pot forma o mai puternică frânghie strâns legată de Munții Carpați, iar măsura minții tuturor românilor să contribuie la măreția templului culturii neamului și al țării.*”

Neputând participa, din motive obiective, la eveniment, domnul președinte UZPR Dan CONSTANTIN a ținut să ne transmită un mesaj de apreciere, din care citez: „*Evenimentul confirmă și forța de utilitate publică a UZPR, dezvoltată și prin contribuția consistentă a Filialei «Valeriu Braniște» Timiș.*”

➤ În același context de sărbătoare a *Culturii Naționale*, Filiala a mai organizat încă două activități importante. Astfel, în ziua de **19 ianuarie**, la sediul UZPR (de la Bastion), etnologul dr. Mara MÂNDROANE (membru al Filialei noastre) a susținut o expunere cu tema „*Activitatea jurnalistică a condeierilor plugari în presa rurală*”, care a suscitat ample dezbateri, evidențiind necesitatea multiplicării interesului, nu atât în a analiza valorile culturale din trecut, ci ca să fie mai clar îndreptat către **conservarea** acestora, astfel încât să fie îmbogățit continuu patrimoniul cultural, pentru a rămâne un izvor nesecat de inspirație pentru generațiile care vin.

Luni, **26 ianuarie**, la sediul UZPR (Bastion Theresia) s-au purtat interesante discuții pe marginea expunerii „*Unirea Principatelor Române sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza*”, susținută de prof.univ. dr. Vasile DUDAȘ, un distins istoric al zonei de vest a țării, acțiune moderată de conf. univ. dr. Ioan DAVID, președintele filialei UZPR „Valeriu Braniște” Timiș.

➤ **Luna februarie**, chiar dacă este mai scurtă în calendar, nu a fost săracă-n fapte. Pentru membrii filialei „Valeriu Braniște” Timiș, a UZPR, a fost o perioadă încărcată de activități diverse și interesante.

Astfel, în **09 februarie**, la sediul UZPR, doamna Constanța Sylvia Hârceagă a prezentat expunerea: „*File din istoria presei. In memoriam – Nicolae Danciu-Petniceanu, jurnalistul*”. Moderatorul, domnul Dumitru Mnerie a dat posibilitatea auditoriului să facă completări și aprecieri interesante.

ACADEMIA ROMÂNĂ - FILIALA TIMIȘOARA
 BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE - FILIALA TIMIȘOARA
 INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE „TITU MAIORESCU”
 în colaborare cu
 UNIVERSITATEA POLITEHNICĂ TIMIȘOARA
 BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII POLITEHNICE TIMIȘOARA
 UNIUNEA ZIARIȘTILOR PROFESIONIȘTI DIN ROMÂNIA, FILIALA „VALERIU BRANIȘTE” – TIMIȘ
 ASOCIAȚIA ROMÂNĂ DE ISTORIA PRESEI
 vă invită la manifestarea dedicată
ZILEI CULTURII NAȚIONALE
 cu tema
EXILUL CULTURAL ROMÂNESC ÎNTRE ISTORIE ȘI MEMORIE

Cuvânt de întâmpinare: Academician Dan DUBINĂ Președinte Filiala Timișoara a Academiei Române 10 minute	Academician Mircea DUMITRU Vicepreședinte al Academiei Române Președinte, Societate de Filologie, Teologie, Psihologie și Pedagogie „Fringhia” lui Wittgenstein și problema identității Proscrisi și regali ale disidenței contemporane 20 minute
Excelența Sa Emil HUREZANU Fondator al și co-organizator al Asociației Excentrici din România Exilul și împotrivă. Mergem la vârstă sau exilul, azi și azi public și apoi, ambulatoriu în serviciu (online) 20 minute	Conf. univ. dr. Anca STĂNGĂCIU Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca Resistența prin scris, o formă autentică de libertate în exil 15 minute
Prof. univ. dr. Adrian Dinu RACHIERU Critic și istoric literar, eseist și prozator Eminescu în ochii exilaților 15 minute	Prof. univ. dr. Mihaela ALBU Critic și istoric literar, scriitor, membru U.Z.P.R. și președinte al Asociației Culturale „Carmina Balcica” Rolul presei culturale din exil în istoria literaturii române 15 minute
Victor POPA Publicist și cineast Film documentar: Secvențe din exilul românesc pe 16 mm 15 minute	Mihai Teodor OLTEANU Pictor Expoziție de artă: Omagiu lui Mihai Eminescu 5 minute
Moment muzical: Susținut de Sorina Boboraș, Iulia Dobres, David Erwin Hirsch, studenți ai Facultății de Muzică și Teatru din cadrul Universității de Vest din Timișoara, sub îndrumarea conf. univ. dr. Simona NEGRU, producător și asist. univ. dr. Evelin Andreea ROMAN. 15 minute	Moderator: Conf. univ. CS II, dr. Ioan DAVID Coordonator Bibliotecii Academiei Române, Filiala Timișoara 15 minute

Manifestarea va avea loc vineri, 16 ianuarie 2026, începând cu ora 11.00, în format hibrid, cu participare fizică în Aula Filialei Timișoara a Academiei Române, Bd. Mihai Viteazu, nr. 24 și online, accesând coordonatele:
 Join Zoom Meeting
<https://us02web.zoom.us/j/85828845287?pwd=rPgpE9rTCVYmpenwTXhTj7QcIX3oX.1>
 Meeting ID: 858 2884 5287 Passcode: arft

În final, ne-am putut delecta cu excepționalele interpretări muzicale susținute de talentații studenți de la Facultatea de Muzică și Teatru a Universității de Vest din Timișoara, îndrumați de prodecanul facultății, conf. univ. dr. Simona NEGRU.

Un moment inedit a fost creat de prezența și intervenția ÎPS IOAN, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolit al Banatului. Înalt preasfinția Sa a apreciat inițiativa de a se dezbate, la nivel academic, problema trecutului și prezentului exilului cultural românesc, definind cultura ca reprezentând „*pâinea minții*” unui popor, motiv ca, la noi, valoarea acesteia să fie funcție de „*bobul de grâu crescut în ogorul culturii românești.*” De asemenea, făcând o analogie cu natura și rolul „*frânghiei*” (lui Wittgenstein) din expunerea domnului Acad. Mircea DUMITRU, ÎPS Ioan - printr-o exprimare

➤ În **11 februarie**, s-a desfășurat un Medalion literar „Vlad Cernea-Jerca, poetul iubirii”, asigurat, în principal, de expunerile doamnelor Monica M. Condan și Constanța Sylvia Hârceagă. Pe lângă citările din opera literară a scriitorului Vlad Cernea-Jerca, în semn de omagiu, au fost prezentate unele creații literare proprii ale membrilor și invitaților.

➤ Marcându-se „Anul Constantin Brâncuși”, în ziua de **16 februarie** doamna prof. Monica M. Condan a susținut expunerea „Constantin Brâncuși, patronul spiritual al revistei de cultură „Coloana Infinitului” din Timișoara. Domnul Gheorghe Crișan a făcut, în context, mai multe precizări legate de proiectele care pot fi inițiate într-un program amplu de finanțare dedicat marelui și genialului sculptor.

➤ O atenție deosebită a fost acordată sărbătorii de *Dragobete*, considerată deloc demodată, ziua de **24 februarie** fiind apreciată ca un echivalent autohton al **zilei îndrăgostiților**, marcându-se **începutul primăverii, renașterea naturii și iubirea curată**.

De aceea - în ajunul acestei frumoase zile - **Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR)**, filiala „Valeriu Braniște” Timiș a organizat, într-un spațiu generos oferit de partenerul organizațional - *Muzeul Satului Bănățean*, un frumos eveniment numit generic „**Sărbătoarea Dragobetelui**”.

În deschidere, în calitate de moderator, domnul *conf. univ. dr. CS II, Ioan DAVID*, președintele filialei UZPR

„Valeriu Braniște” Timiș, s-a adresat asistenței prezentând câteva aspecte generale despre semnificația *Dragobetelui* în cultura bănățeană, completate cu câteva citate ale unor clasici, despre dragoste și îndrăgostiți. A urmat salutul de bun venit transmis de noul director al Muzeului Satului Bănățean din Timișoara, domnul *Radu TRIFAN*, cunoscutul fondator al Asociației „Acasă în Banat”.

Apoi, doamna etnolog dr. *Maria MÂNDROANE* a susținut expunerea „*Sărbătoarea Dragobetelui în lumea satului*”, inserând particularitățile obiceiului regăsit în zona Banatului, ca alternativă identitară la sărbătoarea occidentală a Sfântului Valentin.

Scriitoarea *Constanța Sylvia HÂRCEAGĂ* a continuat cu interesantă și complexă prezentare intitulată „*Dragobetele- tradiție și istorie*”. S-au oferit detalii suplimentare despre *Dragobete*, ca fiu al Babei Dochia, personaj legendar legat de ciclul anotimpurilor, iar originea sărbătorii ca fiind legată cu divinități agrare și cu simboluri ale fertilității și iubirii.

Domnul locotenent-colonel (r) dr. *Mihail-Sorin VARTOLOMEI*, președintele filialei județene Timiș a Asociației Naționale a Veteranilor de Război, a amintit, în alocuțiunea sa, de sentimentele curate de dor și de iubire ale militarilor, de multe ori luptând eroic în diferite teatre de război.

A urmat un excepțional program cultural-artistic, sub genericul „**Dragobete sărută fete**”. Doamna *Lavinia ILIE*, profesoară de Limba și literatura română la Liceul de Arte plastice - Timișoara, a făcut câteva referiri la legătura dintre mitul Zburătorului și *Dragobete*, cu intervenții orale, dar și cu frumoase desene și picturi expuse de elevi ai claselor a XI-a. Emoționantele momente de poezie au fost susținute de prof. *Monica CONDAN*, *Oana ȘERBAN*, *Claudiu ROMÂNULU*, *Dorina GREK*. Finalul evenimentului a fost încununat de cântecele populare de dragoste interpretate de consacratele soliste de muzică populară bănățeană *Maria PETCHESCU* și *Maria GARAȘ*, dar și de talentata elevă *Ana ȘELARIU*.

Toți cei prezenți au petrecut, de *Dragobete*, câteva ore de bucurie, dar privesc minunat susținute de doamna *Maria PETCHESCU* și tânărul *Claudiu ROMÂNULU*, au sensibilizat asistența aducând aminte faptul că ziua de 23 februarie este trecută în calendarul ortodox ca zi de *Început al Postului Sfințelor Paști*, o perioadă de 40 de zile dedicate atât curățirii sufletești, cât și disciplinei trupului, prin rugăciune și spovedanie.

➤ Ca în orice organizație, la fel și la nivelul UZPR, Filiala „Valeriu Braniște” Timiș, se consideră că, pentru o reușită mai bună a activității proprii, este nevoie de o muncă de echipă bine organizată. La inițiativa președintelui filialei, *conf. univ. dr. Ioan DAVID*, în prima ședință din acest an a Comitetului Director, a fost analizată activitatea din 2025.

S-a insistat mai puțin pe reușite, accentul fiind pus pe îmbogățirea programului de acțiuni planificate cu implicarea a cât mai multor membri.

Astfel, printr-o mai bună organizare, în **luna martie** s-a simțit deja un progres în implicare, ceea ce a condus la un succes mai mare al acțiunilor inițiate. De asemenea, s-au pus bazele unor proiecte de amploare, cu un impact mai favorabil, privind oglindirea muncii de creație a ziariștilor profesioniști din filială în comunitatea culturală, locală și regională. S-au perfectat unele parteneriate de colaborare cu instituții și organizații neguvernamentale.

➤ De mare importanță este parteneriatul, care continuă și în acest an, cu Academia Română, Filiala

Timișoara. În acest sens, într-o bună colaborare s-a organizat, în ziua de **6 martie**, un simpozion omagial, cu tema: „*Femei de seamă din Banatul de altădată.*” Au fost evocate personalitatea și activitatea deosebită a regretatei *Aca de Barbu*, (o personalitate simbol pentru Opera din Timișoara), *Ana Aslan* (mai ales din perioada petrecută la Timișoara), scriitoarea *Anișoara Odeanu*, prof.dr.ing. *Coletta de Sabata* (mai ales pentru preocupările culturale), prozatoarea *Sofia Arcan* și, respectiv, sportiva care a stabilit 14 recorduri mondiale, timișoreanca *Iolanda Balaș*. Astfel, publicul a audiat expunerile interesante ale conf.univ.dr. *Rodica Minerva Margareta GIURGIU*, prof.em.univ.dr.ing. *Sabin IONEL*, conf.univ. dr. *Aurelia LĂPUȘAN*, conf. univ.dr. *Lia Lucia PETRIC EPURE*, ing. *Octavian STĂNCIOIU*. În program a fost cuprinsă și vizionarea filmului documentar intitulat „*Femei celebre din istoria Operei din Timișoara*”, precum și o frumoasă expoziție personală de pictură, intitulată „*Anima*”, realizată de talentatul artist *Mihai Teodor OLTEANU*. Ca de obicei, în deschiderea evenimentului s-a adresat, în calitate de gazdă, Academicianul Dan DUBINĂ, președintele filialei Timișoara a Academiei, iar moderator a fost conf. univ.CS II, dr. Ioan DAVID.

➤ În parteneriat cu *Muzeul Satului Bănățean* și cu *Cenaclul literar „Seniorii” din Timișoara*, au fost organizate două frumoase evenimente dedicate **Sărbătorii mărțișorului**, respectiv **Zilei internaționale a femeii**. Pe lângă comunicările interesante susținute mai ales de doamna Constanța Sylvia HÂRCEAGĂ („*Mărțișorul, simbol religios al strămoșilor noștri*”, respectiv „*Ștefania Mărăcineanu, descoperitoarea radioactivității*”) și de doamna dr. etnolog Mara MÂNDROANE („*Mărțișor peste Banat*” și „*Sfânt ți-e numele, Femeie*”), au fost și alte momente antrenante, cu participarea diversă a publicului. De „*Ziua mărțișorului*”, s-a inițiat și un atelier de creație denumit „*Să confecționăm mărțișoare*”, în care un grup de copii au confecționat mărțișoare tradiționale, sub îndrumarea artiștilor populari invitați. Ambele evenimente au fost desfășurate chiar în incinta *Muzeului satului bănățean*, încheindu-se cu momente artistice deosebite, cuprinzând recitări de poezie, inclusiv în grai bănățean, interpretări muzicale de excepție, cu participarea cunoscutelor soliste de muzică populară bănățeană *Maria PETCHESCU* și *Maria GARAS*, precum și a talentatei eleve *Ana ȘELARIU*.

➤ Ziua de **16 martie** a fost dedicată colegului nostru, profesorul Gheorghe CIULPAN, (membru UZPR), care și-a lansat noul volum „*De prin presă adunate*”, marcând în mod excepțional și împlinirea vârstei de 80 de ani.

➤ Pentru sărbătorirea **Zilei internaționale a poeziei**, în **23 martie** au fost inițiate mai multe activități

proprii sau în colaborare. De asemenea, membrii filialei noastre au fost prezenți la etape ale tradiționalului festival de folclor „*Lada cu zestre*”, organizat în mai multe comune din județul Timiș.

➤ Un eveniment cu totul deosebit a fost creat prin întâlnirea, în **30 martie**, membrilor noștri UZPR cu *Igor ISAC OLIȘCĂNESCU*, pictor, scriitor și cineast originar din Basarabia, un locuitor al Banatului de mai bine de 20 de ani. Cu acest prilej, *Maestrul* (membru al Uniunii scriitorilor din România) și-a lansat ultima apariție editorială, volumul intitulat „*Ivoră Belova. Patimile după Heidegger*”, apărută în editura Junimea.

Întâlnirea cu jurnaliștii timișoreni a fost de bun augur, mai ales prin dezbaterile derulate, nu doar despre carte, ci și despre influențele culturale ale migrației românilor basarabeni și bucovineni în Banat.

Fără îndoială, acestui bilanț colectiv i se adaugă și cel la nivel individual, al multor membri care - în calitate și de componenți ai altor structuri ONG ale societății civile - sunt implicați și în alte activități în care, evident prezintă și poziția UZPR, contribuind, și astfel, la afirmarea prestigiului Uniunii.

Și, desigur, în multe cazuri, în calitate de ziariști activi, prin contribuțiile profesionale deosebite, inclusiv pe rețelele sociale, semn al talentului și implicării majore în viața comunității.

Fără îndoială, acestui bilanț colectiv i se adaugă și cel la nivel individual, al multor membri care - în calitate și de componenți ai altor structuri ONG ale societății civile - sunt implicați și în alte activități în care prezintă și poziția UZPR, contribuind, astfel, la afirmarea prestigiului Uniunii.

Și, desigur, în multe cazuri, în calitate de ziariști activi, prin contribuțiile profesionale deosebite, inclusiv pe rețelele sociale, semn al talentului și implicării majore în viața comunității.

Conducerea UZPR, Filiala „*Valeriu Braniște*” Timiș, acționează pentru antrenarea mai multor membri la viitoarele activități din acest an, un proiect ambițios - aflat deja în derulare - fiind reprezentat chiar de lansarea viitoarei reviste proprii, denumită, simbolic, **ALDINE**.

Cu lumina sărbătorilor pascale în suflet, dorim membrilor UZPR sănătate, zile senine și mai multă încredere în capacitățile organizatorice și creative ale puternicei noastre organizații.

Comitetul Director

În așteptarea viitorului

Pentru o evoluție mereu pozitivă, orice organizație trebuie să își propună obiective de viitor, care să-i mobilizeze resursele și eforturile, concentrându-le spre atingerea țintei finale.

Ca atare, și Filiala Timiș a UZPR și-a analizat - cu prilejul ultimului Comitet Director - realizările anterioare, concluzionând că prin mobilizarea și implicarea mai multor membri se pot organiza mai multe și mai diverse activități de interes, care să pună-n valoare resursele umane proprii, dar și prestigiul de care se bucură ziariștii în comunitate.

În acest sens, relevantă rămâne colaborarea - prin implicarea personală a președintelui Filialei - cu Academia Română, care are perspective de a se amplifica, mai ales că 2026 înseamnă împlinirea a 160 de ani de la înființarea înaltului for științific.

De altfel, semnarea unor parteneriate de colaborare este considerată ca una din resursele esențiale de amplificare a activității Filialei, nu mai departe fiind încheierea parteneriatului cu Muzeul Satului Bănățean, care a găzduit acțiuni interesante legate de sărbătoarea de Dragobete sau de cea a Mărțișorului.

Un alt parteneriat de interes se prefigurează a fi cel cu Departamentul de Jurnalistică de la Universitatea de Vest din Timișoara, care va gazda unor acțiuni comune, dar și utile întâlniri dintre studenți și gazetarii consacrați.

De asemenea, se au în vedere colaborări legate de organizarea - alături de alți factori responsabili (universități, muzee, biblioteci etc.) - a unor manifestări științifice legate de marcarea a 255 de ani de presă în Banat sau de influența Inteligenței Artificiale asupra mass-media.

Suntem interesați, în egală măsură, și de teaurizarea valorilor presei bănățene, prin sărbătorirea unor membri marcanti ai Filialei, prin editarea unui volum aniversar, prin crearea unor puncte muzeale, în colaborare și cu celelalte Filiale UZPR din Banat sau chiar reluarea unui dicționar al presei timișorene.

În spiritul sporirii eficienței și utilității activității Filialei, ne dorim să fim prezenți mai mult în comunitate, în special prin desfășurarea unor acțiuni comune în diverse alte locații, în cadrul unor organizații școlare, universitare, culturale etc. sau chiar firme, punând în valoare competențele propriilor membri sau ale invitaților noștri.

Astfel încât bilanțului primului trimestru, prezentat în continuare, să i se adauge alte realizări notabile.

Sărbători în familie

Se afirma în editorialul primului număr al revistei noastre că trebuie să privim lumea presei timișorene ca pe o mare familie, în care co-există, cu bune și rele, gazetari de toate vârstele și profesiile, cu diverse pasiuni și orientări politice, care încearcă să-și facă meseria cu grijă față de adevăr, cu responsabilitate față de istorie.

Unii dintre ei, însă, au ajuns la vârsta la care au agățat, cum se spune, *pixul în cui*, retrăgându-se - pentru puțină liniște și odihnă - în plăcutele timpuri ale pensionării.

Anul trecut, dintr-o inițiativă de suflet, ne-am gândit să-i readucem, pentru o clipă - pe unii dintre ei - în atenție, adunându-le povestea anilor de muncă în paginile unui volum care, cu siguranță, se va așeza la loc de cinste în rafturi unei biblioteci, dar, mai ales, în cămăruțele inimii.

Și anul acesta, ne păstrăm buna intenție, încercând să o aducem la rang de tradiție, cu observația că, de data aceasta, invitația în paginile volumului se va face tuturor celor care, scriindu-și vârsta, îi pun un 0 sau un 5 la urmă.

Și, tocmai de aceea, ne bucură să îi pomenim, în ordine alfabetică, pe toți aceștia, cu mențiunea că ei reprezintă mai mult de un sfert din membrii Filialei și că acoperă o marjă de vârstă cuprinse între 45 și 90 de ani:

1. *Veronica Balaj*

2. *Delioara-Florica Barbu*
3. *Dinu Barbu*
4. *Matei Dinu Barbu*
5. *Cornel-Nicolae Bogdan*
6. *Iosif Circa*
7. *Gheorghe Ciulpan*
8. *Maria Monica Condan*
9. *Ioan Crișan*
10. *Iosif Dudas*
11. *Lia-Lucia Epure*
12. *Iosif Jebelean*
13. *Ligia-Letiția Jicman*
14. *Georgeta-Daniela Marchetti*
15. *Florian Razvan - Mihalcea*
16. *Cristian Robert Nuc*
17. *Ioan-Gheorghe Oltean*
18. *Petru Opruț*
19. *Mihaela Elena Roșă*
20. *Felicia-Gabriela Secoșan*
21. *Iovanca-Eliza Solmoșan*
22. *Desanca Ștefan*
23. *Vasile Suciu*
24. *Maria Tcaciuc-Brăteanu*
25. *Ștefan-Gheorghe Tomoiagă*
26. *Dumitru-Trăian Tomoni*

Tuturor le urăm, și cu acest prilej, ani mulți, în liniște și sănătate, cu mulțumiri pentru truda depusă în slujba măriei sale, CUVÂNTUL!

Redacția

Mariana CERNICOVA-BUCĂ

Născută la 16 februarie 1960 la Timișoara este absolventă a Facultății de Filologie a Universității de Vest din Timișoara (1983). Doctor în filologie (1999), conferențiar universitar (2000) la Universitatea „Tibiscus” din Timișoara (Facultatea de Jurnalism, 1998 – 2009), și la Universitatea Politehnică Timișoara (Departamentul de Comunicare și Limbi Străine, din 2009).

Publicist din 1990, colaborează cu interviuri, reportaje și comentarii la ziare locale, regionale și naționale din România. Este expert în probleme de științele comunicării (jurnalism și relații publice), politologie, istorie contemporană, administrație publică, afaceri euroregionale și europene.

Inteligența artificială – aliat, dușman sau înlocuitor?

Aparțin generației care a trăit saltul de la tiparul „în plumb” la paginarea digitalizată și de la mașinile de scris mecanice la tastatura computerului și a laptopului. Am fost uluită să văd saltul tehnologic pe care l-am făcut și m-am mândrit chiar că aveam, în România, destul de repede după ieșirea din chingile cenzurii partidului unic, tipografii și tehnici mai performante decât în multe redacții din invidiatul Occident. De când s-a trecut la formatele online (în multe cazuri – cu tranziție deplină, fără oglindă în producția low tech), avansul acela nu se mai vede...

Dar intrăm într-o altă provocare. După ce de-abia ne-am calibrat eforturile de a păstra sus „steagul jurnalismului” (concurat masiv de „ego-casting” și de informațiile transmise pe rețele sociale, nu neapărat filtrate, nu neapărat verificate), asistăm la creșterea unui nou concurent: Inteligența Artificială generativă, care poate aduce texte, imagini și agregări de informații cu viteze, productivitate și atractivitate greu de concurat.

Între pesimism și prorocii de Casandră, că IA „ne va lua pâinea” (și rostul de a fi, ca jurnaliști) și entuziasmul debordant că avem „în sfârșit” un aliat care permite modele economice cu bugete restrânse, dar acces la resurse (neplătite / plătite la preț modest) uriașe, jurnalism românesc navighează cu prudență.

Parte a prudenței e involuntară: multe din resursele dezvoltate pe baza IA au suport predominant pentru limba engleză. Am „scăpat”? Nu prea. Modernitatea, digitalizarea, obiceiurile profesionale și gusturile publicului – toate concură la penetrarea (masivă) a IA în toate domeniile, iar jurnalismul nu are cum să facă excepție. Iată, spre pildă, agenția națională de presă, Agerpres, încă din 2024 a anunțat lansarea aplicației „Știrile Agerpres”, bazată pe utilizarea Inteligenței Artificiale pentru livrarea conținutului informativ.

Dincolo de gradul efectiv de utilizare (despre care deocamdată nu există informații sau statistici oficiale), demersul semnalează o mutație importantă: asumarea publică a IA ca instrument legitim în practica jurnalistică. În paralel, alte organizații media din România utilizează deja, fără a le tematiza explicit, diverse forme de automatizare: transcrierea interviurilor, corectura asistată, analiza datelor de audiență sau monitorizarea fluxurilor informaționale. IA este, astfel, prezentă într-o formă „difuză”, integrată în infrastructura digitală cotidiană. Există și exemple ce indică o convergență între jurnalismul de investigație

și utilizarea tehnologiilor avansate. Proiectele precum Rise Project, Recorder sau VIS demonstrează conlucrarea dintre jurnaliști de investigație din România și din regiune cu echipe de programatori și designeri cu experiență în vizualizarea datelor pentru gestionarea unor volume mari de date, pentru corelarea de informații și construirea de narațiuni investigative complexe, utilizând avansat instrumentarul pus la dispoziție de IA. Chiar dacă IA nu este întotdeauna explicit invocată, logica acestor demersuri este compatibilă cu ceea ce, în literatura de specialitate, este descris drept „jurnalism augmentat”.

Dilemele nu se vor soluționa prea curând. Pe de o parte, presiunea tehnologică globală impune accelerarea proceselor editoriale, creșterea volumului de conținut și adaptarea la logici algoritmice de distribuție. Pe de altă parte, cultura profesională a jurnalismului românesc rămâne ancorată în norme clasice: verificarea surselor, responsabilitatea editorială, delimitarea între informație și opinie. În acest cadru, IA este percepută – cel puțin deocamdată – ca un instrument auxiliar, nu ca un substitut al judecății jurnalistice.

Totuși, implicațiile sunt mai profunde decât par la prima vedere. Algoritmii influențează deja ierarhiile informaționale, iar criteriile tradiționale ale valorii de știre sunt concurate de metrici precum vizibilitatea, angajamentul sau viralitatea. În plus, IA generativă introduce o provocare epistemică majoră: dificultatea de a distinge între conținutul autentic și sintetic. Pe acest fond, patologiile informaționale precum dezinformarea, manipularea sau propaganda capătă o nouă amplitudine.

Capacitatea IA de a produce conținut verosimil la scară largă complică semnificativ funcția de validare a jurnalismului. Inițiativele de fact-checking și colaborările interdisciplinare reprezintă răspunsuri necesare, dar încă insuficient articulate la nivel sistemic. În plan profesional, asistăm la o redistribuire a competențelor. Dacă anumite sarcini repetitive pot fi automatizate, rolul jurnalistului se deplasează către interpretare, contextualizare și evaluare critică. În acest sens, jurnalismul de calitate devine mai dependent de capacitatea de a integra tehnologia fără a abdica de la exigențele deontologice, în timp ce jurnalismul slab riscă să fie amplificat de utilizarea superficială sau necritică a IA.

În ultimă instanță, întrebarea nu este dacă jurnalismul românesc va integra Inteligența Artificială, ci în ce mod o va face. Între instrumentalizare critică și delegare necontrolată se decide nu doar viitorul unei profesii, ci și calitatea spațiului public. Iar această miză nu poate fi delegată niciunui algoritm.

Mircea MITRUȚIU

Licențiat în inginerie la Universitatea Politehnica din Timișoara. Absolvent al masteratelor de "Management și Marketing în Mass Media" și "Politici Publice și Advocacy" și doctor în economie, specializarea Marketingul serviciilor de consultanță la Universitatea de Vest din Timișoara.

Activitate în presa locală din Timișoara, în perioada 1987-2008, cu articole în Forum Studentesc, Gazeta de Vest, Agenda, Renașterea Bănățeană, rețeaua Monitorul, Focus Vest și Banat Business.

Realizatorul emisiunii economice "Bursa Viitorului", la Analog TV. Specialist în lobby, advocacy și comunicare pentru ONG-uri, parteneri sociali (patronate și sindicate) și organizații ale mediului de afaceri și fost jurnalist economic (Detalii la: www.linkedin.com/in/mircea-mitrutiu).

Lobby-ul, advocacy-ul și jurnalismul - 3 verișori primari

Ce asemănări și deosebiri pot să existe, oare, între aceste ocupații?

Mai întâi, trei definiții clarificatoare:

Advocacy este pledoaria retorică și argumentată pentru susținerea unei cauze comune.

Lobby-ul se ocupă cu influențarea etică, persuasivă și transparentă a deciziilor, politicilor și legislației, în folosul grupurilor legitime de interese.

Și cine sunt grupurile legitime de interese?

Patronatele și sindicatele - adică partenerii sociali, organizațiile societății civile reprezentând consumatorii sau apărătorii drepturilor și libertăților civice și asociațiile mediului de afaceri.

Specialiștii în activități de lobby (lobby-știi) și jurnaliștii lucrează cu aceeași materie primă: informația.

Lobby-știi ce reprezintă organizațiile bazate pe voce din societatea civilă seamănă mai mult cu jurnaliștii de investigație. Folosesc informația ca armă și portavoce pentru a dezvălui abuzurile puterii și posibilele înțelegeri discrete și oneroase cu interesele de business corporatiste.

Lobby-știi angajați de organizațiile bazate pe acces, relații și resurse din mediul de afaceri corporatist seamănă mai mult cu ofițerii de informații. Colectează informația pentru a o ascunde de ochii publicului și a o pune la dispoziția puterii sub formă de expertiză, sugestii și recomandări.

Și lobby-știi și jurnaliștii au un instrument predilect de acces la informații: Legea 544/2001 privind accesul la informații de interes public.

În plus, specialiștii în activități de lobby se folosesc de transparența decizională (Legea 52/2003) și de dialogul civic și social pentru a-și transmite pozițiile și recomandările către decidenții publici.

Cei ce se ocupă de lobby și advocacy fac parte din familia ocupațională a specialiștilor în relații publice

și comunicare, alături de PR-iști, purtători de cuvânt, oamenii de protocol sau mediatori.

Dacă ne uităm peste Standardul Ocupațional al Specialistului în activități de lobby - la care sunt unul dintre co-autori și verificatorul profesional al ultimei sale versiuni actualizate - vom constata că atât lobby-știi, cât și jurnaliștii au o serie de competențe specifice comune. Și unii și alții se bazează pe documentare (research) și monitorizare. Și unii și alții redactează documente profesionale, comunică în rețelele sociale și profesionale și dezvoltă strategii de comunicare publică.

Advocacy-ul este un sport de echipă și nu un joc de orgolii individualist.

Ca atare, în echipa de advocacy există mai multe roluri cheie, printre care regăsim documentaristul-monitor, redactorul de documente de poziție și analize de politici publice, comunicatorul ce relaționează cu influencerii, liderii de opinie și jurnaliștii.

Toate aceste roluri pot fi jucate și asumate cu ușurință de un fost jurnalist profesionist obișnuit să se documenteze în mai multe surse oficiale și relevante, să monitorizeze fenomene și tendințe, să redacteze texte persuasive și convingătoare și să comunice cu publicul.

Sunt lector asociat la masteratul de "Politici publice și advocacy" al Universității de Vest și la masteratul de "Comunicare strategică și advocacy în societatea digitală" al Universității Politehnica Timișoara. La ambele programe masterale vin să învețe absolvenții de la științe ale comunicării și jurnalism, dar și de la științe politice, economie, relații internaționale sau drept.

Deoarece activitatea de lobby și advocacy este o activitate inter-disciplinară aflată la granița și intersecția de interese dintre politică, macroeconomie, sociologie, psihologia consumatorului, drept administrativ și comunitar, relații publice, comunicare verbală și în scris, retorică și oratorie.

Am văzut asemănările dintre lobby și jurnalism: aceeași materie primă de lucru - informația, aceeași familie ocupațională asociată relațiilor publice și comunicării, competențe specifice și roluri comune - documentare, monitorizare, redactare, comunicare.

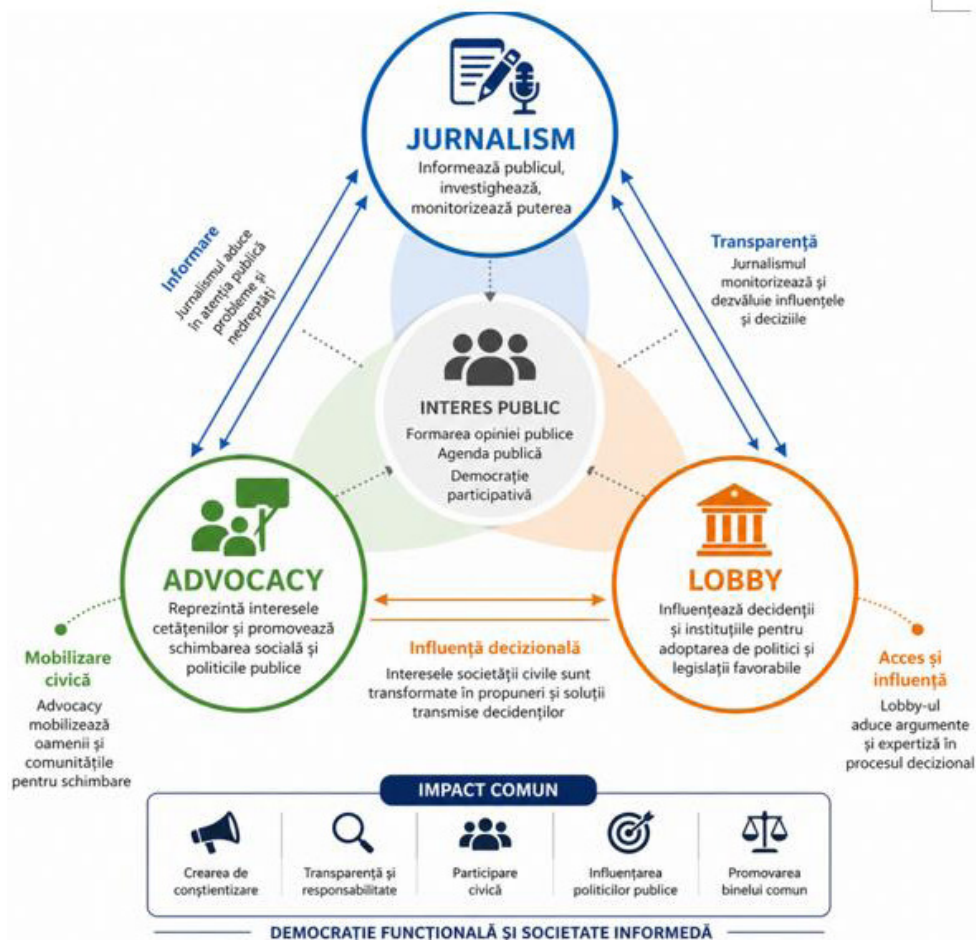
Care sunt însă deosebirile majore?

Pentru jurnalistul profesionist, clientul este publicul, audiența țintă pe care o servește cu obiectivitate, în căutarea dezvăluirii adevărului.

Pentru specialistul în lobby, clientul este un grup legitim de interese pe care îl servește cu subiectivitate și confidențialitate în căutarea influențării deciziei publice în favoarea intereselor acestuia.

Au unelte și competențe comune, dar au obiective profesionale diferite.

Unul - jurnalistul - monitorizează activitatea politicianilor pentru a sancționa derapajele lor nedemocratice, înțelegerile economice obscure, corupția și abuzurile de putere.

Diagramă conceptuală generată cu ajutorul AI.

Celălalt - lobby-stul - monitorizează activitatea politicianilor pentru a găsi valori comune, declarații favorabile clientului, alianțe posibile, argumente persuasive în favoarea cauzei pe care o susțin.

Lobby-stul comunitar servește binele comunității (diversitatea, sustenabilitatea mediului, apărarea drepturilor minoritare și a celor vulnerabili din societate), la fel ca societatea civilă.

Lobby-stul corporatist servește banul și profitul care este însă și el generator de plusvaloare socială, locuri de muncă, taxe, impozite și contribuții.

Este o alegere personală între binele sub-finanțat și precar și banul tentant cu care se confruntă uneori și jurnalistul profesionist prost plătit, care scrie și relatează mereu despre oameni mult mai prosperi și puternici decât el.

Cel puțin pentru jurnaliștii pe politică, administrație, economic și sport este un dat real.

E tentația apropierei de puterea politică și economică care te poate arde și consuma oricând, ca o flămă luminoasă, dar periculoasă, de care se apropie nepermis de mult un fluture.

Marcel SĂMÂNȚĂ

Jurnalist, scriitor, inginer. Autor a zece cărți de poezie, proză, publicistică. Activ în presa scrisă locală și centrală în perioada 1970-2020. Două premii ale Filialei Timișoara ale Uniunii Scriitorilor din România, pentru poezie (2016) și proză (2019). Trei premii pentru publicistică ale Asociației Presei Timișorene (1997, 1998, 1999), Diploma de excelență a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (2024).

De la print la Tik-Tok, cu escală online

Mă întreb (pe bună dreptate!) dacă mă mai regăsesc în modul în care, în 2026, se face jurnalism. Aceasta, după 50 de ani în care am stat ca autor - publicist și scriitor - în turnul meu de fildeș, așteptând să aud, să văd reacția cititorilor...

În acest răstimp (o veșnicie, ce mai!), rege mi-a fost litera tipărită (print-ul). Aveam mirosul de cerneală în nări, sub unghii, curios fiind, dimineată de dimineată, să răsfoiesc ziarul proaspăt, cu veștile lui, uneori ofilite, dar altele față de cele din edițiile anterioare.

În deceniile din urmă ziarul tipărit a tot pierdut din adepți și, deci, din tiraj, până când a pierit aproape cu totul. Un confrate zicea atunci că s-a mutat de la bloc la blog, pentru că era print-ului era la apus și o alta începea, cea a digitalizării. În acea vreme, regina mass-media a fost televiziunea, dar astăzi și ea se aproape de asfințit. Iată, se zice, am trecut cu scrisul în online, dar acest lucru nu e sută la sută pentru că autorii din era print-ului nu se prea regăsesc, calitativ vorbind, în noua eră social media.

În schimb, relația autor-receptor s-a modificat radical de când cu această democratizare a comunicării. Dacă căutăm de unde până unde își joacă rolul autorul și de unde și-l începe cititorul, constatăm o graniță fluidă în actualul ecosistem digital. Între autor, creator digital și influencer, diferențele țin de intenție, expertiză și modul de interacțiune cu publicul, după cum îmi spune prietenul virtual Gemini.

Conform analizei sale, influencerul are ca atuuri stilul de viață și personalitatea și se impune prin carismă, estetică și încrederea comunității, pe când autorul contează prin operă, distigându-se prin expertiza într-un domeniu sau măiestria scrisului. Primul își vinde experiența de a fi el, cel de-al doilea își oferă povestea sau cunoștințele. Un autor creează o operă unitară, accentul fiind pus pe profunzime și pe finalitate. Spre deosebire de el, creatorul digital este un „hibrid” multimedia. El nu doar scrie, ci editează video, face design grafic și gestionează comunități.

Pentru un creator digital, conținutul este fragmentat (newsletter, thread-uri, podcast). Dacă succesul unui autor depinde de talent, expertiză, dar și de editorul său, în cazul creatorului digital și al influencerului contează și algoritmul. Dacă înainte de era digitală autorul scria și cititorul consuma, această barieră nu mai există astăzi.

Turnul de fildeș al autorului s-a năruit. În deceniile în care am scris la ziare (din 1970 până în 2020), feedback-ul venea de la cititori mai ales în plic. E de ajuns să spun că am avut un cititor sfătos timp de 14 ani, cu o periodicitate remarcabilă, despre ce și cum ar trebui să scriu. Tot în plic (și, uneori, telefonic,) îmi veneau felicitările și, bineînțeles, înjurăturile. Apoi, acestea s-au mutat în subsolul edițiilor online, la rubrica „forum”.

Acum, de când cu Tik-Tok-ul și celelalte rețele sociale la modă, toți sunt... de toate. Mai mult, cea mai bună promovare a operelor autorilor, nu o realizează nici criticii, nici marketing-ul editorial, ci... cititorii (prin „BookTok” sau „Bookstagram”).

În sfârșit, autorii nu mai fac ce făceau, de amorul artei, ci pentru că cititorul e... stăpânul absolut. Dovadă este și faptul că există platforme pe care autorii își modifică poveștile la cererea cititorilor (Wattpad sau Substack). Iată că, având un smartphone, poți imediat deveni un autor de micro-conținut.

Concluzia aceluși Mr. Gemini mi-o asum: autorul este cel care structurează haosul informațional, în timp ce cititorul este cel care navighează prin el.

E doar democrație și, de aceea, și haos, în care mărturisesc că nu prea mă regăsesc (vinovată nu e doar vârsta!). Ceea ce mă sperie (și chiar mă înspăimântă, uneori) nu sunt numai fake news-urile, manipularea deșănțată ori vulgaritatea postărilor, ci prostia, ignoranța brutală, agramatismul, fanatismul și dependența postacilor.

Rămân încrezător, însă, că atâta timp cât semenii nu au renunțat la diverse mode, de exemplu, la cea de a purta ceas de mână în era smartphone-lui, tot așa ei își vor face timp să răsfoiască un ziar, o revistă sau o carte tipărită. Fie ele și în varianta online sau digitală!...

Delia S. BARBU

Studii: Facultatea de Jurnalism și Științele comunicării - Universitatea din București, master: Școala de Înalte Studii Europene Comparative - UVT, management strategic - Facultatea de economie, administrație și afaceri, Universitatea din Suceava, doctorand Facultatea de Științe ale Guvernării și Comunicării a Universității de Vest din Timișoara. Cursuri de perfecționare în jurnalism, în țară și în străinătate.

Ziarist la săptămânalul Agenda, la Televiziunea Medicală și sc Europa Advertising srl. Colaborări la Europa Nova tv, TVR 1, Renașterea bănățeană și Radio Timișoara. Director executiv la Asociația pentru Promovarea și Dezvoltarea Turismului în județul Timiș (APDT)

– Visit Timiș, expert comunicare Organizația de Management al Destinației (OMD) Timișoara, președinte Asociația My Banat.

Identitatea satelor din Banat în litere de tipar

“Un ziar este locul central de unde poți obține informații despre comunitatea ta despre care nimeni altcineva nu mai relatează, de unde poți afla ce se întâmplă în jurul tău (...); lucruri cu adevărat importante pentru identitatea comunității” spunea într-un interviu recent Teri Finneman, profesor de jurnalism la Universitatea din Kansas, coautoare a cărții „Reviving Rural News”.

Astăzi - între tradiție, comunitate și provocările erei digitale - presa rurală din Banat continuă demersul țăranilor condeieri care, încă de la începuturile anilor 1900, aveau să transforme Banatul într-un reper al presei sătești timpurii, contribuind la conturarea unei identități culturale aparte și deschizând drumul unei tradiții publicistice rurale bazate pe implicare civică și atașament față de comunitate.

Cu peste o sută de ani mai târziu, ziare, reviste sau foi comunitare din regiune continuă să reflecte viața satului și problemele locale, trecând însă de la rolul de platforme de informare comunitară menite să ofere vizibilitate inițiativelor locale, la cel de instrument identitar prin care teme referitoare la tradiții locale, evenimente culturale, portrete de comunitate sau evocări istorice au transformat cititorii din receptori de informație, în parte integrantă a unei memorii comune.

Și dacă în urmă cu 20 de ani erau privilegiate subiecte de actualitate administrativă referitoare la investiții publice sau eforturile de atragere a fondurilor europene, în prezent cititorii publicațiilor rurale se dovedesc mai mult ca oricând interesați de subiectele cu încărcătură identitară și afectivă, extinzând rolurile pe care presa rurală le are de la a fi un instrument esențial care consemnează și informează, la unul

care coagulează comunități, păstrează identitatea și transmite valorile locale între generații.

În prezent, ca peste tot în lume, presa rurală din Banat se află și ea la o răscruce, aceea dintre o tradiție solidă, construită de-a lungul a peste două secole, și necesitatea adaptării la noile realități digitale.

Supraviețuirea și relevanța ei vor depinde de capacitatea de a îmbina valorile jurnalismului local cu noile forme de comunicare, păstrându-și, în același timp, rolul fundamental de voce a comunității, iar reflectarea elementelor fundamentale ale vieții satelor, a acelora care țin de identitatea sa profundă, va conta, cu singuranță, dincolo de literele de tipar.

Dušan Baiski – *Fluture 2.*
Cloisonné & vitraliu fals

Mara MÎNDROANE

Doctor în etnologie. Acum este pensionară. A fost muzeograf la Muzeul Satului Bănățean. Liderul Mișcării Unicat – Fenomenul condeierilor și publiciștilor plugari din Banat. Poet și prozator; colaborator la Radio Timișoara (etnografie, muzeistică, Poezia Graiului). Membru al Asociației Poeților în Grai.

Casa condeierilor plugari

Fenomenul condeierilor plugari și al publiciștilor țărani din Banat s-a constituit încă de la sfârșit de secol XIX la Oravița, alături de alte mișcări similare: Fenomenul corurilor, al dirijorilor și compozitorilor țărani sau Fenomenul inventatorilor țărani, etc.

Între ele, Fenomenul condeierilor plugari a avut continuitate neîntreruptă, până azi, chiar dacă au fost momente de cotitură (războaie, deportări, opresiuni ale sistemului comunist, crize, dispariția membrilor care luptau din interior), contrabalansându-și dispariția, prin reconstituirea și reevaluarea lui, grație anului 2002, când, la Oravița, Fenomenul a primit o haină nouă.

Am preluat ștacheta tremurătoare, neîncrezătoare și am luptat din răzputeri să fiu demnă de înaintașii mei, dezvelind în mine luptătorul pe care nu-l cunoscusem până atunci. Puterea a venit din dragostea pentru această categorie, din care eu însămi făceam parte: țăranul plugar și concomitent condeierul plugar. Oricum fusese o decizie grea și o asumare în forță...

Cum Oravița nu oferea suportul necesar care să-i asigure trăinicia, Fenomenul a fost adus în 2005, în Timișoara. O revista bianuală, „*Vatra Cărașului*”, a condeierilor plugari din Banat - care a apărut, în 2003, la Oravița - a fost și ea transferată.

Din păcate, instituția unde funcționeam, Muzeul Satului Bănățean - care ar fi trebuit să aibă deschidere pentru un fenomen Unicat și o valoare inestimabilă a Banatului - nu mi-a asigurat decât parțial un suport de stabilitate.

Mi s-a dat aleatoriu o clădire improprie pentru ceea ce voia să reprezinte Fenomenul condeierilor plugari din Banat, o clădire umedă, fără condiții de aclimatizare, un fost atelier de restaurare, care nici el nu îndeplinea condițiile cerute... Am înțeles acest lucru ca pe un mod elegant de a nu-mi tăia elanul cu care încercasem, în zeci de rânduri, să explic importanța acestui fenomen, ca simbol central al țăranului din Banat.

Plină de igrasie, cu un acoperiș șubred, prin care suiera vântul, clădirea era dezolantă la vedere și nimeni

nu avea vreo problemă cu ea... Mi s-a oferit, așa cum aveam s-o aflu mai târziu, doar să „mi se închidă gura”, fiind convinși că nu voi reuși ..., nu se prea vedea cum... Bani veniți prin Agenda culturală și pe investiții, au fost mereu prea puțini pentru a aduce muzeu la standardele altor instituții din țară (Muzeul Satului București; Muzeul Astra, din Sibiu, Muzeul din Cluj, Oradea). După ani de degradare, acesta necesita reparații din temelii la mai toate obiectivele (mori de apă, oloinițe, anexe din gospodărie, gospodărie chiar), care nu apucaseră să fie distruse de către boschetarii vremii.

Eu care îmi asumasem rolul de lider al Fenomenului, plecând din Oravița, nimerisem cumva pe un pământ mișcător... Pe traseul celor trei decenii în muzeu, am avut de împlinit o Misie și aceea era foarte grea, constructivă. Aveam de partea mea nu neapărat înțelegerea instituției, ci pe cei trei condeieri, ce mai rămăseseră în viață: Iosif Cireșan-Loga (din Duleu-Bocșa), Ion Balica (Greoni-Oravița) și Ion Colojoară (Vrani), toți din Caraș-Severin. Ei au devenit pentru mine stâlpii de susținere și rezistență ai „pridvorului” pe care intrasem. Am învățat de la ei, mereu și mereu, ce înseamnă, în fapt, autodepășirea, ce înseamnă să-ți urmărești cu insistență obiectivul, ce înseamnă să nu te predai...

Mi-au trebuit săptămâni, luni, ca - pe lângă munca legată de Fișa postului - să curăț și să golească cădirea de toate obiectele îngrămădite în ea... Prin bunăvoința meșterilor, care se ocupau de repararea obiectivelor muzeale și cu acceptul directorului Popescu, am reușit, pe parcursul unui an, să repar și pereții fisurați, să zugrăvesc, să curăț, să vopsesc podelele, să construiesc o poartă tradițională, la intrare și o împrejmuire a curții... Într-un cuvânt, să pregătesc casa pentru a o transforma în **Casa condeierilor plugari**, ca reprezentare în Muzeul Satului Bănățean din Timișoara.

Condeierul veteran al Mișcării, Iosif Cireșan-Loga mi-a donat - pentru Sala mare - propriul Muzeu, care inițial, prin 1970, a fost la Duleu, fiind strămutat mai târziu la Bocșa... Acolo, în condiții improprie, multe din obiecte au fost putrezite, ciobite, ruginite, atacate de carii

(vorbind de lemn, fier, ceramică, tablouri), iar textilele năpădite de molii. Dintre sute de obiecte puține au mai fost în stare bună. Mi-a rămas întipărită în suflet durerea de pe figura bătrânului Cireșan, plângând în fața molozului de obiecte stricate, cele pentru care lucrase zi lumină, ca năimitor, spre disperarea familiei... Tot ce puteam face a fost să-i promit că parte din aceste obiecte vor ocupa un loc de cinste în locația pregătită (în expoziția purtându-i numele, cu manuscrise, cărți și reviste vechi, cu cărți de autor).

Începând cu anul 2007, după ce locația a fost pregătită, exista în Muzeu **Casa condeierilor plugari** cu *Expoziția Cireșan (sala mare)* și *Arhiva condeierilor plugari (sala mică)*, unde s-a început un amplu proiect de salvare a manuscriselor condeierilor, intrate în con ce umbră. Pe parcursul a 20 de ani, Arhiva a adunat 60 de cărți publicate. A fost o muncă de Sisif a subsemnatei, dusă pe lângă munca de cercetare, pe urmele vechilor condeieri, pentru descoperirea și salvarea manuscriselor risipite. Aici și-a găsit locul și revista condeierilor plugari „*Vatra Cărașului*” al cărei redactor am fost încă din anul 2003.

Pe de altă parte, din 2007 s-a pornit în Muzeu prima ediție a **Festivalului condeierilor plugari, din Banat**, cu participarea creatorilor populari din toată țara. Împreună cu Centru de Cultură și artă din Deva, unde prof Marcel Lapteș conducea, de mulți ani, un Festival de creație populară „*Din toată inima*”, dar și prin colaborarea cu Muzeul etnografic din Reghin (care la un an după Festivalul din Timișoara, și-a pus în mișcare un *Festival de creație populară*), **Festivalul condeierilor plugari** (în paralel și cu participarea condeierilor plugari, din Banatul sârbesc) a primit deschidere națională și internațională. În jur de 50 de participanți făceau, an de an, timp de două zile, obiectul unor manifestări bogate în Muzeu: creație, muzică și identitatea costumului popular pe regiuni, șezători populare, mese rotunde pe tema Fenomenului de creație populară, deplasarea cu festivalul în alte locații și chiar excursii.

În anul 2018, **Triunghiul național** - format prin participarea anuală la cele trei Festivaluri de creație populară (Deva-Timișoara-Reghin) s-a rupt: Festivalul din Deva își întrerupe activitatea după 40 de ediții, iar din 2020, odată cu pandemia, cel din Reghin își restrânge rândurile, fiind o manifestare locală.

Din 2025, după pensionarea subsemnatei, Fenomenul condeierilor cunoaște o curbă descendentă, banii fiind insuficienți pentru desfășurarea în bune condiții a manifestării.

În 2026, **Casa condeierilor** a fost desființată, la fel și susținerea financiară a Festivalului ce urmează, în cea de-a XX-a ediție.

Și ca lucrurile să fie cu adevărat în declin, actualul plan de restructurare al Muzeului, criza financiară, la nivel național, aruncă totul în beznă, fără drept la cuvânt.

Condeieri plugari la Muzeul Satului Bănățean din Timișoara.

La fel ca majoritatea obiectelor - care necesitau sau nu restaurare - sau a dulapurilor (unele chiar tradiționale), depozitate la subsol.

Dispare astfel, posibil, un Fenomen unicat în lume, **Fenomenul condeierilor plugari, din Banat**, simbol central al prototipului țaranului bănățean - nu școlit, dar iubitor de carte și cultură bănățeană - , un Fenomen istoric, cu 150 de ani de existență?

Dispar astfel, ca într-un act de vandalism cultural, **publicațiile din Arhivă** - care erau destinate bibliotecilor pentru popularizarea Fenomenului - scoase acum la vânzare (deși exista interzicerea comercializării lor)?

Cum se vor putea explica toate aceste lucruri în fața generațiilor viitoare, pentru care Fenomenul a avut mare deschidere? Sau celor care, dispuși să ducă mai departe Fenomenul, al înființat și susținut cenaclul „Tineri condeie”?

Fenomenul - cu toate cele ce derivă sau au derivat din el - nu este „a lu Mara”, el aparține Banatului, iar creșterea lui anuală a fost firească, transformându-l într-o „Oglindă Muzeului” și într-un punct de referință pentru instituție.

Primind încurajări de peste tot, mi se spune adesea: „*câteodată, sfârșitul presupune un nou început*”... Noi suntem și vom fi mereu aici! Deci - **Închidere sau Deschidere?!**

Ioan TRAIA

A fost muzeograful Muzeul Satului Bănățean din Timișoara până în 2019. Este președintele Asociației Publiciștilor Presei Rurale din Banat până în anul 2025. Cerce-tător în cadrul proiectului cu Universitatea de Vest Atlasul etnografic al Banatului”.

Monografiștii satelor bănățene

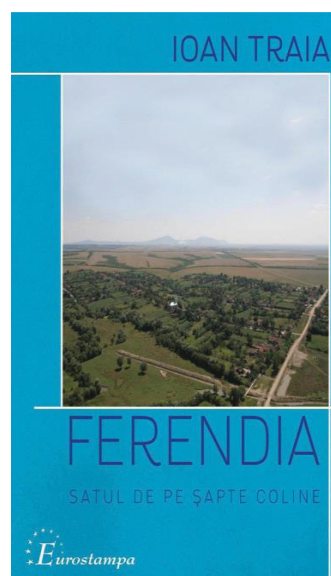
Cunoașterea trecutului istoric al comunității satelor din Banatul istoric a fost pentru un număr important de monografiști o sarcină și o datorie.

Este evident că, doar în măsura în care ne cunoaștem înaintașii, vom ști să descifrăm cu mai multă rigoare imaginea noastră actuală și cea viitoare.

În lumea aceasta bulversantă pe care o trăim, care se străduiește cu fervoare să ne abată atenția de la rădăcinile sănătoase ale moralității și mentalității înaintașilor – trăitori în respect față de om și Dumnezeu – reîntoarcerea la obârșii este mai mult decât necesară.

Este necesară pentru reîmprospătarea forțelor noastre puternic diluate și anemizate de amăgelile vieții cotidiene.

Ne sunt necesare argumentele jertfelniciei înaintașilor noștri pentru un crez și o cauză comună, pentru a ne ajuta să traversăm, demni și integri, acest timp dramatic și incert.

Fără a face din trecut o imagine ideală, suntem convingși și conștienți că mesajul său permanent conține mari lecții de viață, care, descifrate corect, devin surse de regenerare și îmbărbătare pentru fiecare.

Aceasta este, în general, motivația incipientă care, presupun eu, a stat la baza lucrărilor monografice ale acestor împătimiți slujbași ai trecutului bănățean.

Lecțiile trecutului trebuie cunoscute și interpretate corect și obiectiv, cele bune – folosite, cele rele – dezavuate.

Cine va avea curiozitatea să citească măcar o monografie, va constata că, în Banatul istoric, există

o continuitate a așezărilor omenești, din preistorie până în actualitate. Dacă mărturiile arheologice și documentare sunt mai zgârcite în acest sens, acest hiatus este pe deplin explicabil prin lipsa unei cercetări arheologice sistematice a provinciei, cât și prin prezența aleatorie a documentelor: unele nu s-au păstrat, altele zac și acum în arhive prăfuite, iar altele nu au fost cunoscute de monografiști.

Toate aceste neajunsuri nu ne pot zdruncina convingerea că pe arealul ținutului cercetat, pe diverse vetre de locuire, viață a existat din timpuri bătrâne.

Aceasta este una din marile lecții ale istoriei - continuitatea și devenirea. Doar acești umili locuitori ai satelor au rezistat tuturor vicisitudinilor și urgiilor, doar ei au rămas neclintii în fața valurilor stăpânirilor vremelnice, pe ei, ca pe niște fundamente cioplite din pământul străbun, s-a clădit un popor, o națiune și o țară.

Din cercetările făcute asupra geografiei istorice a Banatului, am ajuns la concluzia că orice așezare umană interferează prin potențialul său uman și economic, mai accentuat sau mai difuz, cu așezările din jurul ei. Și, totodată, consider că orice așezare nu este un sistem închis, ci un spațiu de legături de diverse facturi cu arealul limitrof.

Prin toate acestea rezultă o integrare într-un mediu geografic mai cuprinzător.

În fiecare microzonă cuprinzătoare funcționează un anumit dinamism geografic, prin care așezările pot să se extindă sau să se restrângă în timp, funcție de comandamentele și evenimentele istorice.

Odată cu schimbările de după 1989 asistăm, cu speranță, la reînvierea unei conștiințe noi, a unui interes nou față de istoria și tradiția satului.

Aceste lucruri par să marcheze noua atitudine a omului față de originea și ambientul în care s-a născut și a trăit.

Scrierea accelerată a unor diverse monografii a fost motivată de dorința de a strânge în cuprinsul

lor biografiile unor așezări românești - satele de vrednică amintire de pe cuprinsul Banatului, precum și fragmente din istoria oamenilor obișnuiți, viața trăită în eroicul anonim al istoriei. Lucrările entuziaștilor monografiști caută să valorifice potențialul istoric, cultural și etnografic al satelor, urmărind, într-o întrepătrundere firească cu marile desfășurări istorice ale Banatului, să nuanțeze și să scoată în evidență specificul local.

Gospodărie din Căvăran (jud. Caraș-Severin). Muzeul Satului Bănățean din Timișoara.

Istoria satelor bănățene a fost ținta cercetării, rezultatul s-a încheat în jurul documentelor și descoperirilor arheologice din întreaga microzonă în care, de regulă, s-a aflat satul respectiv, tocmai în ideea valorificării la maximum a potențialului existent și pentru a argumenta convingător și științific continuitatea de locuire a microzonei, statornicia așezărilor și prezența perpetuă aici a elementului românesc în toate etapele istoriei.

Istoria și tradiția sunt cei doi piloni de bază ai oricărei cercetări pertinente; autorii le-au folosit cu generozitate, dar și cu firească obiectivitate, iar acolo unde informațiile au fost neclare și-au exprimat, fără menajamente, rezervele.

În condițiile de azi ale satului din Banatul istoric, în general, nu se mai poate vorbi de armonii stabile existente până pe la jumătatea secolului trecut, caracteristice pentru cultura de tip tradițional sătească, având la bază o lume omogenă, cu idealuri total deosebite de cele ce astăzi călăuzesc lumea din ce în ce mai fragmentată a satului bănățean.

În aceste sate, ieșite, prin forța centrifugă a înnoirilor de tot felul, din schema de existență a satului

tradițional, trăiesc din ce în ce mai puțini indivizi în comportamentul cărora se recunoaște elementul tradițional al culturii populare, cu implicațiile ei în viața cotidiană. Având în față imaginea structurii eterogene a populației de la sat și continua depopulare a lui, este greu să mai credem că folclorul, cultura tradițională s-ar afla într-o stare care să-i permită să mai fie funcțională, ca mod de existență.

Sucesiunea istorică a determinat transformări radicale în viața oamenilor, le-a modificat constant modul și nivelul vieții, uneori în mai rău, alteori în mai bine. Ceva s-a schimbat, și e greu de spus dacă în bine, iar acest ceva este tocmai mentalitatea țăranului care, supus vădit unor influențe, s-a transformat și nu mai poate să trăiască după canoanele impuse de tradiția ritualizată și folclorică, specifică înaintașilor. Urmare firească a acestei stări de lucruri, cultura tradițională proprie satului bănățean a intrat într-o perioadă de degingoladă.

Sub presiunea înnoirilor structurilor științifice, industriale și informaționale, cultura tradițională țărănească omogenă este treptat înlocuită cu cea venită din zona urbanului, care răspunde, probabil, mai bine așteptărilor pragmatice ale celor care adoptă noile valori din interese mai degrabă comerciale. În consecință, resturile de cultură populară tradițională nu mai au impactul și influența educațională ale tradițiilor și obiceiurilor din perioada anterioară celui de-al II-lea Război Mondial.

De la ceremonial sau norme de comportare, obiceiurile se îndreaptă spre spectacol, spre producția de scenă, devenind aproape nebăgate în seamă în funcționalitatea satului contemporan.

Principala sarcină a cercetătorului devine înregistrarea și conservarea acestor resturi etnografice de o inestimabilă valoare pentru istoria și cultura românească, valorificarea lor în publicații, pentru a deveni piese martor ale unor studii etnografice aprofundate. Dorința autorilor conferă monografiilor un rol important pentru o deplină conștientizare a responsabilităților lor față de trecut, prezent și viitor.

Devine clar că, în afara unei asemenea reflecții, reînvierea trecutului poate fi amenințată fie printr-o excesivă supunere la revendicările zilei, fie printr-o prezentare idealizată.

Veronica BALAJ

Absolventă a Facultății de filologie din Timișoara, cu cursuri postuniversitare de jurnalism la București (1993-1994) și de limba și civilizația franceză la Universitatea Neuchatel (Elveția). Stagii de jurnalism la Radio France International, Paris, în 1995, 1996 și 1999 și la Radio Bruxelles, 1996. Membră a Uniunii Scriitorilor din România și a Uniunii Jurnaliștilor Profesioniști din România, a Asociației

Scriitorilor de Limbă Română din Canada, a Academiei Internaționale Româno-Americană de Artă și Știință, (ARA, SUA), a Asociației Scriitorilor de limba Română din America de Nord (ASRAN) – Montreal, Canada, a Uniunii Autorilor de teatru și film – UARF, București, și Academiei "Citta di Roma" (1998 -2016).

Liant între două continente: Ziarul „Observatorul”, Toronto (Canada)

De când există presă scrisă, apoi radioul, iar acum celelalte mijloace de comunicare, ele au fost folosite de comunitățile din diaspora, inclusiv românești, ca mijloace pentru menținerea legăturii cu țara de origine. În acest context, mă voi referi, pe scurt, la ziarul în limbă română „**Observatorul**” - în formă tipărită și online ([www. https://www.observatorul.com/](http://www.https://www.observatorul.com/)).

Se știe, limba maternă este emblema identității naționale, așa că presa de orice gen are un rol definitoriu. În diaspora, însă, ea capătă accente emoționale.

„Observatorul” a avut o evoluție spectaculoasă. În 1990, câțiva membri ai comunității românești stabiliți în Toronto - anume, George Stanciu (jurnalist), Eugen Bejenaru și poetul Nică a Petrei și-au propus să scoată un ziar unde să publice doar articole informative despre situația din țară și despre comunitatea românească a emigranților din zona Toronto. Cu titlul „Observatorul”!

Ajunsă acum o publicație de top în legătura dintre cele două continente, nu doar între România și Canada, mai ales după anul 2000, când a trecut și la formatul digital.

Ani de zile, inițiatorii publicației au fost și editori și semnatari de articole, asigurând o diversificare treptată a conținutului publicației. Căci rolul pur informativ al ziarului a fost depășit datorită interesului publicului cititor. Iar presa din diaspora a dovedit, și în acest caz, că poate informa, dar și că are și un rol de a educa, de a cunoaște valorile tradiționale și de a păstra și conserva limba maternă, emblema a identității.

În plus, de a asigura o colaborare și o comunicare între conaționalii stabiliți peste granițe. Se pot spicui câteva titluri de articole și rubrici care s-au dovedit a fi de mare interes, cum ar fi „*Viața diasporei*”, „*Ziua culturii Naționale*”, „*Condeie din diaspora*”, „*Portrete de scriitori*” etc.

Cititorii sunt români de pe întreg teritoriul Canadei, dar și din România. Ba, mai mult, ziarul online este trimis la mai toate instituțiile de cultură din Europa.

Presa din diaspora poate fi un excelent mijloc de a stabili un echilibru între integrarea într-o altă cultură și în altă societate și între identitatea moștenită.

Se impune precizarea că ziarul nu a fost și nici *nu este subvenționat*. Totul se realizează prin susținerea membrilor comunității românești. Ceea ce este un alt argument mai convingător pentru a spune și a vedea că limba maternă și spiritualitatea culturală moștenită nu dispar în funcție de coordonatele geografice în care unii dintre membri săi au ales a pleca.

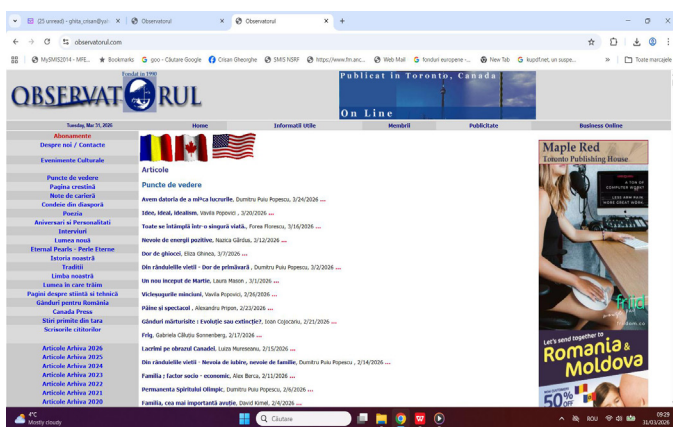
Înainte de toate, trebuie menționate câteva date din istoria comunității românești din Canada. Astfel, în 1952, a luat ființă în Montreal, Quebec, Asociația Română din Canada (ARC), cu intenția de a păstra legătura cu tradițiile și limba maternă prin acțiuni cultural-educative. A fost o faptă laudabilă, care a contribuit la rezistența în timp, devenind și astăzi un reper cultural pentru toți românii stabiliți în Canada.

De istoria ARC, se leagă un șir de evenimente frumoase. Foarte importantă a fost și stabilirea unei locații adecvate. În 1970, a fost cumpărat terenul de la Val David, datorită generozității unor familii de români: Alexandru Fonta, Vasile Posteuca, și...coordonatorul multor evenimente, Dl Jean Țăranu.

În prezent, funcția de președintă este onorată de doamna Felicia Popa, implicată în Asociația Română din Canada din 2018 și devenită președintă în 2022, cunoscută nu doar prin implicarea în acțiunile de voluntariat, ci și prin emisiunile realizate la Televiziunea Nașul TV Canada, Montreal.

Tot ARC a făcut demersurile necesare pentru înființarea în 1998, a emisiunii de televiziune, „Tele-Roumanie.” Într-un context multicultural, aportul ARC constă în păstrarea și promovarea identității și tradițiilor românești, oferind comunității un spațiu în care cultura, valorile și credința românească sunt respectate și transmise mai departe. Prin evenimente culturale, proiecte educative și colaborări cu alte organizații, se reușește menținerea vie a legăturii românilor din diaspora cu rădăcinile lor, oferindu-le acestora totodată posibilitatea de a se integra armonios într-o societate multiculturală. Aportul ARC nu este doar unul conservator; ci se dorește a fi un punct de dialog și schimb cultural, prin care românii să contribuie la diversitatea Quebecului și Canadei, demonstrând că păstrarea identității nu contrazice integrarea, ci o completează și o îmbogățește.

De câțiva ani, peste 15, publicația *Observatorul* este coordonată de domnul Puiu Popescu. Implicarea sa fiind de rangul pasiunii și al dăruirii. Cu susținerea lui, pe lângă rubricile vechi, consacrate, apar și cele noi, mereu racordate la actualitate. Personal am colaborat adesea la pagina culturală și nu pot trece cu vederea că, deși redactorul șef are multe responsabilități, își găsește timp și să răspundă colaboratorilor, cu mulțumirile de rigoare.

„*Observatorul*” se înscrie în rândul publicațiilor care semnează în „arhiva prezentului”

În primul rând, prin diversitatea tematică. Nu doar prin articolele sociale, politice din viața cotidiană a celor două țări sau cele despre rolul diasporei. Ci și prin nota absolut relevantă privind tradițiile. Cultura este

un palier important pentru toate tipurile de deziderate publicistice.

Recent publicația *Observatorul*, care este membru onorific al presei etnice din Canada, semnală un mesaj de apreciere, transmis de Premierul Doug Ford, pentru rolul important pe care comunitatea românească îl are în bunul mers al societății canadiene, rol dovedit în dezvoltarea socială și economică, subliniind apartenența la multiculturalismul canadian.

Viața culturală foarte activă a diasporei românești se manifestă și prin această modalitate de păstrare a limbii materne. Cenaclul literar este un spațiu de întâlnire între cultura tradițională și cea actuală. Se fac prezentări de carte, se rememorează opera unor personalități românești, se poartă discuții ... Uneori, la momente aniversare, se organizează simpozioane. Pentru ilustrarea parțială a profilului și seriozității și a rolului acestei publicații, menționez că, recent, au fost gratulați public doi colaboratori fideli ai ziarului. Între care și doamna Maria Burcă, scriitoare care, la venerabila vârstă de 92 de ani, continuă să colaboreze cu „Observatorul”.

Interesant este faptul că, într-o agitație a vieții punctată de vertijuri informaționale - cum este în Toronto - cenaclul în limba română organizează ... „șezători”. Aducând în actualitate obiceiuri vechi, precum împletitul sau țesutul, îndeletniciri rurale românești. Tradiții care au trecut oceanul și străbat, la concurență, agitația modernă, fiind transmise acum, ca repere, celor mai tineri.

Consecvenți cu programul stabilit, membrii coordonatori fac din seratele literare un adevărat spectacol. Noii veniți în teritoriul artei sau veteranii scrisului au loc în paginile ziarului. Nu doar întâlnirile literare sau expozițiile organizate sub aceleași auspicii ale „Observatorului” sunt aici în atenția organizatorică a ziarului. Printr-o diversă activitate, limba română și însemnele spiritualității moștenite au trecut oceanul și străbat cotidianul agitat, vijelios, modern. Astfel încât pot afirma, cu certitudine, că *presa din diaspora este și rămâne, o formă de rezistență identitară în fața vremilor.*

Daniela MARCHETTI

Jurnalistă și scriitoare de origine română, născută la 24 aprilie 1971 în Slatina - Olt, România, stabilită din 2015 în Italia, la San Daniele del Friuli. Desfășoară o amplă activitate culturală, literară și artistică, parcursul profesional fiind marcat de o semnificativă reconversie vocațională: de formație farmaceutică, a urmat chemarea creației; publică 20 de volume de poezie, aforisme și literatură pentru copii.

Fondatoare și directoare a MarchettiArtGallery din San Daniele del Friuli, spațiu expozițional de prestigiu dedicat artei contemporane și de director responsabil al revistei omonime, publicație consacrată promovării artei, culturii și civilizației.

Organizator de evenimente culturale și artistice, președinta Organizației de Voluntariat MAG, membră a Uniunii Aforiștilor din România.

În decembrie inaugurează Casa Aforismului – prima expoziție permanentă din Italia dedicată exclusiv aforismului. Colaborează permanentă a publicației Il Piave, cu articole de reflecție culturală.

Căsătorită cu un cetățean italian, cu care a transformat cadrul familial într-un spațiu al limbii române.

Anul Cultural România – Italia 2026 (Correspondență specială din Italia)

Diaspora românească din Italia reprezintă una dintre cele mai consistente și active comunități românești din spațiul european contemporan.

Dincolo de dimensiunea sa demografică, aceasta se distinge printr-o remarcabilă vitalitate culturală, exprimată prin inițiative menite să conserve, să transmită și să valorifice identitatea națională într-un context intercultural complex.

Anul 2026 dobândește o semnificație deosebită, fiind desemnat **Anul Cultural România- Italia**, în fapt un amplu program bilateral, coordonat de instituțiile culturale și diplomatice ale celor două state.

Acest proiect marchează un moment de referință în consolidarea relațiilor culturale româno-italiene, reunind manifestări artistice de anvergură - expoziții, concerte, spectacole, conferințe și întâlniri literare - desfășurate în marile centre culturale italiene.

Unul dintre evenimentele de maximă importanță ale acestui program îl constituie vernisajul expoziției

dedicate marelui sculptor român Constantin Brâncuși, prezentată la Roma, în prestigiosul spațiu al Mercati di Traiano - Musei dei Fori Imperiali. Expoziția, organizată sub egida Anului Cultural România - Italia, oferă o perspectivă amplă asupra operei brâncușiene, evidențiind dimensiunea sa universală și capacitatea de a transcende granițele culturale și geografice. Roma devine astfel un spațiu simbolic al întâlnirii dintre rădăcinile arhaice românești și spiritul clasic european, într-o sinteză artistică de excepție.

În acest context amplu, diaspora românească din Italia își afirmă identitatea printr-o rețea activă de asociații culturale și inițiative independente. Numeroși români au fondat organizații dedicate promovării tradițiilor - muzică populară, dansuri și port tradițional etc., contribuind astfel la păstrarea și transmiterea valorilor identitare. Aceste manifestări culturale au devenit repere importante pentru comunitate, consolidând sentimentul de apartenență și continuitate.

Pe lângă dimensiunea tradițională, se remarcă și o deschidere constantă către formele contemporane de expresie artistică.

Organizarea de lansări de carte, vernisaje, recitaluri de poezie și muzică sau întâlniri literare reflectă preocuparea pentru cultivarea unui spațiu cultural viu și dinamic, conectat la realitățile europene.

În acest cadru, personal - ca director al unei galerii de artă - am ales să contribui activ la susținerea și promovarea culturii române în Italia, prin organizarea de expoziții dedicate artiștilor români, cu precădere tineri creatori.

Galeria devine astfel un spațiu al dialogului artistic, în care creația contemporană românească este prezentată publicului italian și internațional. De asemenea, organizez seri de muzică și poezie, prezentări de carte și laboratoare de creație, contribuind la dezvoltarea unui cadru cultural interdisciplinar.

Aceste inițiative creează punți reale între artiști și public, între România și Italia, între tradiție și contemporaneitate. Ele răspund, în mod firesc, spiritului Anului Cultural România - Italia 2026, completând programul oficial printr-o dimensiune autentică, comunitară și participativă.

În plan personal, implicarea în aceste proiecte reprezintă o continuare firească a parcursului meu profesional și artistic, precum și o formă de asumare a

responsabilității culturale într-un spațiu în care dialogul și deschiderea sunt esențiale.

În concluzie, românii din Italia demonstrează, prin diversitatea și consistența inițiativelor culturale, o capacitate remarcabilă de a-și păstra identitatea și de a o integra armonios într-un context european. În anul simbolic 2026, această energie creatoare devine parte integrantă a unui amplu dialog cultural, în care arta și cultura devin instrumente fundamentale de apropiere, recunoaștere și continuitate.

*

**Dușan Baiski – Crin roșu.
Cloisonné & vitraliu fals**

Luciana FRIEDMANN

Doctor în Filologie, absolventă a Facultății de Litere, Istorie, Teologie, Secția Jurnalistică-Franceză, Universitatea de Vest Timișoara. A fost 16 ani președinta Comunității Evreilor din Timișoara. Redactor la Realitatea Evreiască. Cola-borări în presa locală timișoreană și națională. Debut în presă, în 1992, la Renașterea Bănățeană. Director-adjunct la Institutul Cultural Român din Tel-Aviv.

Orașul care dispare pentru câteva minute (Correspondență specială din Israel)

Dacă ai ajunge într-un oraș de pe litoral, într-o perioadă aparent obișnuită, ai putea crede că totul funcționează normal. Cafenelele sunt deschise, oamenii își beau cafeaua, traficul curge iar conversațiile se aud la mesele de afară. Viața pare să meargă mai departe fără ezitare. Și totuși, din când în când, sună sirenele. Atunci totul se schimbă.

Nu e haos, dar e grabă. Oamenii nu țipă, nu se împing, nu aleargă fără direcție. Se mișcă rapid și precis, ca și cum fiecare știe deja exact unde trebuie să ajungă: în adăposturi, în buncăre, în camere protejate din case. În câteva secunde, străzile se golesc. Uși se deschid, pași coboară în fugă pe scări, iar orașul dispare sub pământ.

Acolo, în buncăre sau în adăposturi improvizate – parcări subterane, stații, camere ranforsate – oamenii așteaptă. Dacă rămâi mai mult, începi să observi detaliile mici. Ritmul pașilor e ușor mai rapid decât ar trebui. Privirea nu mai e doar înainte – caută constant ieșiri, intrări, locuri sigure. Fără să spună nimic, fiecare pare să facă același calcul: dacă alarma sună acum, în câte secunde ajung la adăpost? Devine reflex. Oboseala e prezentă peste tot, dar discretă. Se vede în ochi, în felul în care oamenii clipesc mai des, în pauzele dintre propoziții. Somnul e fragmentat – întrerupt de alarme, uneori în mijlocul nopții. Oamenii se trezesc, coboară în grabă în buncăr, așteaptă, urcă înapoi și încearcă să adoarmă din nou. Și dimineața, ies din casă.

Sub pământ, viața capătă un alt ritm. Nu e haos. Sunt oameni așezați pe saltele, copii care se joacă sau stau pe telefoane, conversații purtate în șoaptă. Din când în când, se aud explozii în depărtare – uneori interceptări, alteori impacturi. Sunetul e surd, uneori apropiat, suficient cât să-ți simți corpul încordându-se fără să vrei. Cineva verifică știrile pe telefon. Altul privește în gol. Minutele trec. Apoi, aproape fără semnal, oamenii se ridică și ies din nou la suprafață. Ca și cum viața fusese doar suspendată pentru câteva clipe.

În multe locuințe există camere special construite – mici buncăre din beton, parte din casă. În alte clădiri există

adăposturi comune, la subsol. Pentru cei care trăiesc acolo, sunt parte din realitate. Pentru cine vine din afară, ideea poate părea greu de înțeles: să știi că, în câteva secunde, trebuie să ajungi într-un spațiu închis, pentru că deasupra pot cădea rachete.

Și totuși, în aceste locuri apare ceva discret. Nu e ceva spectaculos și nu se spune cu voce tare. Se naște simplu – când oamenii ajung unii lângă alții fără pregătire, fără mască, fără aparențe. Când nu mai există timp să pari altceva decât ești. Atunci diferențele dispar. Rămâne doar omul. Un om care îți face loc pe bancă. Altul care te întreabă încet dacă ești bine. Cineva care îți întinde o sticlă de apă. Un adult care încearcă să liniștească un copil, în timp ce, afară, se aud din nou explozii. Iar copiii – poate cel mai greu de înțeles pentru cine privește din afară – continuă să fie copii. Se joacă. Ascultă. Privesc. Își caută siguranța în cei mari, chiar și atunci când lumea din jurul lor nu mai pare sigură. Pe telefoane circulă imagini: clădiri avariate, ferestre sparte, bucăți de metal căzute în camere. Unele sunt urmele rachetelor, altele ale fragmentelor rezultate după interceptări. Informațiile se adună, se amestecă, uneori se deformează. Pentru cine privește de departe, totul poate deveni confuz. Pentru cei de acolo, e doar încă un strat de zgomot peste realitatea deja trăită.

Deasupra, cerul se luminează uneori brusc. Interceptări. Explozii în aer. Pentru un observator, poate părea spectaculos. Pentru cei de jos, e doar confirmarea că pericolul a fost real – chiar dacă nu i-a atins direct.

Și apoi, din nou, liniște. O liniște fragilă. Orașul își reia ritmul. Cafelele se termină, conversațiile continuă, oamenii merg mai departe.

Totul pare la fel. Și totuși, nu e. Există un spațiu invizibil între momente. Între două alarme. Între două explozii. Între două nopți întrerupte.

Dacă privești din exterior, ai putea spune că viața merge mai departe. Dacă rămâi mai mult, înțelegi altceva: nu e despre absența pericolului, ci despre felul în care oamenii continuă să trăiască, chiar și atunci când rachetele pot cădea.

Despre acel echilibru fragil – între frică și normalitate – în care viața nu se oprește, dar nici nu mai e aceeași ...

Dumitru MNERIE

Profesor universitar doctor. Președinte al Asociației Române de Tehnologii Neconvenționale, Președinte al Consiliului științific editorial al revistei de circulație internațională „Nonconventional Technologies Review”, fondator și redactor-șef al periodicului DEMNITATEA, redactor-șef adjunct al revistelor COLUMNA 2000 (cultură istorică) și Logos și Agape, director al Editurii Fundației pentru Cultură și Învățământ IOAN SLAVICI din Timișoara.

Neconvențional vs. Convențional

În decursul veacurilor, revoluțiile tehnico-științifice s-au petrecut prin salturi inovative, descoperiri remarcabile, generate prin studii și cercetări ale învățaților vremii.

De regulă, problemele care au provocat interesul marilor oameni de știință ajungeau să fie abordate la limitele cunoașterii, într-un mod mai diferit față de ceea ce era stabilit anterior, adică depășindu-se *granițele convenționalului*.

Altfel spus, soluțiile lor se bazau pe *principii neconvenționale*, care necesitau mai multe argumente teoretice pentru a fi impuse.

Pe baza experimentelor judicios efectuate, aceste principii revoluționare se transpuneau în tehnologii novatoare, care se orientau în aceeași măsură către o „încălcare” a unor reguli de aplicare conforme tradițiilor.

Pentru prelucrări dimensionale, în raportul *piesă - unealtă*, tradiția arăta ca întotdeauna unealta să aibă caracteristici mecanice superioare piesei de prelucrat. În termeni populari, se impunea condiția folosirii unor unelte mai „tari” pentru a prelucra materiale mai „moi”.

Savanții au avut de luptat pentru a dovedi posibilitatea contrară, prin care, cu o unealtă cu suprafețe active de consistență mecanică mai redusă, să se poată modifica dimensional materiale cu proprietăți mecanice superioare.

În România, *pionierul tehnologiilor neconvenționale* este recunoscut **Profesorul Emerit dr. ing. dr. doc. șt. DHC Aurel Carol NANU** (23.05.1921-04.10.2017), care și-a considerat întotdeauna Facultatea de Mecanică, din cadrul Universității Politehnica Timișoara, ca pe-o a II-a familie. Pornind în anul 1957 cu înființarea *primului laborator de electro-tehnologii din România*, a reușit să convingă mediul academic și economic de necesitatea cercetării și dezvoltării **tehnologiilor neconvenționale**.

De fapt, conceptul asupra structurii și construcției „uneltei” miraculoase s-a modificat esențial, accentul punându-se pe funcțiunea de obiect de transfer a uneltei, cu generarea și controlarea unor **energii concentrate** în spațiul de lucru, care să determine în ansamblu modificările dimensionale ale materialelor de prelucrat.

Așa au apărut **tehnologiile neconvenționale (TN)** bazate pe: *descărcări electrice, procese chimice și*

electrochimice, plasmă, laser, ultrasunete, fascicul de electroni, respectiv jet de apă.

Amploarea cercetărilor inițiate a făcut ca la nivelul Academiei Române să se constituie, în anul 1985, o Comisie specializată în domeniul TN, iar în anul 1993 să se înființeze, sub inițiativa și conducerea Profesorului Aurel Carol NANU, *Asociația Română de Tehnologii Neconvenționale (ARTN)*, cu 10 filiale în toată țara, cu o extensie chiar în Republica Moldova.

Începând cu 1964, până în prezent, cercetările s-au materializat în peste 500 de teze de doctorat, (din care 82 conduse în mod direct de Profesorul Nanu), ale căror rezultate se regăsesc într-o multitudine de aplicații practice din diferite domenii de activitate.

În prezent, în sfera *neconvenționalului* se încadrează și revoluționarele *nanotehnologii* și *inteligenta artificială*.

Toate acestea sunt posibile în continuare, prin menținerea activă a gândirii oamenilor, cu îndrăzneală și pricepere în abordări neconvenționale, asiguratoare de progres al umanității.

Dușan Baiski – *Glicină mov*.
Cloisonné & vitraliu fals

Dan GÂRLEA

Născut în 4 aprilie 1957, la Iași. Inginer, master la Universitatea Politehnica Timișoara. A publicat vreme de 20 de ani la Renasterea bănățeană, Vest matinal, Fotbal vest, Prima oră, Gazeta sporturilor. A publicat 4 volume de poezie. A obținut un premiu I, la Uzdin - 1996.

Între dorință și putirintă

Fără a spune noutăți, întrucât toate sunt la vedere, adică la tot pasul nostru, atunci când, vrând-nevrând vorbim sau auzim despre sport! Asta, fie la nivel național, ori prin partea locului.

Nici nu încapă în discuție în a face comparație cu alte zone ale țării, deși adeseori doare acest amănunt. Timișoara, chiar în extenso, județul Timiș, a cam rămas de căruță, în ce privește performanța în sport! Totuși, unica salvare, măcar ca aspect orientativ - deoarece lumea rugby-ului este din ce în ce mai săracă (!) – să apreciem strădania bravilor flăcăi care practică sportul cu balonul oval. Măcar aceștia țin steagul sportiv al Banatului pe cel mai înalt soclu, dacă celelalte discipline, în frunte cu fotbalul, se scaldă în mediocritate de mai multă vreme...

Performanța de la noi, ar cam trebui să oblige conducătorii de cluburi și asociații, ba chiar și pe actualii edili, dacă luăm ca repere - și asta ar trebui! – istoria sportului bănățean!...

Antichitatea este la loc de frunte...de la Iolanda Balaș, continuând cu performanțele de la handbal, ceva pe la baschet și cap de linie, fotbalul din vremurile recent apuse, după epoca Jackie Ionescu cu momentul Celtic, iar mai apoi, după o zvâcnire de câțiva ani cu Marian Iancu la cârmă...

Pășind către zilele noastre, că și așa este la modă, cum le place unora să afirme, că trăiesc momentul, la drept vorbind, starea actuală a sportului timișorean, de performanță, este precară, să nu spun altfel.

În primul și în primul rând, situația bazelor sportive este sub nivelul de a putea performa în condiții decente a puținilor, sau, mă rog, a viitorilor sportivi ce bat pe la ușile consacrărilor de orice fel. Dărmarea fostului stadion, "Dan Păltinișanu", care ajunsese într-un accentuat grad de degradare, care nu mai putea oferi siguranța necesară sportivilor, iată, a creat și un mare gol pentru fotbalul din Timișoara, chit că acest sport, între timp, a ajuns în liga a treia din România!

Construcțiile noilor baze sportive – noul stadion din curtea Politehnicii (vechiul Știința) și stadionul "Lego" din Calea Buziașului - sunt demarate anevoios, poate și din pricina situației financiare prin care trece țara noastră, însă, cu toate acestea, tot cu viteza melcului se "demarează!" Să nu mai vorbesc de sala de sport, unde s-a început construcția acum 20 de ani și nu este gata! Acestora li se mai adaugă rămășițele bazei de antrenament de la Dan Păltinișanu, unde este pajiște...

Cu alte cuvinte, stăm prost însă, cu speranță! Dacă la capitolul infrastructură a bazei materiale situația la momentul actual este în desfășurare cu promisiuni, dătătoare de speranțe, la fel putem adăuga și perspectiva "schimbului de mâne", adică modul de pregătire a sportivilor din Timiș, nu chiar departe de aceleași principii. În ultima vreme, ceea ce nu este rău, la o palpare simplă, au apărut destul de multe cluburi, în care, pe lângă seniori, se pregătesc și cresc junii sportivi; această aripă juvenilă din cluburi și asociații, în loc de școli de fotbal, mai nou, deși cam impropriu, sunt numite academii.

Ei, din aceste academii, cel puțin până acum, încă nu a zburat către înaltele piscuri nici un talent demn de luat în seamă cu care Timișoara să reintre pe harta marilor sportivi, de la Cosmin Contra până azi. Se bate mingea în sistem organizat, copiii și juniorii sunt cărați cu limuzinele la terenuri, se fac turnee, sunt angrenați în multe competiții, toate frumoase!

Marea problemă este (și va rămâne!), modul de disciplină, creștere, alimentație și pregătire a viitorilor fotbaliști. Între timpul petrecut acasă, la școală și la antrenament, trebuie să existe o armonie, o simbioză de înaltă calitate în cazul când, într-adevăr se dorește performanță. La fel de importantă este și coeziunea dintre părinți și antrenori, adică acest aspect să nu se rezume doar, sau numai, la plata participării la sistemul de pregătire, echipamente și deplasările pe la turnee sau competiții.

Alexandru USUSAN

Redactor-șef, revista Fotbal vest, cu o experiență de 35 de ani în presă.

Legende ale fotbalului:

Blasius Hoksary

Deși în 2026 se împlinesc 88 de ani de la ultimul titlu savurat de Timișoara fotbalistică, orașul de pe Bega se menține pe locul doi în țară, după București, în ceea ce privește campionatele câștigate, zece la număr!

Toate aceste succese au fost consemnate în perioada interbelică și au fost obținute de jucătorii de excepție pe care le-au avut legendarele cluburi Chinezul și Ripensia.

Datorită lor, Timișoara a fost denumită **"leagănul fotbalului românesc"**!

Astfel că ne laudăm și după atâta vreme cu performanțele acestor jucători și merită să-i includem într-un "catalog al premianților"...

Colecționarul de trofee

Născut la 22 noiembrie 1902, la Arad, **Hoksary** a avut fotbalul în sânge de mic, bătând mingea ore în șir pe câmpul din jurul stadionului Gloria.

În 1915, s-a mutat la Timișoara, împreună cu mama Maria și tatăl Ion, care a fost mecanic la CFR, **Blasius**, care a făcut școala primară și doi ani de gimnaziu la Arad, a fost apoi elev la școala CFR din Timișoara și, după o scurtă perioadă petrecută la juniorii feroviarilor, a fost racolat, în 1916, de Chinezul.

La CFR a început să joace ca inter stânga, dar la un meci s-a accidentat unul dintre fundași și antrenorul l-a trecut pe acest post.

Și acolo a rămas, devenind cel mai bun fundaș stânga din țară în perioada 1922-1938!

A debutat la seniorii alb-violeților la vârsta de 18 ani, într-un amical cu sârbii de la Subotica, disputat pe arena "Banatul".

Și așa a început aventura sa la acest club legendar, câștigând cinci titluri de campion al României!

Puteau fi șase, dacă n-ar fi fost prapliul la Fulgerul Chișinău, în sezonul 1924-1925, pe perioada stagiului militar.

La 4 iulie 1926, la amicalul dintre selecționatele Timișoarei și Budapestei, câștigat de bănățeni cu 2-0,

Hoksary a avut o prestație strălucită, presa maghiară catalogându-l ca pe "un jucător nemaipomenit, capabil să înfrunte de unul singur întreaga echipă budapestană"!

În 1928 s-a căsătorit cu Margareta, locuind pe strada Glad numărul 48. A avut doi băieți, Andrei, care din nefericire a decedat la numai 7 ani, după o grea suferință, și Gheorghe.

În perioada 1928-1930 a fost jucător și antrenor la Chinezul, trecând apoi la Ripensia, cu care a semnat un prim contract de profesionist, cu o retribuție de 1500 de lei pe lună, fiind în același timp plasat la fabrica de încălțăminte "FILT", unde a lucrat 13 ani ca meșter lăcătuș, în rest fiind muncitor la atelierele CFR, de unde s-a și pensionat în 1962.

La Ripensia a început o nouă pagină glorioasă din cariera sa, câștigând alte trei titluri de campion și două Cupe ale României, ajungând la un total de zece trofee cucerite!

Bravul fundaș a avut și cinci selecții la naționala României, debutul său fiind la 7 mai 1926, la Istanbul, în meciul câștigat cu 3-1 în fața Turciei!

Într-un interviu acordat după ce și-a încheiat activitatea, **Hoksary** a dezvăluit cum erau premiați jucătorii Ripensiei. Aveau mai întâi 700 de lei la un meci câștigat, indiferent dacă era pe teren propriu sau în deplasare, oficial sau amical. Apoi, la fiecare victorie se adăuga câte 100 de lei. După prima înfrângere se revenea la suma inițială de 700 de lei.

La meciurile internaționale, în funcție de valoarea adversarilor, primele ajungeau chiar la 3.000 de lei la victorie! Să precizăm că la vremea respectivă un muncitor în industria încălțăminteii avea un salariu lunar de 1700 de lei.

Blasius Hoksary a avut și o carieră remarcabilă ca antrenor. După ce a pregătit-o pe Ripensia o scurtă perioadă, le-a cârmuit pe Electrica Timișoara, Dermata Cluj, Dermagand Târgu-Mureș, CFR Timișoara (la juniori și seniori, între anii 1948 și 1969), Ceramica Jimbolia și Recolta Jimbolia.

S-a stins din viață la 13 februarie 1988, la șapte ani după decesul soției, fiind înmormântat la Cimitirul din Calea Șagului.

Monica CONDAN

Absolventă a Facultății de filologie de la UV Timișoara, secția franceză-română, a scris cărți de poezie, epigrame, fabule, povești pentru copii, critică literară, memorialistică: Trepte de poveste, Inserții predestinate, Parfum de Hexagon, Cocorico, Jouer en français, Repere ale infinitului, Albastru vital, Trăistuța de poveste, Stihuri condimentate, În orizontul aporiei...

A fost publicată în numeroase reviste și ziare din țară și străinătate, a tradus mai multe volume de poezie, a coordonat câteva cărți - cea mai recentă fiind Școala de literatură „Eugen Dorcescu 80”. De 20 de ani este redactor-șef la revista de cultură „Coloana infinitului”, revistă editată de Asociația Culturală „Constantin Brâncuși” din Timișoara. De asemenea este membră a UZPR și a Uniunii Epigramiștilor din România.

Brâncuși - 150

Spre sfârșitul lunii februarie au apărut primele semne clare de primăvară, anotimpul renașterii naturii, al înfloririi plantelor, al înmuguririi copacilor, anotimpul începuturilor și al noilor idei creatoare.

Momentul este deosebit de prielnic pentru a demara o publicație - ALDINE, căreia îi dorim mult succes.

Anul 2026 este, însă, dedicat și lui Constantin Brâncuși, cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la nașterea geniului de la Hobița.

Puține localități din România se pot mândri, ca și Timișoara, cu un bust al părintelui sculpturii moderne.

El este amplasat în 2012 pe esplanada Facultății de Arte și Design, în spatele căreia se întinde noul campus al Universității de Vest din Timișoara.

Bustul în bronz al lui Brâncuși - și dăruit Universității de Vest - a fost realizat la inițiativa și prin efortul Asociației „Fiii Gorjului în Banat”, condus la vremea aceea de deputatul Ion Răducanu și avându-l ca președinte de onoare pe prof.univ.dr. Dan V. Poenaru, renumit medic.

Lucrarea i-a fost încredințată unui artist marcant al Banatului, regretatului sculptor Ștefan Călărășanu (1947-2013), absolvent al Facultății de Arte din Timișoara, promoția 1973, care s-a remarcat prin numeroase expoziții personale și colective, atât în țară, cât și peste hotare (Franța, Germania, Olanda ș.a.).

Un artist care s-a impus și prin mai multe lucrări de artă monumentală: „Martir” - Lugoj (1991), „Isus Christos” - Lugoj (1991), „Compoziție” - Timișoara (1994), „Clopotul libertății” - Timișoara (1994), „Monumentul deținuților politici - Turnu Severin (1997), „Clopotul” - Reșița (1998) etc.

Ștefan Călărășanu a muncit timp de un an pentru a realiza bustul lui Brâncuși. El a declarat, la dezvelirea sculpturii, că a avut mari emoții când a primit comanda: „Nu este oricine, este un Dumnezeu al sculpturii”.

A fost mulțumit de reușita sa exclamând: „Timișoara are noroc cu acest bust”.

De atunci acesta este locul în care, an de an, în ziua de 19 februarie, iubitorii operei brâncușiene îl omagiază pe marele sculptor. Acțiune devenită deja o tradiție, cu mult înainte ca ziua nașterii lui Brâncuși să fie declarată zi națională, conform legii 305/2015. Atunci se depun jerbe de flori, se rememorează aspecte din viața și activitatea artistului, se recită poeme dedicate omagiului, se organizează expoziții cu lucrări inspirate din opera brâncușiană.

În acest an, însă, participanții la manifestare - fie membri și simpatizanți ai Asociației Culturale „Constantin Brâncuși” din Timișoara, fie membri ai Asociației „Fiii Gorjului în Banat” - au avut o mică surpriză: bustul lui Constantin Brâncuși a fost mutat de pe esplanadă, în scuarul Facultății de Arte și Design, cu 8-9 metri în spate, lângă trunchiul gros al unui bătrân platan, rămuros și primitor.

Nu este un lucru de neacceptat, nu se ridică nicio obiecție, dar situația se impune a fi cercetată, pentru a nu da naștere la tot felul de povești, care au și început, de fapt, să circule. De aceea au fost făcute demersuri la decanatul facultății, pentru a clarifica cine, când și de ce s-a făcut această mutare.

S-a aflat întâmplător că Facultatea de Arte a efectuat schimbarea, în a doua jumătate a anului 2025.

Dar de ce? Nu s-a primit răspuns de la decanat, deși rugămintea a fost formulată în repetate rânduri, astfel încât misterele în jurul maestrului simplității desăvârșite continuă să se înmulțească, să se amplifice.

Cercetarea continuă. La fel, însă, și admirația noastră pentru autorul Ansamblului monumental „Calea Eroilor” de la Târgu-Jiu, pentru opera brâncușiană în ansamblul ei, care ocupă astăzi centrul artei sculpturii contemporane.

Dumitru TOMONI

Născut la 2 februarie 1956, Făget. Studii preuniversitare la Povergina și Liceul Teoretic „Traian Vuia” Făget. Studii de istorie la Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității din București. Doctor în istorie la Academia Română - Institutul de Istorie „George Bariț” Cluj-Napoca. Profesor la Liceul Agroindustrial Calafat, prof și director la Liceul Teoretic „Traian Vuia” Făget.

Inspector școlar general și inspector școlar general adjunct la ISJ Timiș. Cercetător științific la Institutul Revoluției Române (2007-2011). Consilier eparhial la Arhiepiscopia Ortodoxă Română Timișoara (1998-2010). Membru în Adunarea Națională Bisericească. Președinte al Societății de Științe Istorice din România. Filiala Lugoj și vicepreședinte al Societății, la nivel Național. de Științe Istorice din România (din 2015). Autor, coautor, editor și coordonator a peste 35 cărți și volume și a peste 500 studii, articole și recenzii. Posesor a numeroase Diplome, premii și alte distincții, la nivel local, zonal și național.

120 de ani de la primul zbor Traian Vuia (1872-1950)

Din dorința de a-și realiza marele vis - zborul cu un aparat mai greu decât aerul - la 27 iunie 1902 pleacă la Paris, orașul mișcării aeronautice mondiale, având în valiză macheta aeroplanului-automobil, concepută și realizată la Lugoj.

În ciuda experiențelor nereușite din decembrie 1905, 5 februarie și 6 martie 1906, la 18 martie 1906 visul său devine realitate, Vuia fiind astfel primul om care s-a desprins de pe pământ cu un aparat mai greu decât aerul, cu mijloace proprii de bord.

La scurt timp după realizarea visului înmugurit la frageda vârstă de elev la școala primară din Făget, dorul de plaiurile natale îl face să-și mărturisească, într-o scrisoare¹ trimisă în 30 iunie 1906 lui Petru Groza, dorința de a se întoarce în țară: „Eu voi fi prin Banat pe la sfârșitul lunii august sau prin septembrie și sper că ne vom revede[a] prin Lugoj”².

Zborurile efectuate în anii 1906-1907, cercetările pentru realizarea unui elicopter, dar mai ales declanșarea Primului Război Mondial și schimbările radicale determinate de acest război, l-au determinat pe Vuia să amâne revenirea în țară.

La scurt timp după realizarea României Mari, pe fondul unui entuziasm general, și Vuia își manifestă tot mai des intenția de a se întoarce în țară, considerând că „împrejurările s-au schimbat, avem și noi o patrie, revenim cu toții la ea”.

În acest sens, în toamna 1919, la insistențele prietenilor săi din Banat, Vuia a acceptat să candideze pentru primul Parlament al României Mari în circumscripția electorală Răcăjdia. Din păcate, unii reprezentanți ai Partidului Național Român i-au contestat dreptul de a candida pe motiv că a fost socialist, determinându-l să-și retragă candidatura.

Deși dezamăgit, așa cum se poate vedea și din corespondența cu George Dobrin³, primul prefect român al județului Caraș-Severin, acest incident nu i-a schimbat decizia de a reveni în țară.

Înainte de a se reîntoarce definitiv, Vuia intenționa să facă o călătorie în România. Dorea să ia contact cu noile realizări și îndeosebi pentru a vedea cum s-ar „putea face util în ordinea nouă din țara noastră”.

Evoluția vieții social-politice a noului stat național îl dezamăgește pe Vuia, adeptul unei democrații de tip occidental și îl determină să-și amâne dorința de reîntoarcere în țară. Deși departe de țară, va urmări cu atenție evoluția vieții politice din România Mare, comportamentul politicienilor și se va pronunța, chiar cu o virulență exagerată, împotriva derapajelor politice, demagogiei și abuzurilor.

Vuia critică, cu duritate, demagogia și balcanismul vieții politice, „virusul politicianismului și al fanarismului”, dezinteresul guvernanților pentru destinul țării, necinstea și dezbinarea⁴. De aceea, momentul reîntoarcerii definitive în țară avea să se amâne mai bine de două decenii.

¹ Traian Vuia, *Scrisori*. Ediție îngrijită de Dumitru Tomoni, Timișoara, Edit. De Vest, 2000, p. 31-41

² *Ibidem*,

³ Ion Dumitrescu, *Traian Vuia...*, p. 11*

⁴ Ion Dumitrescu, *Traian Vuia și prioritatea zborului mecanic*, București, Editura Semne, 2008, p. 93

Chiar dacă, până la sfârșitul celui de al II-lea Război Mondial nu se va reîntoarce în țară, în anii '30 va vizita România în 1932, în 1934 și în 1938.

În noiembrie 1932, Vuia vine în România pentru trei săptămâni. Sosește în București, unde s-a întâlnit cu ții oameni politici, printre care și cu Nicolae Titulescu, apoi pleacă la Cluj, pentru rezolvarea unor probleme legate de contractul cu firma „Mica” pentru montarea unei centrale termoelectrice prevăzute cu cazane de abur Vuia-Yvonneau, la minele de aur de la Brad.

În primăvara 1934 revine în România și vizitează Bucureștiul, Clujul, Brașovul, Societatea Anonimă Română Minieră „Mica” Brad și Școala de Ofițeri Aviatori de la Tecuci⁵. La Fabrica de avioane Brașov a fost „surprins, văzând-o bine înzestrată.

Începutul – mărturisirea Vuia – este greu pretutindeni, în special la noi, care suferim de somnolența digestiunii grele, curajul la muncă nu este o calitate superioară.

Industria se va dezvolta cam greu la noi, putem totuși avea nădejdea unui progres vizibil de toată lumea, de aici în câțiva ani.

Ne lipsește educația, la muncitori rutină”.

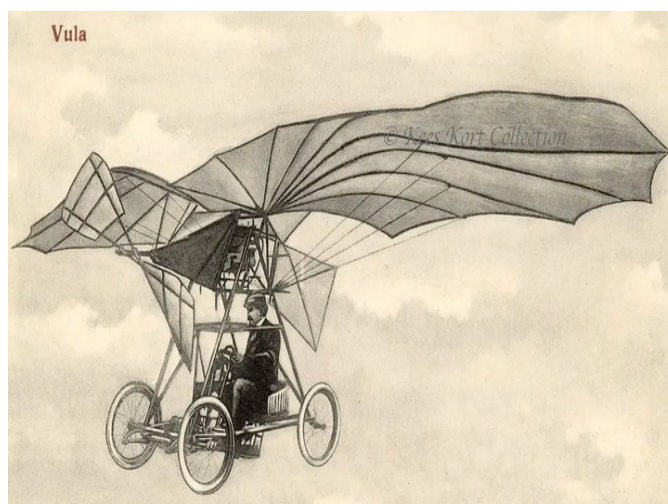
⁵ Dumitru Tomoni, *Correspondența lui Traian Vuia cu George Dobrin în „Banat”, Lugoj, an. VII, nr. 2, februarie 2010,*

Cu această ocazie a mers la mormântul lui Aurel Vlaicu de la București și la monumentul de la Bănești, lângă Câmpina, ridicat pe locul unde acesta s-a prăbușit.

La întoarcere se declară mulțumit de cele văzute: „*M-am reîntors din țară cam satisfăcut de ce am văzut și cu bune speranțe pentru viitorul țării, poporul nostru îmi pare, pe lângă toate scăderile cele are, echilibrat și în progres continuu*”.

În 1938 revine în țară, pentru rezolvarea unor probleme legate de contractul încheiat cu firma „Mica” din Brad și cu această ocazie îi solicită lui Ion Gigurtu, director general al societății „Mica”, specializată în extragerea de aur și alte metale prețioase, să-i faciliteze o întâlnire cu Petru Groza.

Într-adevăr, se reîntâlnesc la Deva, momentul fiind relatat mai târziu de viitorul demnitar comunist „*A intrat la mine un om în vârstă, cărunt, pe care nu l-am mai recunoscut. Aceasta a fost în 1938. Îmi spunea: «Iată am venit în țară...Am vrut să te văd». El nu avea pe nimeni, trăia solitar și pentru știința lui. El era tipul omului care și-a dedicat toată viața științei. El a jertfit totul*”⁶.

Traian Vuia se va întoarce abia în 1950, grav bolnav, și, de aceea, la scurt timp va închide ochii pentru totdeauna.

⁶ Ion Dumitrescu, *Traian Vuia...*, p. 117

Teodora IDVOREAN

Deși s-a visat dascăl de română, a absolvit Facultatea de Construcții a Universității Politehnice din Timișoara. În timpul facultății, a lucrat la „Radio Student” și la „Forum Studentesc”, ucenicind la Cercul de presă de la Casa Studenților.

Colaborează apoi cu Radio Timișoara, la actualități, după 1989 devenind unul dintre primii lui ziariști angajați, realizând, timp de 30 de ani, mii de materiale audio.

A publicat două volume: unul de interviuri – „Ambasade Radio” (cu jurnaliști de la posturile de radio în limba română din străinătate) și altul de eseuri politice – „Amintiri din cotidian”, dar și romanul „Domiciliu obligatoriu” în memoria bunicilor și a tatălui, dar și a zecilor de mii de bănățeni deportați în Bărăgan. Ghid în echipa Asociației Culturale Arierigarda.

Arierigarda – peregrinii patrimoniului

Asociația Culturală Arierigarda a demarat în februarie 2005 la inițiativa reputaților scriitori și profesori universitari - Daniel Vighi și Viorel Marineasa.

Regretatul Daniel Vighi a înțeles că patrimoniul țării trebuie să fie promovat iar datoria nu este numai a statului român dar și a asociațiilor culturale și a ONG-urilor care activează în acest domeniu.

Dar cum? Arierigarda a început să promoveze patrimoniul istoric, cultural și identitar din Banat și Ardeal prin literatură și turism.

La vremea aceea era o inovație - așa a luat naștere un demers de la a cărui înființare au trecut deja mai bine de două decenii.

De-a lungul anilor Arierigarda a organizat acțiuni prin care autoritățile locale au fost avertizate de starea precară a unor edificii istorice din oraș.

În mijlocul ruinelor unei clădiri de patrimoniu din Timișoara au fost citite poezii iar studenții Facultății de Muzică au făcut ca acorduri clasice să răsună între ziduri dezafectate și buruieni.

Arierigarda a fost prima asociație culturală care a militat pentru pietonizarea centrului istoric al orașului, în acest scop fiind organizate zilele străzilor Eugeniu de Savoia, Florimund Mercy și Augustin Pacha.

În jurul lui 2010 străzile au devenit pe rând scenă pentru manifestări culturale spre bucuria timișorenilor.

Apoi au fost organizate prelegeri despre istoria Banatului, a Văii Mureșului și a ținutului Hunedoarei.

Pentru că tinerii trebuie să-i cunoască pe cei care au făcut cinste Banatului, au fost demarate proiecte de prezentare și promovare a personalităților timișorene din domeniul academic, literar, artistic și economic.

S-au organizat – la Timișoara, Lugoj, Făget, Jimbolia și Deta – serate culturale la care au participat muzicieni, artiști plastici, scriitori și actori.

Desigur activitatea editorială nu putea să lipsească din atenția asociației, Editura Arierigarda publicând o revistă dar și o serie de volume ale căror subiecte sunt legate de

trecutul orașului sau al Banatului: *Vilayetul Timișoara, Banatul Otoman, Ostatec printre ghiauri, Cronica străzii Eugeniu de Savoia, Ultimul război cu turcii în Banat, Povestiri din Fabric, Domiciliu obligatoriu, Povestiri de pe Valea Mureșului, Drumul cărbunelui, Cetatea Lipovei, Istoriile subacvatice ale insulei Ada Kaleh, Orașul pierdut în ceață* (unele purtând semnătura membrilor Asociației).

Pentru că trebuie să știm cine au fost „cei ce ne-au dat nume” și ce au realizat, Arierigarda a organizat excursii de weekend în Banat și sudul Transilvaniei, îmbinând ghidajul istoric cu literatura și muzica.

Ne-au însoțit în peregrinările noastre muzicieni de la Opera Națională Română din Timișoara sau de la Filarmonica Banatul. Și dacă ați ști ce bine sună flautul sau vioara într-o biserică de piatră, într-un castel medieval sau într-o cetate săsească...

Am răsfoit împreună cu turiștii noștri file din istoria șvabilor colonizați în Banat, dar și pe cea a sașilor aduși în Transilvania, am vizitat castelele și conacele din Timiș, Țara Hațegului și de pe Valea Mureșului, bisericile de lemn din Țara Făgetului, am pornit pe urmele lui Sisi în Banat, am pășit pe drumul roman de la Geoagiu, am coborât în băile bimilenare de la Germisara unde se îmbăiau romanii, dar și în galeriile romane de la Roșia Montană, am urcat în cula de la Ciacova și în turnul de la Mălăiești, am vorbit despre Miskin Baba ultimul print samanaid ajuns în insula Ada Kaleh unde a fost asemuit cu un sfânt grație vindecărilor miraculoase și puterilor sale supraomenești, am călătorit pe traseul supranumit „Semmeringul Bănățean” datorită asemănărilor dintre acesta și celebra cale ferată montană din landul Styria, Austria.

Toate aceste locuri își au istoria și legendele lor – pe toate le-am împărtășit turiștilor noștri.

Desigur, literatura și muzica au completat de fiecare dată fericit, atmosfera și astfel, cu fiecare excursie și popas s-a contribuit cred, la mai buna cunoaștere a istoriei noastre și la promovarea patrimoniului cultural românesc.

Sper ca strădaniile noastre să nu fi fost în zadar.

Daniela FLORIAN

Este absolventă a Facultății de Jurnalism, Comunicare și Limbi Moderne, a Universității Tibiscus din Timișoara.

A absolvit cursul postuniversitar de Biblioteconomie și Știința Informării și Documentării din cadrul UVT, Facultatea de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării.

A lucrat la cotidianul Renașterea bănățeană și săptămânalul PubliTim.

Director la Editura David Press Print și redactor-șef al publicației TimNews. Bibliotecar la Biblioteca Universității Politehnica Timișoara. Participant la manifestări științifice, în țară și străinătate. Membră a Asociației Române de Istorie a Presei, a Societății Enciclopedice a Banatului, a Centrului European de Studii și Aplicații Interdisciplinare și a Asociației Bibliotecarilor din România. Experiență în domeniile comunicare și relații publice, în conceperea, elaborarea și tehnoredactarea ziarelor, revistelor și a cărților, management. Articole în volume colective ale Filialei din Timișoara a Academiei Române, Universităților din Arad, Oradea, Iași, Timișoara precum și în revistele „Columna 2000” și „Coloana Infinitului” - Timișoara; „Piramida”, Zrenianin-Serbia, Revista U.Z.P.R. și cea a Asociației Române de Istorie a Presei, în alte publicații locale. Secretar al Filialei „Valeriu Braniște” - Timiș a U.Z.P.R.

Cine a fost „Tata Iancu”?

Din capul locului, doresc să fac trei precizări:

1. *Așa după cum rezultă din supratitlu, intervenția mea nu se califică în domeniul pur al istoriei, ci ține, mai degrabă, de o altă dimensiune tematică, și anume cea a scrisului.*

2. *Comunicarea nu are, în exclusivitate, o tentă științifică și nici una de critică literară, ci se dorește un elogiu adus unei remarcabile personalități bănățene, dată uitării.*

3. *Am dorit să-l aduc în atenția cititorilor pe Traian Iancu, pentru că numele lui este legat de Banat prin studii, dar și prin debut publicistic.*

Așadar, să reținem că Traian Iancu s-a născut la Făget, pe data de 8 mai 1923.

După Școala primară încheiată la Făget, a urmat cursurile reputatului liceu lugojean „Coriolan Brediceanu” (1936-1943), iar, apoi, la București, Facultatea de Medicină. Tot aici, finalizează Școala de Literatură „Mihai Eminescu”, în 1951.

A desfășurat o laborioasă activitate pe diverse planuri. Bunăoară, în perioada 1945-1947 a fost conducătorul tineretului național-liberal din Banat, iar mai apoi șef de cabinet la Ministerul Finanțelor și secretar particular al lui dr. Petru Groza.

După ce a lăsat în urmă activitatea politică, a deținut mai multe funcții de conducere în plan cultural-literar.

Din 1953, a lucrat la Uniunea Scriitorilor a cărui director administrativ a fost mai bine de un sfert de secol.

De asemenea, vicepreședinte și apoi director al Fondului Literar și reprezentant al României în Consiliul Confederației Internaționale a Societăților de Drepturi de Autor și a Compozitorilor (între 1966-1976).

Debutază publicistic, în 1940, la vârsta de 17 ani, în „Primăvara Banatului”, revista Societății de Lectură „Mihai Viteazul” a elevilor Liceului „Coriolan Brediceanu” din Lugoj.

Urmează, apoi, alte și alte colaborări la prestigioase reviste de cultură și literatură, ale epocii printre care: „Argeș”, „Contemporanul”, „Convorbiri literare”, „Familia”, „Orizont”, „Ramuri”, „România literară”, „Steaua”, „Tomis”, „Tribuna”.

Debutul literar îl înregistrează destul de târziu, în 1969, la vârsta de 46 de ani, cu volumul de versuri *Dragostele mele*, apărut la Editura pentru Literatură din București.

În timpul vieții, i-au mai apărut, la prestigioase edituri, alte opt cărți de poezie, iar postum patru volume, inclusiv poemele în manuscris.

Traian Iancu a scris și librete de operetă: *Plutașul de pe Bistrița* (1956), *Carpații* (1966) și *Târgul de fete* (1969).

Iar una dintre poeziile sale *Pe aleea Oltului* a devenit șlagăr pentru Dan Spătaru, pe muzica lui Temistocle Popa.

Pentru întreaga sa activitate publicistică, culturală și literară a fost onorat cu două mari premii: al Asociației Scriitorilor din București (1975) și al Uniunii Scriitorilor din România (1984).

Traian Iancu a fost o personalitate remarcabilă nu doar în plan scriitoricesc, ci și în cel uman.

Fostul primar al Făgetului și fost parlamentar, Dorel Covaci, în ședința Camerei Deputaților din 12 mai 2015 a lansat o declarație politică sub genericul *Traian Iancu – poetul făgetean*.

În acest text, politicianul de atunci surprinde până în detaliu calitățile și profilul de om bun al lui Traian Iancu: „A fost un om foarte credincios, un om creștin. De mic copil a fost învățat de părintele protopop, Ion Munteanu, să spună în Biserică, *Apostolul*, să cânte câte o priceasnă, mai apoi să țină chiar predici. Și aceasta se întâmpla nu numai la Făget, ci și în București, la Biserica Boteanu, la Biserica Bătești și la Biserica Amzei. Aceste preocupări s-au reflectat în opera sa cu temă religioasă (...). A fost un om curajos, cu dragoste de țară și popor, un om de omenie. Acesta a fost și motivul pentru Eugen Barbu i-a pus numele de „tata Iancu”, el înțelegea durerea fiecăruia și încerca să o vindece. Și a mai fost, în toți anii petrecuți la Uniunea Scriitorilor, un apropiat al mânuitorilor de condei, un prieten în adevăratul sens al cuvântului. Fănuș Neagu, într-un eseu intitulat *Toamna în culori de nuci*, spunea despre „tata Iancu”: „Dacă n-ar fi fost omul de bine care este, multe lucruri ar fi fost rele pe undeva în viața noastră scriitoricească (...). Tata Iancu suferă pentru toți scriitorii, el este puntea suspinelor și un cap

de pod al ideii că literatura reprezintă deopotrivă măreție și suferință”.

Traian Iancu mai spunea apropiaților că atunci când moare un scriitor, moare puțin și el cu acela care s-a dus.

Uneori, afirmău cei care l-au cunoscut bine, că părea dur, dar în realitate era milos, bun și iubea oamenii.

De altfel, întreaga sa operă are la bază iubirea: pentru

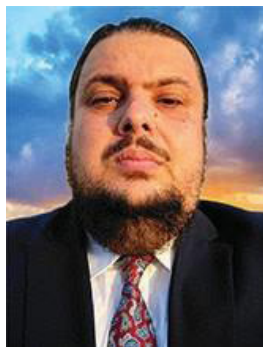
părinți, pentru țară, popor, scriitori, pentru Dumnezeu, pentru natură, pentru firul de iarbă, de busuioc, ori de dalie, floarea mamei sale dragi, Ana.

Iubea alunișul din „Dealul popii”, izvorul de la Bogdănești, lunca din Făget, mărul și nucul din grădina copilăriei.

Gândul i-a fost mereu la locul de obârșie, chiar și înainte de a-și da obștescul sfârșit.

Pe 20 aprilie 1997, cu trei săptămâni înainte de a pleca pe calea veșniciei a scris, pe patul de suferință de la Spitalul Fundeni din București, ultima sa poezie: „*De Paște, la Făget*”.

Dan Dumitru GÂRJOABĂ

Născut în 13 martie 1987, la Timișoara. Preot, publicist, eseist, poet. Redactor șef și fondator al revistei „Anghelos”. Membru în Asociația Publiciștilor Presei Rurale din Banat. Absolvent al Facultății de Litere, Istorie și Teologie, secția Pastorală - UVT și al Facultății de Drept și Administrație Publică din cadrul Universității Tibiscus” din Timișoara.

Master la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea” din cadrul Universității „Aurel Vlaicu” din Arad. Doctor în Istorie la Universitatea din Oradea, Facultatea de Istorie. Diacon, Parohia Timișoara Iosefin - Biserica Sînmihaiu-Român. Membru al Asociației Literare „Creneluri Sighişorene”. Autor al volumelor „Gânduri de Lumină” (editura

Tiparnița, 2016), „Drumul spre Betleem” (Editura Hoffman, 2017) și „Hristos în mijlocul nostru” (Editura Castrum de Thymes, 2020).

Ironia ca formă de cunoaștere

Râsul ca diagnostic social: ironia lui Caragiale și anatomia spiritului românesc

În cultura română, umorul nu este un simplu ornament al spiritului, ci o strategie de supraviețuire. El atenuează tragicul, domesticește absurdul și face suportabilă o realitate adesea contradictorie. În acest peisaj sufletesc, Ion Luca Caragiale nu apare doar ca un mare dramaturg sau prozator, ci ca un veritabil psiholog al națiunii. Ironia și sarcasmul său nu sunt arme ale disprețului steril, ci instrumente de analiză fină, aproape clinică, ale psihicului uman românesc. Prin glumă, Caragiale radiografiază o nație; prin râs, o obligă să se privească în oglindă.

Umorele caragialian nu este exuberant, ci calculat. El se naște din discrepanță: dintre ce spun personajele și ce sunt ele cu adevărat, dintre pretenție și realitate, dintre limbajul bombastic și golul moral pe care acesta îl maschează. Ironia, la Caragiale, funcționează ca o lumină rece, care scoate la iveală ridicolul fără a-l striga. De aceea, râsul provocat de textele sale are adesea un gust amar. Nu este râsul eliberator, ci râsul care incomodează, pentru că cititorul recunoaște în personajele caricaturale fragmente din sine sau din lumea imediată.

În „O scrisoare pierdută”, ironia atinge un rafinament aproape matematic. Personajele vorbesc mult și nu spun nimic, invocă principii democratice pe care nu le înțeleg și apără interese publice care coincid, suspect de bine, cu cele personale. Farfuridi și Cațavencu nu sunt simple tipuri comice, ci expresii ale unei patologii colective: confuzia dintre formă și fond. Sarcasmul autorului nu lovește direct; el lasă personajele să se compromită singure, prin propriile cuvinte. Astfel, Caragiale demonstrează că prostia nu are nevoie de denunț, ci doar de libertatea de a se exprima.

Caragiale este, în acest sens, un fin observator al mecanismelor psihologice de autoiluzionare. Personajele

sale cred sincer în rolurile pe care le joacă. Trahanache se consideră un stâlp al moralei, Tipătescu – un spirit luminat, iar Dandanache – un politician abil, deși este, în esență, un reziduu al unui sistem corupt. Ironia derivă tocmai din această discrepanță dintre imaginea de sine și realitatea obiectivă. Psihologia caragialiană surprinde nu doar defectele morale, ci și nevoia profund umană de a le justifica.

Sarcasmul apare atunci când ironia nu mai este suficientă. În schițe precum „Domnul Goe” sau „Vizită”, râsul devine mai tăios, aproape crud. Aici, Caragiale nu mai disecă instituții sau mecanisme politice, ci mentalități. Copilul răsfățat, incompetent și agresiv nu este doar un personaj comic, ci rezultatul unui sistem educațional falimentar și al unei iubiri parentale prost înțelese. Sarcasmul lovește în falsul sentiment de superioritate, în convingerea că apartenența socială ține loc de educație și caracter.

În profunzime, Caragiale înțelege „firea mioritică” nu ca resemnare poetică, ci ca o formă de adaptare ambiguă. Românul caragialian nu este tragic, ci derizoriu; nu se revoltă, ci negociază; nu confruntă absurdul, ci îl administrează. Ironia devine astfel un mecanism de apărare colectiv. Rădem pentru a nu lua lucrurile prea în serios, dar și pentru a nu le schimba cu adevărat. Caragiale surprinde acest paradox cu o luciditate dureroasă: râsul ne salvează de disperare, dar ne și condamnă la stagnare.

Din perspectivă filozofică, umorul caragialian poate fi citit ca o formă de cunoaștere. El dezvăluie adevăruri incomode despre natura umană: tendința spre ipocrizie, nevoia de validare socială, frica de responsabilitate.

Ironia funcționează ca o metodă socratică inversată: nu pune întrebări pentru a ajunge la adevăr, ci expune nonsensul pentru a arăta cât de departe suntem de el.

În acest sens, Caragiale nu moralizează; el constată. Judecata este lăsată cititorului, care râde și, poate fără să vrea, reflectează.

Actualitatea operei sale confirmă forța acestei radiografii. Personajele lui Caragiale par să fi supraviețuit epocilor, schimbând doar decorul și vocabularul. Ironia și sarcasmul nu și-au pierdut eficiența, pentru că psihologia pe care o analizează rămâne, în esență, aceeași. De aceea, Caragiale nu este doar un autor al secolului al XIX-lea, ci un contemporan incomod.

Subtilitatea ironiei și sarcasmului caragialian constă în capacitatea lor de a spune adevărul fără a-l proclama. Prin glumă, Caragiale face filozofie socială; prin râs, face psihologie. El nu condamnă nația, dar nici nu o menajează. O privește cu o luciditate tandră și nemiloasă în același timp, ca un medic care știe că diagnosticul doare, dar este singura șansă de vindecare. În oglinda pe care ne-o întinde Caragiale, râdem — și tocmai de aceea ar trebui, măcar uneori, să ne oprim din râs și să ne recunoaștem.

Într-o lectură mai profundă, caracterul uman românesc, așa cum se degajă din opera lui Caragiale, apare ca un construct paradoxal, definit simultan de adaptabilitate și derută axiologică. Individul caragialian nu este lipsit de inteligență, ci de rigoare morală; nu este ignorant, ci confuz în raport cu valorile pe care pretinde că le apără. Această confuzie nu este accidentală, ci structurală, rezultatul unei istorii în care modernitatea a fost mimată înainte de a fi asimilată. Ironia devine forma privilegiată prin care Caragiale surprinde această fisură dintre aspirație și realitate, dintre discurs și autenticitate.

Din perspectivă psihologică, ironia caragialiană funcționează ca un mecanism de demascare a autoînșelării colective. Personajele sale nu sunt conștiente de ridicolul lor; dimpotrivă, ele se mișcă într-un univers în care simulacrul a devenit normă. Limbajul este golit de sens, gesturile sunt automatisme sociale, iar conștiința morală este substituită de convenție. Caragiale nu atacă frontal aceste deviații, ci le lasă să se manifeste până la epuizare, demonstrând că adevărata tragedie a spiritului nu este viciul, ci incapacitatea de a-l recunoaște.

Caracterul românesc, în această viziune, nu este unul tragic în sens clasic, ci ironic prin excelență. El evită confruntarea directă, preferând compromisul, amânarea, soluția de circumstanță. Ironia devine, în mod paradoxal, o formă de echilibru interior: un mod de a coexista cu absurdul fără a-l dizolva. Caragiale surprinde magistral această predispoziție spre relativizare, spre transformarea oricărei crize într-o farsă gestionabilă. Râsul nu este expresia libertății, ci a acomodării.

Contemporaneitatea lui Caragiale derivă tocmai din această capacitate de a surprinde tipologii și reflexe mentale recurente. Dincolo de contextul istoric, lumea sa este recognoscibilă în orice epocă în care instituțiile funcționează formal, iar indivizii confundă aparența cu substanța. Politicianul demagog, cetățeanul indignat selectiv, intelectualul mimetic sau funcționarul obedient nu sunt relicve ale trecutului, ci figuri perpetue ale modernității fragile. Ironia caragialiană rămâne actuală pentru că ea nu satirizează evenimente, ci structuri de gândire.

Contemporaneitatea lui Caragiale derivă tocmai din această capacitate de a surprinde tipologii și reflexe mentale recurente. Dincolo de contextul istoric, lumea sa este recognoscibilă în orice epocă în care instituțiile funcționează formal, iar indivizii confundă aparența cu substanța. Politicianul demagog, cetățeanul indignat selectiv, intelectualul mimetic sau funcționarul obedient nu sunt relicve ale trecutului, ci figuri perpetue ale modernității fragile. Ironia caragialiană rămâne actuală pentru că ea nu satirizează evenimente, ci structuri de gândire.

În acest sens, Caragiale poate fi considerat un teoretician implicit al societății românești. Fără a formula sisteme sau concepte, el oferă o analiză penetrantă a modului în care mentalitățile se reproduc și se legitimează reciproc. Ironia sa nu este distructivă, ci cognitivă: ea nu urmărește demolarea, ci înțelegerea. Tocmai de aceea, opera lui Caragiale continuă să provoace nu doar râsul, ci și reflecția critică, invitând cititorul contemporan să se întrebe dacă nu cumva adevărata schimbare începe acolo unde ironia încetează să mai fie un refugiu ci un semnal de alarmă.

**Dușan Baiski – *Fluture 1.*
Cloisonné & vitraliu fals**

Marius GIURA– BIO

Născut la 20.07.1958 la Timisoara. Absolvent al Liceului CD Loga și al Facultății de Mecanică a UPT (secția TCM). A lucrat, între 1983-1998 la UMT, ca project manager și ulterior ca director executiv la Editura SEDONA. A ocupat, până în 2015, funcții de conducere la Radio Analog, Europa Nova, Radio Analog Network, Radio Guerilla și Radio Campus.

Din 2004, devine președintele Fundației Culturală Jazz Banat și Director general la Gărâna Jazz Festival și Timișoara Jazz Festival. Organizator de evenimente culturale de amploare și editor de cărți și discuri.

GRANDOARE ȘI DECADENȚĂ

Încercări de resuscitare

În Timișoara, între războaie se cânta jazz în peste 20 de cluburi, dar și în majoritatea restaurantelor cu staif. Erau muzicieni de mare valoare, nemți, români, unguri, majoritatea luând calea vestului cu fiecare ocazie ivită.

Cu toate astea, scena locală de jazz a continuat să funcționeze foarte bine, fiind un gen instrumental în care nu exista un mesaj explicit și nici cenzură.

Autoritățile nu pricepeau mare lucru, dar dacă nu erau texte, nu era nici pericol. Cenzura funcționa doar la nivel de titluri ale cântecelor.

S-au format cântând aici cei mai valoroși muzicieni români: Puiu Lazaru, Bebe Jivănescu, Richard Oschantzki, Peter Wertheimer, Kamocsa Bela (decedați), Eugen Gondi, Paul Weiner, Puba Hromadka, Dan Ionescu (plecați din țară), iar din cei rămași mai cântă Johnny Bota, Tony Kuhn, Liviu Butoi.

Locurile unde se umpleau sălile erau Casa studenților (unde Ioan Băcălete conducea CLUBUL DE JAZZ TIMIȘOARA) și Clubul de jazz POD 16 (imediat după Revoluție, condus de Liviu Butoi).

Deși muzicieni buni mai existau și au apărut și tineri talenți, publicul nu a mai participat în număr mare la concerte.

Motivele ? Dacă pe vremea lui Ceaușescu erau emisiuni dedicate la radioul public (realizate în special de Cornel Chiriac și Florian Lungu), dar și la televiziunea națională, după '95 - 2000 acestea au dispărut cu totul, într-un gest lamentabil de ignoranță.

Dacă pe vremea noastră școlile colaborau cu filarmonica, astăzi copiii sunt lăsați la mâna manelelor și tik-tok-ului. Așa s-a pierdut masiv publicul la evenimentele de jazz, dar și la concertele de rock se manifestă această tendință. O altă cauză este accesul gratuit la concertele organizate de partide și de autorități locale.

A existat o inițiativă extraordinară a lui Johnny Bota, care - împreună cu Anca Augusta (RIP) - au înființat Facultatea de jazz de la Tibiscus, care a funcționat

4 ani. După care a fost desființată de niște idioți care, după câțiva ani, au pus pe butuci toată universitatea. S-au format aici câțiva muzicieni care întregesc noul val al jazz-ului timișorean: Sebastian Spanache, Csaba Santa, Teo Pop, Michi Moldoveanu, Lucian Nagy, Maria Papuca, Mirela Iacob, Horea Crișovan, Petre Ionutescu, Marcelle Poaty, Csongor Szabo Zsolt, Arthur Balogh, Dinu Mihăilescu și alții.

Posibilitățile de exprimare sunt minime, nu sunt cluburi, nu e public, lipsa banilor se manifestă la toți.

Am făcut din Gărâna un festival mare, care să aducă public numeros și în care să existe contact între marile vedete internaționale și tinerii noștri artiști.

Fac asta de aproape 30 de ani, strâng public din toată țara și din Europa, dar nu știu dacă în Timișoara se manifestă un reviriment.

Anul ăsta va fi ediția a 30-a.

Sper să fie un moment de cotitură!

Nicoleta POPESCU

Experiență de 30 de ani în presă, la publicația săptămânală Agenda din Timișoara, din care ultimii 14 ani ca redactor-șef. Pe lângă activitatea de coordonare a echipei redacționale și de structurare și supervizare a ziarului, a contribuit la conținutul diversele suplimente tematice ale săptămânalului, inclusiv la Almanah Agenda.

Piața imobiliară pe „seismograful” economiei

De ce tendințe? Pentru că, așa cum sunt definite de specialiști, ele reprezintă direcții generale în care se dezvoltă sau se schimbă ceva într-un anumit domeniu sau context. Astfel, există mai multe tipuri de tendințe care acoperă întreaga noastră viață: tendințe economice, tehnologice, sociale, de design, de comportament, de modă. Tendințele sunt determinate printr-un complex proces care combină datele istorice, observarea comportamentului uman, schimburile socio-economice și influențele tehnologice, având ca scop conturarea previzibilă a direcției în care se îndreaptă interesele.

Piața imobiliară reprezintă o componentă importantă în economia unei țări, a unei regiuni sau zone. Analizele făcute de specialiști în domeniu – dezvoltatori, investitori, brokeri – arată că, pentru Timișoara, componenta este una stabilă și predictibilă.

Cea mai recentă acțiune de profil, Târgul Imobiliar Timișoara din martie, care și a reunit manageri de agenții imobiliare, directori de vânzări, directori de marketing și brokeri de credite, altfel spus, specialiști direct implicați în această piață și cu experiență în domeniu. Ca de fiecare dată, pe lângă prezentarea ofertelor la standuri, au fost lansate discuții de larg interes. Concluziile reuniunii, o radiografie a situației pe plan local, ne-au fost prezentate de organizatoarea evenimentului, ajuns la a XII-a ediție, **Anca Pavel Bucșa**, director de produs tior&agenda&publitim și reputat consultant.

La **nivel național**, potrivit imobilar.ro, la început de martie crește perioada de tranzacționare și scade numărul tranzacțiilor; este o perioadă bună pentru oportunități, devreme ce prețurile nu cresc de la o săptămână la alta și este și timp pentru analiză.

Prețul mediu plătit pentru apartamente, la nivel național, a ajuns la 1.974 euro/mp util, cu 14 % mai mare decât anul trecut. Cel mai scump oraș rămâne Cluj-Napoca, cu un preț mediu solicitat de 3.254 euro/mp util, urmat de Brașov, cu 2.228 euro/mp util și București, cu 2.214 euro/mp util. Cât privește Timișoara, aici prețurile se prezintă astfel: preț mediu 1.909 euro/mp util, apartamente

noi - 2.139 euro/mp util, cu 10 % mai mare față de 2025, apartamente în blocuri vechi – 1.869 euro/mp util, cu 11 % mai mare comparativ cu 2025. Acestea din urmă sunt cele mai ieftine disponibile în principalele orașe.

Prețuri crescute. Sunt câteva elemente care duc la creșterea prețurilor. În primul rând, TVA care a pornit de la 5 %, la 9 %, la 19 % și a ajuns la 21 %, în mai puțin de doi ani. Un alt element, impozitele locale mărite. Nu în ultimul rând, prețul materialelor de construcții care au tot urcat. De asemenea, au crescut și salariile. Există o oarecare teamă, legată de restructurări, disponibilizări, de reduceri administrative, teama de AI și migrația. În concluzie, există cerere pe piață, dar deciziile nu se iau foarte ușor. Experiența arată că bani există și dezvoltatorii construiesc.

Soluții de finanțare. Băncile sunt pregătite să vină în întâmpinarea potențialilor cumpărători cu credite în euro sau credite cu dobândă fixă pe 30 de ani. Soluții de finanțare există, dau asigurări brokerii, adaptate în funcție de cerere, piața dobânzilor este stabilă, iar băncile oferă soluții flexibile.

Profilul cumpărătorilor. Sunt preferate apartamentele noi și a crescut numărul de investitori la apartamentele cu două camere. Tinerii nu mai pun atât de mult accentul pe suprafețe și poziția locuinței, ci sunt interesați mai ales de soluții care să le asigure stabilitate și apartenența la comunitate. Sunt vizate elemente precum existența spațiilor verzi, a spațiilor comerciale, a unităților de învățământ și a zonelor de petrecere a timpului liber în proximitatea locuinței.

În perspectivă. În contextul geopolitic actual și cu o criză a combustibililor care afectează pe toată lumea, nimeni nu poate da direcții categorice. Un lucru este cert: deși pe piață și în diferite medii s-a vehiculat ideea că prețurile ar putea scădea, acest lucru nu este sustenabil. Scăderea de prețuri nu vine de ani de zile, deși era așteptată. Dezvoltatorii nu ar mai face proiecte, fabricile nu ar mai produce materiale, nu ar mai fi asigurate locuri de muncă. În plus, din 2027 va fi implementat un sistem de evaluare a valorii de piață, iar factorii economici și demografici vor juca un rol principal în determinarea prețurilor.

Eugen COCEA

Născut la 28 octombrie 1970, la Oravița. Jurnalist și consultant în marketing și PR pasionat de domeniul auto. La începutul anilor 1990 a lansat la Timișoara prima publicație auto cu distribuție națională din România postcomunistă, Top Auto.

A lucrat apoi în diferite redacții ale unor cotidiane locale (Timișoara, Realitatea, Agenda Zilei), iar în 2008 a inițiat portalul 24auto.ro, care găzduiește peste 10.000 de articole despre industria auto.

Noi apariții în peisajul auto timișorean

Citim despre ei pe toate portalurile de știri economice, le vedem modelele tot mai des pe șosele și, mai nou, își deschid reprezentanțe în marile orașe din Europa, inclusiv în Timișoara. Șoferii au învățat deja o serie de nume noi, precum Chery, Omoda, Leapmotors, MG sau BYD, iar la orizont se prefigurează alți jucători noi, precum Xpeng, Nio, Zeekr și Li Auto, care pregătesc un desant european cel puțin la fel de agresiv ca primul val.

Este greu de prevăzut ce va urma. Lista constructorilor chinezi de automobile este îngrozitor de lungă - cuprinde vreo 150 de nume. Cu siguranță, nu toți vor debarca în Europa, însă asaltul lor erodează cota de piață a producătorilor tradiționali.

Conform datelor oficiale de la Direcția Regim Permise de Conducere și Înmatriculare a Vehiculelor (DRPCIV), anul trecut în Județul Timiș s-au înmatriculat 4.365 de autoturisme noi. Ponderele celor chinezești a fost de doar 6%, cu 262 de înmatriculări. Spre comparație, în aceeași perioadă, mărcile Dacia, Toyota, Skoda și Hyundai, care împreună controlează piața locală, au înmatriculat în total 2.181 de unități.

La prima vedere, cifrele nu par alarmante, însă trebuie avut în vedere că 2025 a fost un an „plin” doar pentru MG, în timp ce BYD, Geely, Cherry, Lynk & Co și Leapmotors și-au făcut debutul. Dar de acum lucrurile se vor schimba rapid. Mult mai rapid decât ne-am putea imagina! BYD, de pildă, care are deja primul dealer timișorean funcțional, și-a stabilit ca obiectiv detronarea Dacia chiar la ea acasă, până în 2030. Și de ce nu ar face-o, din moment ce a depășit Tesla la nivel mondial, în privința volumelor de automobile electrice?

Foarte curând va putea miza și pe fabrica de la Szeged, cea mai mare investiție a unui producător auto

chinez în Europa, care în doar câteva luni va începe producția.

De altfel rezultatele după primele două luni din 2026 confirmă această previziune. Mărcile chinezești au înmatriculat în Timiș deja 77 de autoturisme, în timp ce primele patru mărci tradiționale menționate mai sus au înmatriculat împreună 158.

Ținând cont de faptul că totalul a fost de 446 de mașini, concluzia se impune de la sine: cota chinezilor a crescut la 17,3 %, iar cea a primelor patru constructori tradiționali a scăzut la 35,4 %.

Constructorii chinezi, pe care până mai ieri îi percepeam ca pe niște mari maeștri în arta copiatului, și-au făcut temele foarte bine de data aceasta și iată că impun deja tendințele pe piața auto. Iar automobilele lor nu mai sunt simple prezențe exotice, ci adevărate concentrate de tehnologie, oferite la prețuri competitive. A le cataloga drept „chinezării” denotă fie ignoranță crasă, fie necunoaștere.

Pentru prima dată în istoria de peste un secol a industriei auto, asistăm la o inversare a balanței comerciale dintre Europa și China în ceea ce privește vânzările de automobile. În sensul că deficitul, cifrat anul trecut la 6 miliarde de euro, s-a mutat pe Bătrânul Continent.

Analistii estimează că acesta este doar începutul. Bătrânul Continent - mult timp apanajul marilor grupuri germane, franceze și italiene - asistă la invazia unei concurențe pe care nimeni nu a anticipat-o la acest nivel.

Această ascensiune nemaivăzută este determinată în principal de modelele hibride și electrice, categoria care generează acum creșterea pieței și la care chinezii sunt experți.

În segmentul complet electric, cota lor tinde acum spre 20 % din piața europeană.

Florian MIHALCEA

Este președinte al Societății TIMIȘOARA, inițiator al Legii Lustrației, cofondator al ziarului TIMIȘOARA (și fost redactor șef), fost corespondent BBC, Reuters', RFI, decorat de Ministerul Culturii din Franța cu Ordinul Artelor și Literelor în grad de cavaler. Cetățean de onoare al Municipiului Timișoara. Autor, sau coautor al cinci cărți de proză sau poezie.

Prețul la pompă

Toate buletinele de știri încep, în ultima vreme, cu semnale de alarmă referitoare la „prețul la pompă”, a cărui ascensiune pare că nu se mai oprește. În fiecare zi, o altă cotație „istorică”, un alt „prag psihologic” depășit.

Cum mâine, cu siguranță, prețul benzinei va fi superior celui de astăzi, am înțeles că trebuie făcut ceva, cât mai repede. De altfel, am fost mereu încurajat să cumpăr acum, cât mai e timp, cât de multă benzină se poate. Mâine va fi mai scump...

Am început cu umplerea rezervorului la maxim. Până când lichidul rafinat a început să se prelingă pe aripa prăfoasă a mașinii. Canistrele le-am umplut direct în portbagaj. Pe toate. Apoi am umplut preturile pe care pe păstram să le vând la automatul de înghițit sticle, cu 50 de bani bucata. Sper că a meritat...

Am curățit, cu o perie de sârmă, cisterna folosită în fabuloasele vremuri ale embargoului și abandonată, spre inevitabilă ruginire, în curte. Nu-i puteam lăsa atunci pe frații noștri sârbi să meargă doar o dată la două duminici prin oraș, așa cum făcusem și noi, pe vremuri. O duminică mașinile cu număr par, cealaltă duminică cele cu număr impar. Mai am, de pe vremea aceea, plăcuțele de înmatriculare cu numere pare și impare, pe care le schimbam săptămânal. Trebuie să le caut în pod. Nu le-am aruncat... În principiu nu arunc nimic.

Și viața îmi dă dreptate. Crizele petroliere sunt ciclice, deci e bine să fii pregătit. În Ungaria (criza e globală, adică rotundă) s-a plafonat prețul benzinei. Doar pentru mașinile înmatriculate în Ungaria. Trebuie să caut în pod și plăcuțele alea ungurești. Trebuie să fie pe acolo, pe undeva...

Plăcuțele trebuie lipite și pe toate recipientele cu care trec granița. Le-am lipit pe canistre, pe cisterne, pe peturi...

Mai am și barca ancorată undeva pe malul Dunării. Trebuie să o frec, și pe ea, cu peria de sârmă. O adevărată lampa a lui Aladin. În fiecare săptămână, mai ridicam (în vremea embargoului), cu câte un nivel, înălțimea vilei care creștea atât de repede, încât nu mai rămânea timp să o și tencuiesc. În fiecare cameră – două televizoare și o mașină de spălat. Dar cine mai stătea, în vremurile alea, să mai spele, când magazinele erau pline de haine noi. S-au oprit bombardamentele, s-a ridicat embargoul, iar noi am început să demolăm, în fiecare săptămână, câte un etaj din

vila a cărei umbră se întindea peste Dunăre, până pe malul sârbesc. Umbra a scăzut simțitor, iar tomberoanele din satele înstărite din Clisură s-au umplut de canistre goale și televizoare noi, nefolositoare.

Am înțeles că e o problemă în Golful Persic (numit de alții Golful Arabic), în Strâmtoarea Ormuz (numită se toată lumea Strâmtoarea Ormuz), acolo unde petroliștii români construiau, pe vremuri, rafinării, întindeau conducte și distilau portocale, în timpul liber. Lucram într-o întreprindere de exploatare a petrolului, având sloganul „Țării mai mult țiței!”. Ne deosebeam, dar ne și asemănăm cu colegii noștri absolvenți ai Institutului de la Petroșani, al căror slogan era „Țării mai mult cărbune!”...

Rezolasem problema crizei de energie. Sondele de pe linia de frontieră cu Ungaria aduceau „țării” mii de barili pe zi în plus. Conform unei legende urbane, cei de la întreprinderea de foraj burghiaseră pământul oblic, astfel încât să sorbim petrolul maghiar de dincolo de frontieră. La fel făceau, se pare, și petroliștii maghiari, care forau oblic către punga de țiței de dincoace de graniță. Toată lumea era mulțumită. Cu un foraj oblic n-ai mai avea nevoie de plăcuțe de înmatriculare maghiare. E atât de simplu...

La stația de dezbenzinare trebuia să stai cu ochii pe niște manometre. Stagiarii își găsiseră o cameră, bine încălzită de instalația ce folosea abur tehnologic, unde riscai – din cauza căldurii – să adormi la ședințele operative, cameră unde proaspeții ingineri jucau „babaroase” (un joc stupid de zaruri asemănător „barbutului” dar cu pretenții mai mari). La stația de dezbenzinare se producea gazolina. Un înlocuitor perfect pentru benzina care era „raționalizată”. Ca să nu-ți „arzi” motorul, apelai la pleiada de specialiști care făceau ei ceva sub capotă, iar gazolina devenea combustibilul ideal. Alături de gazul lichefiat cu care se umpleau recipientii disproporționați care erau cocoțați pe mașină. Gazolina era ieftină, dar nu puteai merge în fiecare zi să-ți umpli rezervorul. Trebuia să-ți faci provizii... Canistre, damigene, cisterne... Oricât ar fi de rafinat, combustibilul are diverse gunoaie reziduale care se depun pe fundul cisternelor. Cisterne îngropate în curte, pe care am reînceput să le curăț cu o perie de sârmă. Aceeași perie de sârmă. Rezervele m-au ajutat întotdeauna. Mai ales când e vorba de combustibili.

Veștile despre prețul benzinei sunt pe toate canalele de știri. Nu le mai urmăresc. Am aruncat, de mult, televizoarele, înfundând tomberoanele înșirate pe toată lungimea Clisurii Dunării.

Ambrozela***„Minți, ca o gazetă!”**

Deunăzi, la „una mică” cu un amic, ... din vorbă-n-vorbă, povestind fiecare din ce-a mai aflat, ... la un moment dat acesta, „tam-nisam”, mi-o trânteste:

- *Minți, ca o gazetă!*

Știindu-mă bine și corect documentat în problemă, încerc să mă apăr:

- *De unde și până unde, mă acuzi de minciună?*

- *Păi, am și eu sursele mele, de pe rețele ...*

- *Bine, dar și presa a spus destule despre caz ...*

- *Care presă ? ... Poate presa ta*

Nemaifiind sigur pe argumentele mele ..., am lăsat-o-n „doi peri” și am schimbat subiectul:

- *Ce mai vreme! ... Este așa cum au anunțat aseară la știri ...*

Amicul, nemulțumit de confirmarea acestei știri din presă, s-a ridicat de la masă, a dat dezamăgit din mână și m-a părăsit.

Am rămas și eu pe gânduri. „O fi având dreptate ? ...” „Sursele” lui i-au spus un adevăr ... „mai adevărat” (!?) decât cel citit de mine ? ... Am devenit stresat, datorită stării de confuzie în care mă aflu.

Expresia acuzatoare a amicului nu-mi era necunoscută. O știam, atât din literatura mai veche, dar, am auzit-o și anul trecut, în ultima campanie electorală pentru alegerea președintelui țării. Pentru jurnalism este destul de grav faptul că expresia „*minți ca o gazetă*”, a devenit atât de populară, asociindu-i presei minciuna gogonată. S-a întipărit ideea dezinformării intenționate prin presă, reprezentând aceasta o cale de manipulare grosolană, cu aparența de a fi formulată, doar cu pretenție de adevăr absolut, etichetă purtată de publicațiile propagandistice. Astfel, amicul m-a făcut în mod direct mincinos, convins deja, ca mulți alții, de o cutumă a publicațiilor editate anume, din varii interese. Ele sunt realizate tot de profesioniști, care știu să ticluiască articole manipulative, dovedindu-se cu greu că sunt „gazetari mincinoși” ...

Expresia „*Minți ca o gazetă!*” are și o origine istorică, venită din vremurile în care singura sursă de informare era presa scrisă. Gazetele, aflate într-o competiție deschisă pe piață, pentru a fi mai atractive cititorului-plătitor, publicau zvonuri, știri false sau „propagandă” plătită.

Într-un manual de jurnalism, publicat pentru prima dată de UNESCO, în anul 2018, se anunța pericolul iminent de apariție și distribuție a știrilor de tip „*fake news*”, care să fie oferite pe diferite rețele, uneori în scop strategic și, cel mai adesea, în mod gratuit. Din nefericire, publicul larg devine tot mai vulnerabil la dezinformare, lăsându-se convins de aceste surse și nemaifiind interesați să plătească pentru jurnalism de calitate sau să acceadă media din serviciu public.

Semnificativ este faptul că recent Consiliul Director al UZPR a anunțat că va organiza o nouă dezbatere națională pe tema implementării în România a Actului european pentru libertatea Mass-Media, (European Media Freedom Act – EMFA), precum și a directivelor europene anti-SLAPP (*Strategic Lawsuit Against Public Participation* – Procese strategice împotriva participării publice). Aceste documente conțin un seturi de norme europene concepute pentru a proteja pluralismul și independența editorială a presei, având și un rol indirect, dar important, în combaterea fenomenului de „*fake news*” (știri false) și dezinformare.

Prin urmare, să fie prin Mass-Media libertate de exprimare, dar fără drept de propagare de minciuni.

În acest context, suntem convinși că jurnaliștii-autori de articole în revista *ALDINE*, vor naviga mai îndeaproape pe standarde de etică profesională, orientându-se către teme de un real interes public și cetățenesc, respingând publicarea informațiilor neverificate.

Revista *ALDINE* se dorește să fie de la început o publicație militantă pentru apărarea demnității jurnalistului profesionist, care-și respectă fără ezitare principiile deontologiei profesionale, trăind satisfacția libertății de exprimare, cu transmiterea adevărului de netăgăduit, către singurul său „stăpân” - „*Măria Sa*”, cititorul.

Așa să ne ajute conștiința profesională, bazată pe corecta documentare - inspirată pe alocuri și de inteligența artificială! (vezi imaginea)

* (Un simbolic ofertant de băutură a zeilor pentru nemurirea și tinerețea jurnalismului demn, dar conștient și de efectele alergice ale plantei ambrozia/lat. Ambrosia, din familia Asteraceae, provenită din America și răspândită prea mult acum și în Europa)

Epigra - rebus

Propunem această rubrică, în care ziariștii noștri să se prezinte în ALTFEL de ipostaze decât cele tradiționale, cu hobby-urile și cu preocupările lor de dincolo de profesie.

Se prezintă în premieră **EPIGRA-REBUS**, un careu de cuvinte încrucișate ale cărui definiții sunt în versuri, apelând la o notă satirică, epigramistică. Consemnăm un dublu debut: în **REBUS** - Gheorghe CIULPAN (definiții Orizontal) și în **VERSURI** - Gheorghe CRIȘAN (Încrucișare și Vertical).

Succes la DEZLEGARE!

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

Rebus cvasi ...mistic... MISTIC

ORIZONTAL (enigmistic): 1) Trag mereu o-njurătură, / În loc să vorbesc frumos, / Fiindcă una rea de gură/ Mă sâcăie și-s nervos ... – E-un program pentru servicii, / Dar și piesă la un joc, Sau o plecare de-aici / Ca să te întorci la loc. 2) Ține lumea asta trează, / Spunând glume pentru toți / Cu un glas ce-nflăcărează / Sau îi face vii pe morți. 3) Rabla rușilor mai veche, / Dar și-o tainică străveche. / Și-o mică bancă privată / De la o fată luată... – Despre ce-i bine și sfânt / Ne spune multe, popește, / Dar mai calcă pe cuvânt / Și de multe ori, cotește. 4) Infinitivul ăsta mai lung / Este tehnica pe care / O folosesc cei ce-ajung / Să ia tot cu mână tare. – Te bucuri de pleacă unul ... / Dar vine-altul mai codoș / Ce te-nconvoaie ca prunul, / C-azi ești prunc și mâine moș. 5) Au capul mic, dar corpul lung / Ca să ascundă în tenebre / Mărgele ce la potențați ajung, / Ca să le facă mese... negre (pl.) – Semnul ăsta-ncrucișat

/ Crește tot nemăsurat/ Și separă totdeauna / Adevărul sau minciuna. 6) Iubirile neconsumate / Trăite de ei și de ele / În miez de nopți iluminate / De candela lunii, de stele – Așa-ncăpățânat mai rar, / C-ascultă, dar nu vrea s-audă, / Iar pe urechile-i radar / Le pleacă ca să-ți facă în ciudă. 7) Nu-i nici de-a mea / Și nici de- a lui / Pe năicire nu ne vrea / Și-atunci, e-a cui ? – Nu e nici mort, nici nemișcat, / Chiar dacă pare neclintit / Și uneori cam nesimțit / E simplu, ăsta s-a blocat... 8) Așa cum le arată forma, / Astea sunt niște excepții / Care încalcă vădit norma / Ce-am învățat-o pe la lecții. 9) E alfabet pentru câștigători / Distinși după o confruntare / Dar și-o grămadă de scrisori / Puse cu grijă în sertare – Dacă-l pui, / Păstrezi ce pui, / Iar de-l slăbești / Tu păgubești ... – Îți ia ridurile toate / Dar și banii din poșetă / Când în fiecare noapte / Ai o față de starletă. 10) Când mintea-i cu sorcova / Gândul umblă otova / Să aducă-n realitate / Visele de zi și noapte (sg.).

VERTICAL (epigramistic): 1) Ne-aduc mare supărare / Fiindcă fac deranj cam mare/ De-aia ne ferim de ele / să nu intrăm în belele. 2) Ce mai, asta-i tot pe dos / Când vrei sus, ajunge jos / Când vrei bine, iese prost / De-aia n-are nici un rost – Țăsta-i drept și plin de viață / La jivine face față, / Că-i de treabă și vorbește / Singurul care gândește. 3) Arăturile de toamnă / Ce dau griji la orice doamnă / Căci le strică-o suprafață / Lăsându-le urme în față... – Nelipsită din găleată / Este vie, grea sau plată / Așa care va să zică / Asta de nu curge, pică... 4) Alb la față, nepătat, / Nu-i deloc de speriat ... / Știe că oricine-l cată / Îl găsește fără pată... 5) Cea care ne stă departe, / Și de noi nu are parte, / Fiindcă asta, într-un fel, / E-n pereche doar cu el ... – Nu rezistă la tărie / Chiar când stă în mustărie ... / Fiind slab, deși nu-i beat / N-are sânge-n aparat ... (pl.). 6) Au putere de a face / Și cam toți îi lasă-n pace / Fiindcă nu-i nici un mister/ Țăștia parcă sunt de fier... – E deschis la orișicine / Ce-n turneu la tenis vine. / Riști să nu faci niciun pas / Dacă-ți iese-n cale-un as... 7) Au parte doar de bătaie / Fiindcă fac o hărmălaie ... / Însă o fac cu măsură / Respectând o partitură... – Te-ocrotește atât cât poate / Cât stă și nu prinde-a bate / Dar când dă puțin de aer / Rămâi jos, ca și un fraier... 8) Te ține la depărtare / Și-ți provoacă supărare / Că de la simplă răceală / Ai ajuns să ai o boală... – Stau în tabără-mpreună / Când cu trupele se-adună. / Iară tărbăoiu-l face / Doar dacă nu le dai pace... 9) Se simte că-i la putere / Deși-i slăbuță la bere. / Iar atunci când asta-i cer / Dă dovadă că-i de fier (pl.). – Fetele se-ascund sub ele / Deși-s foarte subțirele / Însă nici acoperirea / Nu ne oprește privirea. 10) Vorbe de întâmpinare / Spuse ca din întâmplare / Să le bagi cumva în seamă / Ca să n-ai parte de dramă.

Viața de dincolo de cuvinte

Filiala „Valeriu Braniște” din Timișoara a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România - UZPR anunță apariția unui volum de interes pentru universul mass-media local și național, care aduce în atenția publică viața, activitatea și gândurile ale 17 personalități din domeniu, aflate în momentele faste ale existenței lor, la aniversarea, în 2025, a 65, 70, 75, 80 și 85 de ani.

Purtând un titlu incitant - **Redând vieții clipa trecătoare** - volumul a apărut la Editura Fundației pentru Învățământ și Cultură Ioan Slavici, sub îngrijirea lui Gheorghe Crișan și Dumitru Mnerie, găzduind, în cele peste 200 de pagini ale sale, mărturii ale unor trepidante existențe puse în slujba cuvântului, dar și a binelui comun, a adevărului și a istoriei locurilor.

În pagini sunt surprinse o serie de elemente biografice ce stau chează eforturilor continue, dar și preocupărilor pentru a reda istoriei momente semnificative din viața comunității.

Ea conține și unele afirmații în premieră legate de aspecte controversate sau inedite ale presei și politicii timișorene, venind însă, de data aceasta, din partea unor martori oculari, aflați acum la vârsta înțelepciunii și a mărturisirilor.

Tocmai de aceea, cartea este interesantă și fiindcă, de data aceasta, eroii ei nu mai sunt diverși membri ai comunității, ci înșiși cronicarii vremii, ce se devoalează astfel publicului larg.

De aceea, în paginile cărții apar citate multe nume consacrate, multe informații mai puțin cunoscute, dar și opinii, cel puțin inedite, asupra unor pagini ale istoriei actuale sau apropiate.

S-a dorit ca protagoniștii volumului să fie, în primul rând, membri ai UZPR. Astfel că sunt incluși ziariști valoroși, nume de referință ale presei timișorene, cum ar fi: Ion Medoia, Nicolae Secoșan, Ioan David, Dușan Baiski, Gheorghe Crișan, Constantin Jichița, Marcel Sămânță, Nicoleta Popescu, Aida Voștinariu și Mariana Cernicova.

Alături de ei, și specialiști din alte domenii, care au fost, de-a lungul timpului, prezențe constante în mass-media locală, în diverse publicații sau emisiuni radio-

TV: istoricii Constantin Gomboș și Tiberiu Ciobanu, profesorul universitar Dumitru Mnerie, preotul Ionel Popescu și muzeografa Maria Mândroane.

Le sunt alături și doi invitați de marcă, din zona de imagine a presei, prieteni și colaboratori dragi tuturor - Constantin Duma și Ștefan Popa S, artiști al căror prestigiu a depășit demult granițele țării.

Cartea este importantă și datorită faptului că reprezintă una din puținele încercări de a cunoaște, din interior, viața unei bresle de mare importanță socială.

În același timp, și de a ști mecanismele prin care acești slujbași ai cuvântului scris sau rostit reușesc să radiografeze existența unei comunități, dincolo de inerentele interese ce domină tot mai pregnant viața ei.

Este, cum spuneam, și una din puținele activități de teaurizare a activității

membrilor Filialei (și a acesteia, în ansamblul ei), oferind posterității informațiile necesare spre o cunoaștere viitoare și pentru o scriere mai completă a istoriei profesiei.

Sperăm să fie doar un început iar, pe viitor, Filiala timișoreană „Valeriu Braniște” a UZPR - dar și alte organizații cu competențe sau preocupări în domeniu - să urmeze acest exemplu.

Și să realizeze, sub forma unui volum sau a diverselor produse media, alte necesare și binevenite incursiuni în lumea făcătorilor de presă, de-acum sau de altădată.

P.S.

Cartea se poate accesa folosind link-ul de pe platforma Fundației pentru Cultură și Învățământ Ioan Slavici Timișoara:

https://islavici.ro/wp-content/uploads/2025/12/Redand-vietii-clipa-trecatoare._U.Z.P.R.-2025.pdf

Editorii

255 de ani de la apariția primului ziar în Banat

În fiecare domeniu, cercetarea științifică caută să se fundamenteze pe date care să-i definească începuturile.

Istoria presei „se scrie în fiecare zi”, dar preocupările se concentrează pe definirea cu exactitate a premierelor.

Și la nivelul membrilor UZPR, Filiala „Valeriu Braniște” Timiș, în cadrul dezbaterilor organizate periodic, se aduc mereu detalii privind începuturile presei în Banat.

Caracteristica multietnică, implicit multiculturală, a acestei regiuni, face ca istoria să fie abordată într-un mod mult mai complex, prin faptul că organizațiile reprezentative ale minorităților naționale, chiar și ale unor grupuri etnice, își apără cu tenacitate propriile valori culturale.

Prin opinii susținute, chiar de documente valabile, ies la iveală unele particularități de excepție, care au condus de-a lungul timpului la sporirea patrimoniului cultural regional.

Astfel, comunitatea germană a semnalat data de 18 aprilie 1771, când la Timișoara s-a editat și tipărit în limba germană o publicație de știri și anunțuri.

Odată cu colonizarea Banatului cu populație germană, între 1763-1775, preocuparea pentru viața celor peste 50.000 de cetățeni s-a materializat în acordarea unor privilegii pentru înființarea și funcționarea unei infrastructuri culturale.

Astfel, în volumul bilingv „Istoria tipografiei și a presei timișorene”, de Istvan Berkeszi, apărut în 2013 la Editura timișoreană David Press Print, se consemnează că **prima gazetă tipărită la Timișoara a fost fiind „Intelligenz Blatt”, realizată, în 1771, la tipografia lui Heinerl Matyas.**

Consultând și alte surse bibliografice, pe pagina web a Asociației șvabilor bănățeni din Germania (**Landsmannschaft der Banater Schwaben e.V.**), publicistul Walter Tonța prezintă, în articolul intitulat *Începuturile tipografiei și jurnalismului în Banat (Partea I)*, o serie de detalii despre faptul că Heinerl Matyas a primit, încă din 2 septembrie 1770, o locație și dreptul de a „funcționa ca unic tipograf autorizat în Timișoara în următorii 12 ani”.

Astfel că, după ce și-a deschis prima tipografie din Banat în 1769 cu un privilegiu imperial, Matthias Joseph Heimerl a editat, în ziua de 18 aprilie 1771, primul număr al publicației „Temeswarer Nachrichten” (Știri din Timișoara).

Ziarul apărea săptămânal și includea secțiuni privind piețele săptămânale, prețuri la alimente și documentarea decretelor administrației provinciale austriece, iar într-un supliment bianual, Heimerl a publicat și articole pe teme culturale, istorice și sociale, abordând discuții și dezbateri despre multiculturalism și interculturalism în regiune.

Editorul oferea și articole satirice, distractive despre societatea timișoreană, precum și un calendar.

Se știe doar de apariția a 17 numere, publicația nerezistând la concurența ziarelor vieneze, la care erau abonați intelectualii timișoreni.

Autorul prezintă și alte opinii, după care această publicație reprezintă **primul ziar tipărit în zona de sud-est a Europei, implicit pe teritoriul actual al României**, fapt ce a determinat Filiala noastră să demareze pregătirea unui simpozion pe această incitantă temă a istoriei presei bănățene, care să valorifice numeroasele cercetări existente

Prof. univ. dr. Dumitru MNERIE

Responsabilitatea pentru conținutul și corectitudinea materialelor le revine exclusiv autorilor.

Pentru următoarele numere, textele se vor trimite, în format word, pe e-mail: ghita_crisan@yahoo.com

Revista va apare trimestrial.

Editura și Tipografia David Press Print.

ISSN 3153 – 3558

ISSN-L 3153 – 3558

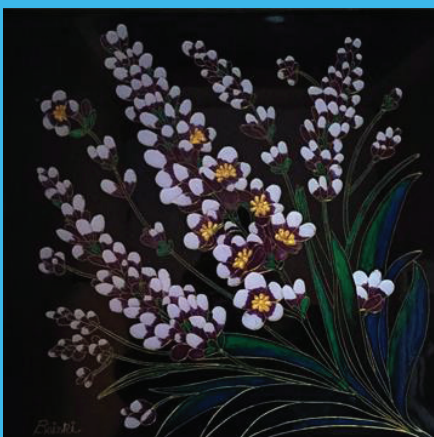
Caseta editorială: Gheorghe CRIȘAN (redactor coordonator), Dumitru MNERIE (secretar de redacție), Dușan BAIKSI, Gabriela-Victoria MNERIE, Loredana BRADEA, Daniela FLORIAN (tehnoredactare).

Editor: Dr. Ioan DAVID

Floare de magnolie

Lavandă

Trandafiri în vază

Hobby de... ziarist

Consecvenți ideii de a pătrunde în intimitatea breslei jurnalistice, prezentând elemente inedite din viața ziariștilor timișoreni, de dincolo de cuvântul scris și difuzat în diverse mass-media, colegul nostru **Dușan BAISKI**, reputat prozator, jurnalist și traducător, expune, în acest număr inaugural de revistă, câteva lucrări din portofoliul de creații proprii de artă plastică, multe deja prezentate în expoziții și platforme europene de artă, precum galeria germană galeria3art.de.

Pe copertă sunt lucrări realizate în tehnica cloisonné, iar în interior artistul a folosit tehnica mixtă, cloisonné + vitraliu fals.

Crin alb

Iris

Cale

Trandafir portocaliu

Floare de salcâm

Vază cu flori